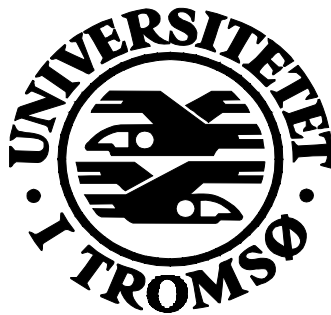

Evvy Beate Tveter

Norsk språkvitenskap i perioden 1965-1995

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap
Institutt for språkvitenskap
Det humanistiske fakultetet
Universitetet i Tromsø
Våren 2006

Takk til Endre Mørck for
oppmuntrende og verdifull veiledning

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Formålet med oppgaven.....	3
1.2 Avgrensing.....	4
1.2.1 Periode.....	5
1.2.2 Faglig avgrensing	6
1.2.3 Materiale.....	7
1.3 Tidligere faghistorisk forskning.....	8
2. Larry Laudan	9
2.1 Thomas Kuhn	10
2.2 Laudans kritikk av Kuhn.....	10
2.3 Laudan generelt.....	12
2.4 Laudan om utvikling.....	13
3. Forskningstradisjonene.....	16
3.1 Historisk-komparativ språkvitenskap.....	17
3.2 Strukturalisme.....	20
3.3 Generativ grammatikk.....	25
3.4 Litt mer om forskningstradisjonene generelt.....	30
4. Metode.....	31
4.1 Problemstilling.....	31
4.2 Metode.....	32
4.3 Forskningstradisjon.....	32
4.4 Annet.....	34
5. Gjennomgang av resultater.....	36
5.1 Fordeling av forskningstradisjoner over år.....	36
5.2 Ytre faktorer	38
5.2.1 Forskere.....	38
5.2.2 Tidsskriftene.....	40
5.3 Indre faktorer	42
5.3.1 Indre utvikling innenfor strukturalismen.....	43
1965-1970.....	43
1971-1989.....	46
1990-1995.....	49
Oppsummering av utvikling innenfor strukturalismen.....	54
5.3.2 Indre utvikling innenfor generativ grammatikk.....	55
1965-1975.....	55
1976-1989.....	59
Oppsummering av utviklingen innenfor generativ grammatikk.....	65
5.3.3 Strukturalistisk vs generativ utvikling.....	67
5.3.4 Indre utvikling innenfor historisk-komparativ grammatikk.....	71
5.4 Forholdet mellom forskningstradisjonene.....	72
5.4.1 Blanding.....	72
5.4.1.1 To ulike teorier brukt på samme materiale.....	75
5.4.1.2. Blanding i historisk-komparative artikler.....	79
5.4.1.3 Blanding i strukturalistiske artikler.....	81
Strukturalistiske artikler med innslag av historisk-komparativ grammatikk.....	81

Oppsummering.....	83
Strukturalistiske artikler med innslag av generativ grammatikk.....	85
Oppsummering.....	89
5.4.1.4 Generative artikler med strukturalistiske innslag.....	90
Oppsummering.....	92
5.4.1.5 Svein Lie.....	92
5.4.1.6 Om artikler med blanding.....	97
5.4.2 ”Teoriløse artikler”	100
5.5 Hva har ikke endret seg?.....	104
6.Konklusjon.....	106
Vedlegg	110
Litteraturliste.....	112

1. Innledning

Formålet med denne oppgaven er å se på utviklingen i forskningen på norsk språk i Norge perioden 1965-1995. Det er vel allmenn enighet blant forskere i det lingvistiske miljøet om at man i løpet av 1900-tallet har beveget seg fra tradisjonell historisk-komparativ grammatikk via strukturalisme til generativ grammatikk (se bl.a. Hovdhaugen m.fl. 2000, Fabricius-Hansen 1989, Koerner 1976). Tidfesting og begrunnelse for disse skiftene kan variere, men alle som arbeider med teorier om språk vil nok kjenne igjen de ulike retningene og hva som er kjernen i dem.

Hensikten min er å se nærmere på hvordan denne utviklingen har kommet til uttrykk i forskningsmateriale publisert i ulike artikler, og sette det inn i en ramme som har sitt utgangspunkt i vitenskapeteoretikeren Larry Laudan og hans tanker om forskningstradisjoner og deres progresjon. Jeg vil bruke hans tanker slik de er presentert i *Progress and its Problems* (1977). Fokuset vil være rettet mot overgangene mellom de ulike tradisjonene.

1.1 Formålet med oppgaven

Etter at Noam Chomsky kom med sine teorier på 1960-tallet, kan det sies at vi har fått et paradigmeskifte innenfor lingvistikken fra den tidligere rådende strukturalismen til Chomskys generative grammatikk. Mitt formål med denne oppgaven er å se nærmere på *hvordan* denne utviklingen har skjedd. Hvor lang tid tok dette skiftet? Hvilke holdninger ble de nye teoriene møtt med? Har noen av tankene fra strukturalismen eller andre tradisjoner overlevd, og i så fall hvilke?

Innledningsvis nevnte jeg at man ofte regner med tre ulike forskningstradisjoner i løpet av forrige århundre, nemlig historisk-komparativ, strukturalistisk og generativ grammatikk. Ved at jeg setter opp 1965-1995 som periode for denne oppgaven, vil hovedfokus ligge på skiftet mellom de to siste.

Jeg har valgt å se det hele i lys av vitenskapeteoretikeren Larry Laudan og hans tanker om paradigmer, eller forskningstradisjoner som han kaller det. Grunnen til det er at han ikke setter skarpe skiller mellom to forskningstradisjoner, men mener at et skifte skjer mer

gradvis (se pkt 2.4). Han synes derfor å speile det jeg ventet å finne i løpet av arbeidet, nemlig at overgangen mellom historisk-komparativ, strukturalistisk og generativ grammatikk ikke alltid er like skarp og tydelig, men at et slikt skifte tar tid.

For det første er det opplagt at ikke alle forskere tar til seg nye ideer umiddelbart, slik at man innad i et forskningsmiljø vil se ulike retninger etter som en ny forskningstradisjon får fotfeste. Endring kan skje ved at aktive forskere endrer retning underveis i sin karriere, men også ved at avgåtte forskere erstattes av nye. Dette tilsier at generasjonskiftene, og kanskje derfor også skiftene i forskningstradisjonene, skjer gradvis.

For det andre er det naturlig å tro at noen deler av et forskningsområde vil være lettere å tilpasse et nytt paradigme enn andre, spesielt der man har mange problem som ikke lar seg løse innenfor eksisterende teorier. For eksempel passet strukturalismen godt som utgangspunkt for å jobbe med fonologi og morfologi fordi lyder og morfemer er grupper som lettere kan sorteres og systematiseres. Innenfor syntaks har man derimot med et infinitt antall setninger å gjøre, og selv om man kan dele dem inn i etter setningstype, er variasjonene store, og man kunne kanskje derfor lettere se nytten av å gå over til generativ grammatikk og de metodene den hadde å tilby for å lage system ved hjelp av regler.

1.2 Avgrensning

Jeg skal som sagt skrive om utviklingen innenfor norsk språkvitenskap i løpet av perioden 1965-1995.

Med *norsk* mener jeg to ting. Det første er at jeg vil se på forskningen i det norske miljøet, slik at artikler som er skrevet av forskere som til daglig arbeider utenfor Norge, blir luket bort.

For det andre er det forskning på det norske språket som er tema. Studieobjekt eller tema i det aktuelle materialet vil være fenomener som finnes i det norske språket i Norge. I tillegg vil jeg avgrense arbeidet til å gjelde moderne norsk, eller det språket som brukes på den tida forskerne skriver om det. Jeg vil altså ikke se på tekster som behandler eldre språkformer. Jeg vil heller ikke se på tekster om norsk som andrespråk eller om barnespråk. Fokus her vil

altså være på tekster som omhandler moderne norsk, slik det blir brukt av en fullt utlært språkbruker. Dette inkluderer både bruken av standard norsk og dialekter.

Videre vil jeg avgrense *språkvitenskap* til det som gjelder det indre i språket, altså grammatikken i snever forstand. Det vil si fonetikk/fonologi, morfologi og syntaks. Ofte vil det være overlapping mellom disse områdene og andre deler av lingvistikken, for eksempel kan man finne sosiolingvistiske forklaringer på fonetiske fenomener.

Spesielt vanskelig var det å sette et skarpt skille mellom syntaks og semantikk, da man innenfor generativ grammatikk har utviklet enkelte teorier for å forklare syntaktiske problem semantisk. Fullstendig fravær av andre forklaringer enn de rent indre grammatiske kan jeg derfor ikke ha, men forutsetningen må være at fenomenet man ønsker å gjøre greie for, hører til de nevnte områdene. Jeg vil altså inkludere forskning som har fonetikk/fonologi, morfologi eller syntaks i fokus for problemstillingen.

1.2.1 Periode

Når man skal arbeide med utviklingen innenfor et fagfelt, må man nødvendigvis velge en periode å arbeide innenfor. Å sette opp et bestemt tidspunkt for start og slutt vil riktignok ofte lage et unaturlig skille i en ellers kontinuerlig utvikling. Her har jeg likevel valgt å se på perioden 1965-1995, men som sagt er dette tatt ut av en sammenhengende historie. Årstallene er likevel ikke valgt helt tilfeldig.

Når det gjelder å begynne perioden i 1965, gjør jeg det fordi man da kan argumentere for et skifte innenfor norsk lingvistikk. Jeg støtter meg her til Hovdhaugen m.fl (2000). Her deles utviklingen innenfor nordisk lingvistikk på 1900-tallet i to, med 1965 som skilleår, av flere grunner.

Det argumenteres for det første med at det tok omtrent to tiår før man kom seg etter de fysiske og intellektuelle ødeleggelsene etter 2. verdenskrig.

I tillegg var nå de store kullene født i etterkrigsårene klare for å begynne på høyere utdanning. Dette førte til at flere universiteter ble opprettet for å møte etterspørselen. Flere universiteter førte til flere forskningsmiljøer, noe som er relevant for vår gjennomgang av den historiske utviklingen.

Dessuten ble Noam Chomskys *Aspects of the Theory of Syntax* gitt ut dette året. Denne boka og de tankene den presenterte og representerte, fikk stor innvirkning på den allmennlingvistiske og etterhvert også den særpråklige forskningen.

En annen faktor som påvirket forskningen på dette tidspunktet, var den generelle økningen i tilgang på informasjon, samtidig som det ble opprettet betraktelig flere undervisnings- og forskningsstillinger innenfor lingvistikk. Det førte til flere konferanser, tidsskrifter, bøker mm. Flere forskere og mer informasjon gjorde dessuten at man fikk mer spesialisering, og allmenn lingvistikk ble tydeligere delt inn i ulike fagfelt (Hovdhaugen m.fl 2000:479f).

Et siste poeng hos Hovdhaugen m.fl er at før 1965 arbeidet man stort sett innenfor den neogrammatisk historisk-komparative lingvistikken i Norden, noe jeg kommer tilbake til under pkt 3.1. Selv om store deler av Europa var preget av strukturalismen tidlig på 1900-tallet, slo den ikke igjennom her i Norden før etter 1965 (Hovdhaugen mfl 2000:306)

Sluttåret 1995 er valgt av to grunner. Den første er at tretti år er en lang nok periode til å se både selve skiftet og også virkningene av skiftet når ting har stabilisert seg. Den andre grunnen er av praktiske hensyn. En periode på tretti år vil gi en rimelig mengde materiale å gå igjennom, med tanke på arbeidsmengde.

1.2.2 Faglig avgrensning

Jeg vil inkludere tekster som er produsert både i det nordiske og det allmennlingvistiske fagmiljøet. Det ville være en vanskelig og unaturlig balansegang å skulle sette et skille mellom tekstene etter hvilket fagmiljø de har sitt opphav i. På dette området overlapper de to fagene nordistikk og lingvistikk hverandre, og de har dratt vekslers av hverandres bidrag.

Utgangspunktet her er at tekstene omhandler samtidig, norsk språk og dermed viser noe om utviklingen i det samlede lingvistiske miljøet i Norge.

Hovdhaugen m.fl (2000) har heller ikke i prinsippet skilt mellom de ulike fagmiljøene, men skrevet om utviklingen av lingvistikken generelt. Dermed har man også inkludert den delen av lingvistikken som går over mot filosofi, psykologi, IKT osv, selv om det nok blir sett på som mer perifert. I de tilfeller der det er et skille mellom fagmiljøene, blir dette naturligvis kommentert, som for eksempel at den generative grammatikken fikk fortere gjennomslag i det lingvistiske miljøet enn blant nordistene her i Norge, men det er likevel en samlet historie vi får presentert, og slike skiller blir ikke utdypet noe særlig videre.

I prinsippet har heller ikke jeg noen avgrensning mot den delen av lingvistikken som ligger i skjæringspunktet med psykologi, filosofi eller andre fagdisipliner, men på grunn av kildene jeg henter materiale fra, blir ikke den delen av lingvistikken inkludert i praksis.

1.2.3 Materiale

For å finne materiale som kan si noe om utviklingen innenfor norsk lingvistik, vil jeg se på ulike tidsskrifter.

Det første lingvistiske tidsskriftet vi fikk i Norge, var *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskab*, grunnlagt i 1928 av Carl Marstrander, professor i keltiske språk ved Universitetet i Oslo. Det kom ut med ca to nummer årlig fram til det ble lagt ned i 1978. Det ble delvis videreført i de to tidsskriftene *Nordic Journal of Linguistics* fra 1978 og *Norsk lingvistisk tidsskrift* fra 1983. Jeg vil hente materiale fra alle disse tre tidsskriftene her.

Maal og Minne ble grunnlagt i 1909 av Magnus Olsen, og "har til formål å bringe bidrag til belysning av bl.a. norsk språk og norske språkminner av enhver art, middelalderlitteratur, norske stedsnavn og folkeminne" (<http://www.samlaget.no/maalogminne/index.html>). Jeg har inkludert artikler fra *Maal og Minne* som er aktuelle.

I tillegg gir de fire norske universitetene ut til dels mindre formelle arbeidsskrift fra sine nordiske institutter med både litterært og lingvistisk rettet stoff. Det lingvistiske stoffet i disse er interessant for denne oppgaven. Universitetet i Oslo var tidligst ute og begynte sine utgivelser av *Norskrift* i 1975. Deretter kom Tromsø med *Nordlyd* fra 1979, Trondheim med *Motskrift* fra 1981 og Bergen med *Nordica Bergensia* fra 1994. *Nordica Bergensia* blir først utgitt ett år før periodeavgrensingen jeg har valgt for denne oppgaven, og blir derfor ikke inkludert her.

Med disse tidsskriftene mener jeg å få et såpass stort grunnlag at jeg kan uttale meg om det lingvistiske miljøet som helhet. Selvsagt publiserer ikke alle forskere arbeidene sine i disse tidsskriftene, og jeg mener da heller ikke at dette materialet reflekterer absolutt alt som rører seg i det miljøet jeg ønsker å se nærmere på. Alternativt kunne jeg ha inkludert materiale fra doktoravhandlinger, hovedfagsoppgaver, artikkelsamlinger, konferanserapporter ol. Det har imidlertid vært et spørsmål om å konsentrere seg om et avgrenset materiale som både er overkommelig med tanke på mengde, og som samtidig reflekterer bredden i miljøet. Tidsskriftene er mye brukt og lest, og jeg mener at de danner et tilstrekkelig utgangspunkt for å fange tendensene i den utviklingen jeg er ute etter.

1.3 Tidligere faghistorisk forskning

Det er ikke skrevet mye om generell faghistorie innenfor språkvitenskap i Norge. Den viktigste kilden jeg har hatt å gå til, er Hovdhaugen m.fl (2000), som går gjennom den samlede lingvistiske faghistorien i de nordiske landene. Den har gitt meg innblikk i de store linjene som har vært bakgrunn for de mer detaljerte endringene jeg har jobbet med.

Ulike områder av språkvitenskapen har imidlertid blitt behandlet i artikler og kortere oversikter. Helleland (1999) skriver om "Hovudliner i norsk namnegransking". Talemålsforskningen er beskrevet av Beito (1968) i "Utsyn over norsk målføregransking". Mæhlum (1996) har skrevet om "Norsk og nordisk sociolingvistikk – en historisk oversikt". Jahr (1992) og Vikør (1994) ser på nyere språkhistorie i henholdsvis "Forklaringsmodeller i nyere norsk språkhistorie" og "Korfor fekk vi språkstrid. Forklaringsmodellar i nyere norsk språkhistorie". Jahr har dessuten skrevet om "Nynorsk språkforskning – en historisk

oversikt" (1996). "Fagdebatt og fagfornyelse" (Longum 1989) og "Nordstikken og det nasjonale" (Longum 1995) er mer generelle drøftinger rundt faghistorien.

Jahr & Lorentz har dessuten gitt ut en skriftserie som heter *Studier i norsk språkvitenskap* der de har samlet sentrale artikler innenfor de ulike temaene *Fonologi* (1981), *Prosodi* (1983), *Morfologi* (1985), *Syntaks* (1989) og *Historisk språkvitenskap* (1993). I innledningen til de enkelte bindene har de gitt en kort oppsummering av utviklingen på de enkelte feltene.

I tillegg er det tidligere skrevet en hovedfagsoppgave om utviklingen innenfor norsk dialektologi av Jorunn Aske: *Norsk dialektforskning: Historia om ein forskningsdisiplin* (Bergen 1997).

I det materialet jeg har undersøkt, har jeg også i noen artikler kommet over kortere eller lengre faghistoriske framstillinger. Hensikten med disse er ofte å gå igjennom hvilke teorier som av andre har blitt brukt for å belyse et gitt fenomen, som en bakgrunn for artikkelforfatterens egen gjennomgang av fenomenet. Disse framstillingene er derfor begrenset til noen fagområder og spesielle emner (se f.eks Sveen 1993, Kristoffersen 1988, Enger 1994, Lie 1986).

Når det gjelder generell lingvistisk faghistorie, er det flere som har beskrevet den (Lepschy 1970, Robins 1990, Koerner 1976¹). Jeg har hentet noen generelle bemerkninger fra dem, som går på hva som skiller den ene forskningstradisjonen fra den andre.

2. Larry Laudan

Målet for denne oppgaven er altså å se på forandringer i premissene eller hovedsynet som ligger bak forskningen som har foregått i det lingvistiske miljøet i Norge. Den vitenskapsteoretiske overbygningen jeg har valgt, finner vi hos forskeren Larry Laudan (f. 1945), og jeg vil gi en kort innføring i hans tanker her. Jeg starter imidlertid med en tidligere vitenskapsteoretiker for å gi leseren et sammenligningsgrunnlag.

¹Koerner har dessuten skrevet lingvistiske faghistorier for ulike land som Polen (2001), Spania (2001) og Amerika (2002)

2.1 Thomas Kuhn

Tradisjonelt har premissene bak forskning blitt kalt for *paradigme*, et uttrykk vi primært forbinder med vitenskapeteoretikeren Kuhn (1922-1994). Kuhns tanker om paradigmer er en del av den vitenskapsteorien man må igjennom som del av ex.phil, og er dermed kjent for de fleste av oss. Jeg vil derfor kort friske opp minnet litt innledningsvis, for å ha noen knagger å henge dette på i fortsetningen.

Kuhn hevder at forskere alltid vil arbeide innenfor et paradigme, noe som, ifølge min lærebok på ex.phil, *Samfunnsvitenskapens forutsetninger*, kan defineres som "et allment anerkjent vitenskapelig resultat som for en tid gir en gruppe forskere klart definerte problemer og legitime problemløsninger ... alle [er] forpliktet av de samme regler og normer for vitenskapelig arbeid. Et felles paradigme *styrer* forskningen og skaper en grunnleggende enighet i forskersamfunnet" (Gilje og Grimen 1995:86-87) Flere ulike teorier vil dukke opp innenfor et og samme paradigme, disse teoriene vil bygge på de samme premissene og grunntankene. Fra tid til annen vil man komme bort i empiriske problem som ikke lar seg løse med de forutsetningene man har, det vi kaller *anomalier*. Først når tilstrekkelig mange anomalier har hopet seg opp, går man over i det Kuhn kaller en kriseperiode. Man stiller kritiske spørsmål til paradigmet og søker å finne erstatninger til det. Alternative paradigmer vil bli vurdert, og dersom et av dem viser seg å være mer empirisk suksessrikt, altså at det løser flere anomalier, vil man gå over til å arbeide innenfor dette nye paradigmet.

2.2 Laudans kritikk av Kuhn

Laudan deler Kuhns tanker om at mange forskere jobber ut ifra et sett med felles rådende premisser. Han kaller disse felles premissene for en *forskningstradisjon*, en entitet som er mer fleksibel enn Kuhns paradigme. Selv om Laudan delvis deler mange av Kuhns tanker om paradigmer, skiller han seg fra Kuhn på flere punkter.

For det første sier han at Kuhn, i likhet med alle andre tidligere vitenskapsteoretikere, ikke tar høyde for konseptuelle problem i sine teorier, ved siden av de empiriske. Et konseptuelt problem kan defineres som et ikke-empirisk, teoriavhengig problem som kan oppstå i møtet

mellom 1) to motstridende teorier, 2) en teori og en metodologi og 3) en teori og et verdenssyn. Problemet gjelder altså de konseptuelle/begrepsmessige strukturene. Et klassisk eksempel vil være den samtidige kritikken av Copernicus. Man så at hans teori kunne løse det empiriske problemet med himmellegemers bevegelser, men det oppsto et konseptuelt problem i møtet mellom en heliosentrisk astronomi og et antroposentrisk verdenssyn.

I denne oppgaven er spesielt den første muligheten aktuell. Vi kan komme til å støte på konseptuelle problem når to motstridende teorier tar i bruk de samme begrepene. For eksempel kan begrepet fonem ha ulike definisjoner og bli brukt på ulike premisser, alt etter hvilken teori man jobber ut ifra. Slike konseptuelle problem er veldig vanlige, og jeg vil hevde at de også legger grunnlag for endel misforståelser og kanskje unødvendige diskusjoner som kunne ha vært unngått dersom man i større grad var oppmerksom på nødvendigheten av å klargjøre hvilke definisjoner man bygger på.

Laudans andre hovedkritikk av Kuhn er relatert til utgangspunktet for denne oppgaven. Laudan hevder nemlig at kjernetankene innenfor en forskningstradisjon ikke er så rigide som Kuhn vil ha det til, men at de vil endre seg etter som teoriene under den kommer fram til resultater som vil måtte modifisere de tidligere antatte premissene. Laudans forskningstradisjon er dermed mindre statisk enn Kuhns paradigme, fordi den gir rom for utvikling uten at man dermed snakker om et paradigmeskifte. Vi kommer tilbake til dette når vi videre skal se nærmere på hva Laudans tanker går ut på.

Videre er Laudan kritisk til "one of Kuhn's more extreme claims ... that in any "mature" science, *every* scientist will accept the *same* paradigme most of the time" (s 73). På den måten vil man ifølge Kuhn få paradigmer som samtidig både avløser og fullstendig tar over for hverandre. Laudan med sine fleksible forskningstradisjoner vil imidlertid hevde at det i overgangsperioder vil være overlapping, siden ikke alle forskere vil la seg overbevise av nye teorier "over natten".

2.3 Laudan generelt

I prologen til en av sine tidligste bøker, *Progress and its problems* (1977), gir Laudan en kort oversikt over hva det er han ønsker å formidle med sine teorier om vitenskap og dens utvikling. Han viser til at man i filosofien det siste århundret har kommet til slutninger som gjør at man ikke lenger ser vitenskapen som ufeilbarlig. Sannhet har blitt et relativt begrep, slik at forskning som sannhetssøking blir en umulighet. For å unngå at forskningen dermed skal bli sett på som irrasjonell, kan man a) justere den tradisjonelle analysen av rasjonalitet for å rettferdiggjøre troen på vitenskapen som rasjonell, b) akseptere at vitenskapen er irrasjonell, og gi opp søkingen etter en modell for rasjonalitet, eller c) analysere rasjonalitet på en ny måte og unngå den forutinntattheten som nå dominerer på området. Laudan går selv inn for det siste alternativet.

Han diskuterer videre forholdet mellom progresjon og rasjonalitet. Tradisjonelt er dette forholdet forklart med at man definerer progresjon som endring til stadig mer rasjonelle overbevisninger. Noe målbart (progresjon) blir dermed beskrevet ut fra noe diffust og ikke-målbart (rasjonalitet). Laudan snur det hele på hodet og hevder at rasjonalitet går ut på å ta de mest progressive teorivalgene. Med andre ord vil en teori som løser flere problemer enn en annen (både empiriske og konsepsjonelle), være mer rasjonell.

Laudan legger vekt på at både forskningstradisjoner og teorier er målbare, og bruker mye plass på å gå inn på dette med graden av problemløsning som en kvantitativ størrelse vi kan vurdere ved en teori. En del av den kritikken som har kommet mot Laudan går på nettopp dette punktet. For eksempel har noen kommet med innvendinger når det gjelder dette med å telle problemer, for hvordan skal man kunne gjøre det. Skal man for eksempel, i forbindelse med å kartlegge plantenes kretsløp, telle planetenes kretsløp som ett problem eller som ni (siden det er ni planeter).

For min del synes jeg det blir problematisk å skulle overføre dette til humaniora. Først og fremst bygger Laudan sine teorier på utviklingstrekk han har funnet i naturvitenskapen, og jeg mener at ikke alle hans tanker om framskritt kan overføres til humaniora uten videre. Laudan hevder at den teori som løser flest anomalier vil være den "beste". Anomalier har selvsagt med hvilke spørsmål som blir stilt og hvilke definisjoner som blir brukt. Newton

definerte tyngdekraft som masse \times akselerasjon, og den definisjonen har siden blitt stående. Men hvor mange definisjoner finnes det ikke av noe så grunnleggende som det språklige tegnet? Det blir meningsløst å sammenligne slik, men jeg ser for meg at man innenfor naturvitenskapen, på tross av at Einstein sa at alt var relativt, i mange tilfeller opererer med ihvertfall noen definisjoner som står noenlunde fast, og at man derfor har et noe mer praktisk forhold til anomalier; enten er de løst, eller så er de ikke det (dette med forbehold om at jeg hverken er naturviter eller vitenskapsteoretiker). Innenfor språkvitenskapen kan det oppstå situasjoner der én forsker vil peke på et ubesvart spørsmål som en annen forsker mener er besvart, alt etter hvordan man velger å definere et gitt fenomen. Å snakke om framskritt ut fra hvor mange spørsmål en teori kan besvare, har kanskje derfor ikke helt samme effekt for humaniora som for naturvitenskapen.

Jeg har derfor ingen intensjon om å sette de forskningstradisjonene som finnes i mitt materiale opp mot hverandre med tanke på å si noe om hvem som løser flest problemer og derfor skulle være bedre enn noen annen. Jeg er mer interessert i å se på selve utviklingen fra den ene forskningstradisjonen til den andre, og se på hvordan de eventuelt har påvirket hverandre.

2.4 Laudan om utvikling

Den noe vage formuleringen, *utvikling i norsk lingvistisk forskning*, som er i fokus for denne oppgaven, blir mangetydig allerede i lys av de få punktene jeg har beskrevet her. Det er nødvendig med en nærmere definisjon av hva Laudan, som er mitt utgangspunkt, mener kjennetegner vitenskapelig utvikling.

Som jeg allerede har nevnt, kaller Laudan en teoretisk overbygning for en forskningstradisjon. Det som kjennetegner en forskningstradisjon og skiller den fra de enkelte teoriene, er at den forklarer hvordan verden skal ses på, hva verden er laget av, og hvordan den skal forskes på. De ulike forskningstradisjonene vil gi retningslinjer for hvilke problem som er aktuelle å arbeide med og hvilke metoder som kan anvendes. Laudan sier også at forskningstradisjoner vil være retningsgivende i et langt tidsrom (i motsetning til de

mer kortlivede teoriene) (s 79). Hvor mange år som skal til for å kalle det et "langt tidsrom" sier han ikke noe om, men i og med at han viser til eksempler som darwinisme, kvanteteori, empirisme (filosofi), freudanisme (psykologi) og utilitarisme (etikk) aner vi at det minst må noen tiår til.

En forskningstradisjon vil ofte si hvilke fremgangsmåter som er legitime, og gi et sett med retningslinjer for utviklingen av nye teorier. Den har metafysiske, ontologiske og metodologiske forpliktelser som skiller den fra andre forskningstradisjoner.

Teoriene på sin side blir skapt på bakgrunn av en forskningstradisjon, de eksemplifiserer og utgjør deler av den. Forholdet mellom dem er historisk og konseptuelt. Teorier kan testes, i motsetning til en forskningstradisjon som bare gir en generell ontologi og metode som ikke kan testes mot virkeligheten. En teori vil svare på mer spesifikke spørsmål. Innenfor lingvistikken vil for eksempel strukturalisme være en forskningstradisjon, mens teorien om at det språklige tegn er bilateralt, har blitt utarbeidet innenfor denne tradisjonen.

Ulike teorier innenfor en og samme forskningstradisjon kan ofte være i konflikt med hverandre fordi mange teorier ofte vil prøve å forbedre tidligere teorier. For eksempel har Diderichsens setningsskjema fra 1940-tallet blitt kommentert, kritisert og revidert mange ganger av ulike strukturalister opp gjennom tiden.

Forskningstradisjoner er historiske produkter, skapt i et bestemt miljø. De utvikles og blir borte, som alt annet gjennom historien. Når vi snakker om vitenskapelig utvikling har vi dermed to former for utvikling; innad i en forskningstradisjon, og fra en tradisjon til en annen. La oss først se på endringer innad i en tradisjon.

Laudan skiller mellom to former for interne endringer. Den første skjer når forskere oppdager måter å effektivisere teorier på. En forsker vil i slike tilfeller først og fremst være lojal overfor forskningstradisjonen, ikke overfor teorien. Endringen skjer altså ved at man modifierer underordnede, spesifikke teorier.

Den andre formen for endring skjer ved modifisering av elementer i selve forskningstradisjonen. Den består som sagt av et sett med antagelser eller kjerneelementer. Når man støter på anomalier, vil det ikke alltid være nok å modifisere en enkelt teori, men man ser at noen av kjerneelementene må endres. Dette er en naturlig utvikling og fører *ikke* til det Kuhn kaller for et paradigmeskifte. De mest sentrale elementene blir beholdt, fokus her må være på relativ kontinuitet mellom de ulike nivåene i utviklingen.

Det er denne siste formen for endring som tydeligst skiller Laudan fra sine forgjengere. Han mener altså at en forskningstradisjon er fleksibel og i stand til å ta opp nye, og/eller forlate gamle kjerneelementer. Det sentrale spørsmålet blir dermed hvordan man kan skille mellom et skifte fra en forskningstradisjon til en annen, og endringer innad i samme tradisjon.

Laudan svarer delvis på dette ved å si at "*at any given time [are] certain elements of a research tradition ... more central to, more entrenched within, the research tradition than other element ... To abandon them is indeed to move outside the research tradition, whereas the less central tenets can be modified without repudiation of the research tradition*" (s 99).

Men han sier samtidig at hva som er sentralt, vil endre seg med tiden. For eksempel vil essensen av marxismen på slutten av 1800-tallet ikke være entydig med essensen av marxismen på midten av 1900-tallet. Hvilke forutsetninger en forsker til enhver tid vil regne som sentrale, får vi derimot ikke noe klart svar på.

Når det gjelder selve overgangen fra en forskningstradisjon til en annen, sier ikke Laudan mye utover det som allerede har blitt sagt indirekte, nemlig at et slikt skifte innebærer en utskiftning av de sentrale kjerneelementene. Han sier imidlertid noe om den situasjonen som oppstår når man har flere forskningstradisjoner å velge mellom. Bl.a hevder han at "*a scientist [can] consistently work in more than one research tradition*", selv om Laudan mener at dersom de to forskningstradisjonene bygger på svært ulike prinsipper, kan en slik veksling mellom forskningstradisjoner "*raise[(s)] serious doubts about [the scientists] capacity for clear thinking*" (s 103). Som vi skal se senere i oppgaven, finnes det i materialet mitt flere eksempler på at forskere kan arbeide ut fra ulike forskningstradisjoner uten at det nødvendigvis tyder på uklar tenking slik Laudan hevder her.

Laudan åpner også for muligheten for at nye forskningstradisjoner kan bli dannet på grunnlag av kjerneelement fra en eller flere tidligere forskningstradisjoner. Han sier at vitenskapelig utvikling ofte skjer ved at "gamle ingredienser blir kombinert på nye måter", eller ved en syntese mellom to forskningstradisjoner (s 103).

I tillegg sier Laudan at en overgang mellom forskningstradisjoner vil være glidende på den måten at ikke alle forskere vil akseptere de nye kjerneelementene med en gang. Noen vil kanskje ikke akseptere det overhode, og det må da et generasjonsskifte til før en ny forskningstradisjon blir akseptert fullt ut.

Når skiftet mellom to forskningstradisjoner først har skjedd, sier Laudan følgende:

if a theory is closely linked to an unsuccessful research tradition, then – whatever the problem-solving merits of that particular theory – it is likely to be regarded as highly suspect ... Contrariwise, a theory, even an inadequate one, will have some strong arguments in its favor if it is linked with a research tradition that is otherwise highly successful (s 83)

Mot slutten av gjennomgangen av utviklingen i materialet mitt vil jeg i pkt 5.5 se på om det er noen ting som *ikke* har endret seg, altså at teorier og/eller resultater fra tidligere forskningstradisjoner blir inkludert i senere arbeider. Det vil isåfall være i strid med det Laudan sier her.

3. Forskningstradisjonene

Jeg har gått gjennom de aktuelle artiklene i tidsskriftene som utgjør kildematerialet og lett spesielt etter hvilke forskningstradisjoner som har kommet til uttrykk i dem. For at leseren lettere skal følge gjennomgangen av resultatene av undersøkelsen, vil jeg presentere den teoretiske bakgrunnen for de ulike tradisjonene her.

Jeg vil for hver enkelt forskningstradisjon se på den historiske bakgrunnen, hva som kan bli tolket som kjerneelement, og se på de mest sentrale enkeltteoriene slik de kommer til uttrykk i materialet.

3.1 Historisk-komparativ språkvitenskap

Når jeg nå skal presentere den første forskningstradisjonen som er relevant i denne sammenhengen, er det fort gjort å ta på seg etterpåklokskapens briller. Mange av tankene i denne tradisjonen tok man et oppgjør med allerede på slutten av det nittende århundre, men en del teorier og metoder har overlevd og blitt brukt helt fram til våre dager. Først tar jeg for meg en historisk oversikt for så å trekke ut de ideene og resultatene som har blitt stående igjen, og som kan være aktuelle for denne oppgaven.

På 1800-tallet var språkvitenskapen historisk orientert, man så språket som et historisk dokument, og lingvistikken var relatert til historiografi og arkeologi (Bukarski 1976:3). Den filosofiske overbygningen var positivistisk, man tok utgangspunkt i det positive gitte og søkte å komme fram til årsaksforklaringer for empiriske, historiske data. Jacob Grimm blir regnet som grunnlegger av denne retningen, og oppdagelsen av sanskrit blir regnet som den utløsende faktor.

Oppdagelsen av sanskrit førte til at man så hvordan ulike europeiske språk lignet på dette "nye" språket, i tillegg til å ligne på hverandre. Dette blir ofte tidfestet til 1786 da Sir William Jones uttalte seg om sanskrits forhold til gresk, latin og germanske språk (Robins 1976:23). Man utviklet metoder for å sammenligne språk for så å arbeide seg bakover i språkutviklingen og rekonstruere eldre språksteg, derav betegnelsen historisk-komparativ. Det ble laget regler og modeller for hvordan språk utvikler seg, etter modell av hvordan naturvitenskapene beskrev lovmessigheter i naturen (Koerner 1976:696). Forskere innenfor dette paradigmet hevdet at deres arbeid var eksakt og vitenskapelig på lik linje med naturvitenskapen, og filologen August Schleicher laget til og med en liten historie på et språk han mente var det opprinnelige indoeuropeisk. Tittelen var "*avis akvāsas ka*" eller "Sauen og hestene" (Lepschy 1970:22).

Ideen om at språk fulgte en naturlig utvikling, kom forut for Darwins *Origin of the species* (1859), men hans bok gjorde at man i enda større grad søkte å finne lovmessigheter og "sikre" naturvitenskapelige metoder.

Et eksempel på det er junggrammatikken, som var en retning innenfor historisk-komparativ grammatikk som oppsto rundt 1870, med utspring i noen unge lingvister i Leipzig. Sentrale navn var August Leskien, Karl Brugmann, Hermann Osthoff og Hermann Paul.

Grunntanken om vitenskapelighet og det positivistiske synet var sentrale også her.

Forskjellen fra resten av det lingvistiske miljøet er at man innenfor junggrammatikken tok det hele et skritt videre. Kravene til regler og lovmessighet ble strengere, man mente blant annet at reglene skulle være unntaksløse. Spesielt var det lover for lydutvikling de var opptatt av. Naturvitenskapene ble enda tydeligere et forbilde, for eksempel ved at man brukte fysiologi som grunnlag for fonetikk (Kjørup 2003: 52).

Et annet resultat av ideen om naturlig evolusjon var tanken om språk som en levende organisme, en tanke vi kjenner igjen som darwinistisk. I dag lærer vi på skolen at norsk er et indoeuropeisk språk som hører hjemme på den nordgermanske greina. Denne lærdommen var det den historisk-komparative grammatikken som ga oss, og metaforen om språkene som greiner på et tre er et godt eksempel på tanken om språket som en levende organisme.

Fokus på regler og system gjorde at det først og fremst var fonetikk og morfologi som ble forsket på. Lyder (fonemer) og bøyingsendinger (morfemer)² er grupper som lett lar seg systematisere og settes opp mot hverandre, slik man gjorde innenfor sammenlignende språkvitenskap. Det var større vekt på forskjeller mellom språk enn på likheten, og da egnet lyder og endelser seg godt som sammenligningsgrunnlag. Man så på utviklingen til ett spesifikt ord eller en bestemt lyd/lydsekvens. På den måten delte man inn språkene i språkfamilier, der språk med lik eller tilnærmet lik utvikling var i nært slektskap. For eksempel er hele språkgruppen som kalles indo-europeisk, delt i to hovedgrupper etter om k-lyden i ord som *hundre* (lat: *centum* uttalt [kentum]) har holdt seg (kentumspråk) eller ikke (satemspråk). Et norsk eksempel kan være utviklingen av infinitivendinger som kriterium for inndeling av dialekter, der infinitiver som i dag ender på -a, hører til en gruppe osv. Samme type sammenligning og inndeling ble ikke gjort på grunnlag av syntaks.

²Fonemer og morfemer er betegnelser som først ble brukt av strukturalister og hører derfor strengt tatt ikke hjemme under denne perioden

I nordisk sammenheng var Rasmus Rask en viktig person innenfor sammenlignende språkvitenskap. Han påviste blant annet samsvar mellom nordiske og europeiske språk og arbeidet mye med forholdet mellom islandsk, dansk og norrønt. Det er disse komparative studiene han er mest kjent for, men i tillegg til dette var en vesentlig del av hans publikasjoner viet deskriptive arbeider (Hovdhaugen m.fl 2000:163).

I Norge var den sammenlignende språkvitenskapen blant annet representert ved Ivar Aasen på 1800-tallet. Han tok, som vi vet, utgangspunkt i et eldre språksteg, norrønt, og brukte det som rettesnor for et skriftspråk tilpasset moderne norske dialekter. En slik behandling av språket innebærer at man ser bort ifra at språkkontakt kunne hatt noe å si for utviklingen av språket. Aasen, og sammenlignende språkvitere ellers, så språkutvikling som noe nesten mekanisk som fulgte spesielle lover og var forutsigbart. Moderne norske dialekter var i Aasens syn nedstammet direkte fra norrønt, uten innblanding utenfra, og egnet seg godt som et symbol på noe ekte norsk.

Positivism, som denne språkvitenskapen var et uttrykk for, er i de fleste sammenhenger en negativ betegnelse i våre tider. Spesielt innenfor humaniora tok man et kraftig oppgjør med denne filosofien på 1960- og 70-tallet. I stedet dreide man inn mot hermeneutikken som utgangspunkt, der *forståelsen* sto i sentrum, i motsetning til den positivistiske *forklaringen*. Unntaksløse regler og naturvitenskapelige metoder som stilte krav om rene beskrivelser, fri for verdier og vurderinger, var en umulighet. Likevel hender det at positivistiske dogmer gir gjenklang fremdeles i dag. Det er sjelden uttalt positivisme, men rester av den gamle tankemåten blir forkledd som krav om *vitenskapelighet* (Kjørup 2003:288). Slike tanker vil oftest dukke opp på de områdene der man arbeider med konkrete data, for eksempel i den delen av lingvistikken som er i fokus i denne oppgaven.

Kjerneelementet i denne forskningstradisjonen er altså den diakrone tilnærmingen til språk. Dessuten vil jeg trekke fram målet om presise regler lik naturvitenskapelige lover som sentrale element. Viktig for utviklingen av ulike metoder var troen på at man ved å sammenligne ulike språk (eller dialekter) kunne avdekke felles historisk opphav og dermed også reglene som førte fra et språksteg til et annet.

Av konkrete enkeltteorier fra historisk-komparativ språkvitenskap som vi kan støte på i materialet vårt, er det ikke mange. I flere artikler jeg har gått igjennom, har man riktignok brukt Aasens nedtegninger om språk, og man har ofte tatt med hvilke kommentarer han har hatt om historisk opphav eller geografisk distribusjon av ulike fenomener. Også Storm blir brukt på samme måte, men det er først og fremst språkdata man er ute etter i de tilfellene, ikke den teoretiske sammenhengen de står i.

Når det gjelder selve betegnelsen *historisk-komparativ*, viser den tradisjonelt kun til den forskningstradisjonen jeg har beskrevet her. I arbeidet med materialet har jeg imidlertid utvidet denne definisjonen noe. Det vil si at jeg lar *tilløp* til diakron eller sammenlignende vinkling høre med under denne betegnelsen. Med andre ord lar jeg antydninger til det jeg har tolket som kjerneelement i historisk-komparativ grammatikk være nok til å plassere en tekst i denne båsen.

Med *tilløp* til diakron eller sammenlignende vinkling tenker jeg på de tilfellene der man i behandlingen av et språklig fenomen inkluderer historisk bakgrunn og/eller sammenligner med forhold i andre språk/dialekter i større eller mindre grad. Som vi skal se under behandlingen av de to andre forskningstradisjonene, er de i utgangspunktet synkrone og språkspesifikke, så for å tydelig skille synkron fra diakron vinkling og sammenlignende fra språkspesifikke vinklinger, lar jeg betegnelsen historisk-komparative få en noe utvidet betydning. Alternativt kunne jeg ha kalt denne forskningstradisjonen for *tradisjonell*, men en slik term oppfattet jeg som for vid. Jeg kommer tilbake til denne problemstillingen under pkt 4.3.

3.2 *Strukturalisme*

Strukturalisme er brukt som en samlebetegnelse for flere ulike teorier som alle stammer fra begynnelsen av det 20. århundre. Selve betegnelsen blir brukt i (minst) to ulike betydninger. Den mest generelle omfatter alle de teoriene på 1900-tallet som prøver å få innsikt i språkets systematiske og strukturelle karakter. Et felles trekk for disse teoriene er at man ønsker å *abstrahere* språket og sette opp *modeller* som er analoge med det fenomenet man ønsker å studere (Lepschy 1970:25).

En slik bruk av begrepet vil inkludere arbeidet til både Saussure og Chomsky. I denne oppgaven ønsker jeg å skille de to retningene de representerer, og jeg vil derfor holde meg til en annen bruk av begrepet strukturalisme, som viser til den retningen Saussure var opphavsmann til, og som Chomsky senere brøt med og skapte et alternativ til, noe jeg kommer tilbake til under pkt 3.3.

Den amerikanske strukturalisten Bloomfield blir av enkelte regnet som grunnlegger av en ny retning innenfor strukturalismen, som i større grad enn den europeiske strukturalismen hadde en behavioristisk holdning og spesifikke krav til vitenskapelige metoder (ibid s 110). Jeg vil likevel inkludere Bloomfield og hans tanker slik de ble presentert i *Language* (1933) i samme forskningstradisjon som de Saussure.

Merk at Saussure blir regnet som foregangsmann i begge de to betydningene av strukturalisme. Han brukte imidlertid ikke selv ordet struktur, det dukket først opp senere i russisk og amerikansk Saussure-inspirert lingvistikk rundt 1930 (Kjørup 2005:334).

Et alternativ til *strukturalisme*, slik jeg velger å definere det, kunne være å kalle denne retningen for *taksonomisk språkvitenskap*.

Strukturalismen går som sagt tilbake til tidlig på 1900-tallet. Opphavsmannen var Ferdinand de Saussure (1857), og hans bok *Cours de linguistique générale* (utgitt posthumt i 1916) var utgangspunktet for den nye tenkemåten. Tre grunnleggende tanker ble endret.

For det første skiftet fokuset fra det diakrone til det synkrone. I stedet for å sette fenomener inn i en historisk sammenheng, ville man se på forholdene mellom ulike fenomen i et synkront perspektiv.

For det andre gikk man over fra å beskrive konkrete språkytringer til å ha en abstrakt språkstruktur som mål for studiene. For å kunne si noe om det abstrakte, måtte man nødvendigvis gå veien om de konkrete ytringene, men de var nå mer å betrakte som hjelpemidler på veien mot å kartlegge de bakenforliggende strukturene. Det abstrakte

språkssystemet kalte de Saussure for *langue*, mens språket slik det blir brukt i tale, kalte han for *parole* (de Saussure 1966:13).

De Saussure videreførte dermed en tanke som allerede sto sterkt innenfor hermeneutikken, nemlig at “det egentlige” må søkes “bak” virkelighetens mangfold. Dette kombinerte han med tanken om at det “egentlige” er identisk med en uforanderlig formell struktur, en tanke som kan føres helt tilbake til Platon (Kjørup 2003:338). De Saussures kritikk av den tidligere historisk-komparative språkvitenskapen gikk da også på at de ikke hadde studert på det ”egentlige” språket, og de Saussure ønsket å rydde opp i terminologien og hva som skulle være det virkelige studieobjektet innenfor lingvistikken (de Saussure 1966:6ff).

For det tredje innførte de Saussure et skille mellom form og substans (i *langue*). Et slikt skille vil si at han mente et fenomen skulle beskrives ut fra sine relasjoner til andre fenomener, ikke som et fenomen i seg selv. Det er her *strukturen* i strukturalismen slår inn, i og med at man fikk et språkssystemet var gjort opp av strukturelle motsetninger der hele systemet baserer seg på at de ulike enhetene står i opposisjon til hverandre (de Saussure 1966:107). I denne forbindelse kom de Saussure med sitt berømte eksempel om at lingvistiske termer får sin verdi ut fra den rollen de har i det språklige systemet, på samme måte som sjakkbrikker har sine tildelte funksjoner i et sjakkspill.

Hjelmslevs glossematikk var en retning innenfor strukturalismen som trakk dette strukturelle prinsippet svært langt. Her la man vekt på at det var forholdene mellom elementene som er studieobjektet for en lingvist, ikke elementene i seg selv.

Det som kjennetegnet den strukturalistiske arbeidsmetoden, er en naturlig konsekvens av de grunntankene jeg har skissert her. For å kartlegge skjelettet til et gitt fenomen måtte man ta tak i ett eller få aspekter ved fenomenet om gangen, for så å sette de enkelte delene i et system. Videre kunne man beskrive de enkelte elementene ut fra deres forhold til andre elementer.

Spesielt innenfor fonologi hadde de Saussures tanker stor effekt. Selv om enkelte fonetikere allerede hadde kommet med teorier om underliggende fonemer³, var det først nå at man fikk et større teoretisk rammeverk å sette det inn i. Pragerskolen (med Jakobson og Trubetzkoy) videreutviklet teorien om fonemet i den grad at det ble et av de grunnleggende elementene innenfor lingvistisk teori (Robins 1990:226) på den måten at tanken om distinktive trekk ble overført til andre felt også. Jakobson brukte for eksempel en slik metode innenfor morfologi anvendt på kasussystemet i russisk. Senere ble ideen om distinktive trekk også viktig innenfor transformasjonell generativ grammatikk.

I Norge ble strukturalistisk grammatikk introdusert av Alf Sommerfelt (1892-1965) som var professor i generell lingvistikk ved Universitetet i Oslo (1931-1962). Han holdt forelesninger med innføring i strukturalismen, der flere og flere lingvister fra de ulike språkfagene deltok. Unntaket var lingvistene som hørte hjemme på institutt for nordiske språk. De beholdt en skepsis til strukturalismen helt opp mot 1960-tallet (Hovdhaugen m.fl 2000: 331).

Til nå har jeg konsentrert meg om strukturalismen ut fra de Saussure og europeiske lingvister. Jeg skal i denne oppgaven inkludere Bloomfield og amerikansk strukturalisme i det jeg har presentert så langt. Det er fordi jeg mener at han bygger på de samme kjerneelementene og dermed, ifølge Laudan, tilhører samme forskningstradisjon. En slik tolkning er imidlertid ikke den eneste mulige, og jeg vil derfor bruke litt tid på å se på likheter og ulikheter mellom europeisk og amerikansk strukturalisme.

De felles kjerneelementene bygger i stor grad på den taksonomiske tilnæringsmåten til språket, med segmentering og klassifisering som viktige metoder. Forskingen var empirisk, altså at man samlet inn språkdata som man skulle holde en viss objektiv avstand til. Man var fortsatt preget av 1800-tallets tanke om at språkforskning skulle bygge på samme kriterier som naturvitenskapene, selv om dette nok sto sterkere i den amerikanske strukturalismen enn i den europeiske. Bloomfield mente for eksempel at språk bør studeres uavhengig av sine omgivelser, og at forskningen da blir mer objektiv, eller som han sier i sin innledning til *Language*: "we can pursue the study of language without reference to any one

³Henry Sweet i *Handbook in phonetics* (1877) la tanken om underliggende fonem til grunn, selv om han ikke brukte noen spesifikk terminologi for det. Baudouin de Courtenay brukte det russiske ordet *fonema* som teknisk term da han lanserte sin teori om dette konseptet (1893), og var dermed den som først brukte denne termen (Robins 1990:224).

psychological doctrine, and that to do so safeguards our results and makes them more significant to workers in related fields" (1933:vii).

I tillegg var tanken om en fast struktur "bak" språket en del av kjernen i strukturalismen. Strukturalistene var opptatt av hvert enkelt språks unike språkstruktur, og understreket det individuelle ved hvert språk. En forskjell mellom amerikansk og europeisk vinkling var imidlertid at amerikansk strukturalisme i større grad la de konkrete uttalelsene til grunn, mens europeerne hadde fokus mer rettet mot den underliggende strukturen i språket.

Konkret i materiale vårt er det imidlertid ikke kjerneelementene, men de enkelte teoriene og metodene som er lettest gjenkjennelige, og jeg vil derfor se nærmere på noen av dem her.

En strukturalistisk analyse av fonetikk/fonologi vil typisk inneholde begreper som fonem, allofon og fonotaks, der man skiller mellom et fonemplan og et allofonplan. Fokus vil være på hvordan lyder forholder seg til hverandre og utgjør et fast system innenfor hvert enkelt språk. For å kartlegge et slikt system og finne opposisjoner mellom fonemer i et språk eller dialekt, vil man bruke *minimale par*. Eksempelvis forteller det minimale paret /lys-/ /lus/ oss at /y/ og /u/ er to ulike fonem på norsk. Målet er å finne en en-til-en korrespondanse mellom den fonemiske transkripsjonen og de fonetiske data (Hovdhaugen 1971:130).

Strukturalistisk morfologi vil typisk være opptatt av å gruppere ord og deres bøyingsmønster i paradigmer. En samlebetegnelse for strukturalistisk morfologisk framgangsmåte blir gjerne kalt *Item and arrangement* (IA) der hvert enkelt ord deles inn i sine enkelte suksessive konstituentter (Lie 1986:9). Fokus vil være på formverk og bøyingsmønstre.

Innenfor syntaks har først og fremst feltanalysen som ble utviklet av dansken Paul Diderichsen, blitt mye brukt i Norge (Hovdhaugen m.fl 2003:352). Dette er en metode innenfor syntaks som spesielt har vært nyttig i de skandinaviske språkene med tanke på V2-regelen (det finite verbet står alltid på 2. plass i deklarativer setninger). Diderichsen delte setningen inn i ulike felt og utviklet ulike "prøver" som del av analysen bygd på teknikker med permutasjon og substitusjon. Ord med felles permutasjon og substitusjon hører til samme ledd. Forfeltprøven er et eksempel på en slik teknikk, der man kan se hvilke ord

som kan høre til samme ledd ved å se hvilke ord som kan flyttes sammen fremst i setningen. I setningen *Jeg drømmer ofte om deg* kan forfeltprøven brukes som et argument for at *om deg* hører til et eget ledd fordi det kan flyttes fram i setningen slik: *Om deg drømmer jeg ofte*.

Ellers har man innenfor strukturalistisk syntaks brukt IC (Immediate Constituent)-analyse. Det innebærer, på samme måte som i morfologien, at man deler ytringer inn i sine suksessive konstituent, til man til slutt sitter igjen med ett ord (eller meningsbærende del) per konstituent. Eksempelvis vil *Den lille hunden spiser mat* bli delt inn i *den lille hunden* og *spiser mat*. Videre vil *den lille hunden* deles i *den* og *lille hunden* (eventuelt *den lille og hunden*) osv.

3.3 Generativ grammatikk

Generativ grammatikk er i denne oppgaven brukt som en samlebetegnelse for de grammatiske teorier som direkte bygger på eller er videreutviklet fra den språkteorien som Chomsky presenterte i 1957 i *Syntactic Structures*. Denne boka representerer et skifte innenfor den lingvistiske forskningen, og den ble utgangspunkt for en ny forskningstradisjon.

La meg først ta med at ikke alle er enige i denne påstanden. Noen vil se Chomskys tanker som en fortsettelse av de Saussure (se bl.a Koerner 1976:703), der han bare har justert, eller videreutviklet de Saussures ideer. De fleste ser imidlertid Chomsky som representant for noe nytt, og jeg vil gå gjennom hvorfor her. Jeg bygger denne gjennomgangen på *A Short History of Linguistics* (Robins1990) der ikke annet er spesifisert.

Chomskys overordnede holdning til språkvitenskapen var rasjonalistisk, i motsetning til de Saussures og Bloomfields empiriske utgangspunkt. Dette kom til uttrykk på to grunnleggende punkt.

For det første var Chomsky opptatt av språkbrukerens egen kompetanse. Det gjorde at han som språkbruker kunne bruke sin egen språkfølelse som rettesnor for hva som var grammatisk korrekt. Å se språket "fra innsiden" på denne måten brøt klart med strukturalismens krav om objektivitet, der man så språket "fra utsiden" og brukte andre menneskers (ikke forskerens egne) ytringer som eneste språkdata.

For det andre var *universell grammatikk* et viktig punkt hos Chomsky. Han mente at hjernen ikke er en tabula rasa når det gjelder språk, men at den genetisk er utrustet med visse grunnleggende grammatikkunnskaper. Dette kunne forklare hvorfor barn lærer språk så fort og så nøyaktig som de gjør, selv om de ikke har noen systematisk opplæring. Et av målene med språkforskningen ble dermed å finne fram til denne universelle grammatikken som er felles for alle språk. Innenfor strukturalismen hadde man derimot vært opptatt av å kartlegge det unike i hvert enkelt språk (Hovdhaugen 1971:3).

Begge disse faktorene, språkbrukerens kompetanse og den universelle grammatikken, gjorde at Chomsky knyttet lingvistikken an til den kognitive psykologien.

Hvilke praktiske utslag hadde så en slik rasjonalistisk tankegang? Fordi Chomsky la vekt på språkbrukerens kompetanse, mente han at en grammatikk (i betydningen en lingvists kartlegging av et språk) skulle speile denne kompetansen. Målet var å finne fram til de reglene som en språkbruker (ubevisst) benytter seg av for å ytre seg. Chomsky satte strenge formelle krav til en grammatikk fordi reglene han var ute etter, måtte kunne generere alle grammatisk korrekte setninger og bare de. Chomsky la vekt på det faktum at en språkbrukers finitte sett med regler kunne skape et infinitt antall grammatisk korrekte ytringer. Han ville at en grammatikk skulle reflektere det forholdet. Verktøyet for å kunne konstruere en slik grammatikk hentet han fra formell matematikk, slik at en regel fikk form som en algoritme som kan omskrives til en korrekt setning.

En slik overgang fra de statiske strukturalistiske paradigmen til generative dynamiske regler førte til større fokus på teori (Koerner 1976:704). Litt flåsete sagt kan man si at man gikk fra en grammatikk basert på lister til en grammatikk basert på regler.

I Chomskys transformasjonelle generative grammatikk hadde reglene den funksjonen at de skulle generere transformasjoner fra en dypstruktur til en overflatestruktur. Han mente at setninger med tilnærmet lik betydning stammet fra samme underliggende dypstruktur (underliggende semantiske relasjoner). For eksempel kan *Geir har spist eple*, *Eplet har Geir spist* og *Eplet har blitt spist av Geir* alle være varianter av samme dypstruktur. Transformasjonsregler blir brukt på dypstrukturen og gir ulike resultat i overflatestrukturen⁴.

Det samme prinsippet gjelder innenfor fonologi. Generativ fonologi vil i de fleste tilfeller skille mellom dypstruktur og overflatestruktur (ikke fonem og allofon som i strukturalismen). Det gjør at man også her får to nivå innenfor analysen; et underliggende nivå med basisformen av et ord før noen fonologiske regler har blitt anvendt på ordet. Dette nivået speiler språkbrukerens kunnskap om ordets abstrakte form. Det andre nivået i analysen viser et ord slik det blir uttalt. Fonologiske regler blir så brukt for å forklare overgangen fra det ene nivået til det andre.

Et poeng i forbindelse med slike transformasjonelle regler er at man innenfor fonologien i noen tilfeller fant fram til en enklere, underliggende dypstruktur som var identisk med historiske former man hadde avdekket innenfor historisk-komparativ grammatikk. Dette førte til at enkelte i den generative grammatikkens tidlige dager av og til kunne se på de to teoriene som to sider av samme sak (se f.eks pkt 5.4.1.5 der jeg skriver om slike tanker hos Lie:1984 og 1985). Ett eksempel er King (1966) som skrev en lærebok i historisk lingvistikk der språkendringer ble forklart med endringer i inventaret av regler, eller i rekkefølgen av dem.

Chomsky mente at de ulike språkenes dypstruktur ville ha mye felles, og at disse felles trekkene videre kunne si oss noe om den universelle grammatikken.

I *Syntactic Structures* var det i hovedsak syntaks og morfologi som ble behandlet. I *Aspect of the Theory of Syntax* (1965) ble også semantikk og fonologi inkludert, og denne boken dannet basis for det som ble kalt *standardteorien*. Etter 1965 har den generative

⁴Senere har Chomsky beveget seg bort fra tanken om et skille mellom dypstruktur og overflatestruktur (http://en.wikipedia.org/wiki/Deep_Structure)

grammatikken delt seg i ulike retninger, men standardteorien er altså utgangspunktet for de fleste av dem.

Chomsky har selv videreutviklet sine egne teorier, og revurdert flere av de tankene han har kommet med tidligere. I tillegg har mange andre lingvister kommet med sine bidrag som enten bygger videre på eller tar et delvis oppgjør med Chomskys teorier.

Ett eksempel er LFG (Lexical Functional Grammar) etter Joan Brosnan (1982). LFG opererer ikke med transformasjonsregler, men uttrykker syntaktisk representasjon på to nivåer: konstituentstruktur (c-struktur) og funksjonell struktur (f-struktur). C-strukturen er et frasestrukturtre som skal inneholde all informasjon som er nødvendig for den fonologiske fortolkningen. F-strukturen er en graf med verdier som samlet skal gi all informasjon som er nødvendig for den semantiske fortolkningen, og den skal være universell (Rosén 1988:239-240). LFG spinner dermed videre på både tanken om en universell grammatikk og frasestrukturregler, men den forkaster tanken om transformasjoner.

Selv om det finnes ulike teorier som har kommet til etter Chomsky, har jeg altså satt dem alle under samme kategori her. Det viktigste for meg i denne oppgaven har vært å få fram forholdet mellom hovedretningene innenfor lingvistikken, og hvordan de har preget den lingvistiske forskningen i Norge. Det ville derfor gå utover rammene av denne oppgaven om jeg skulle ta for meg for detaljer om indre motsetninger innenfor hver forskningstradisjon, selv om både strukturalistisk og generativ grammatikk kan deles videre inn i ulike retninger. Fokus her er på kjerneelementene og hvordan de preger forskningstradisjonene, slik jeg har definert dem her.

Ifølge Laudan vil det være noen slike kjerneelement som er mer typiske for en forskningstradisjon enn andre, og å forlate dem vil være å forlate forskningstradisjonen (se pkt 2.4). Dessuten vil Laudan si at de revurderingene av enkelt teorier som både Chomsky og andre har kommet med, er en naturlig del av indre utvikling innenfor forskningstradisjonen. De sentrale kjerneelementene som har stått uforandret innenfor generativ grammatikk, vil i så fall være den rasjonalistiske overbygningen. Den universelle

grammatikken (i en eller annen forstand⁵) og språkbrukerens kompetanse er en fellesnevner for de teoriene jeg har samlet under betegnelsen generativ grammatikk. Regler og formalisering er også et felles trekk.

Jeg vil se på noen konkrete teorier jeg har støtt på i materialet, som alle tar utgangspunkt i disse felles kjerneelementene.

I 1968 kom Chomsky&Halle med *The Sound Pattern of English* som ble viktig for videre fonologisk forskning. Her ble det lagt vekt på distinktive trekk som utgangspunkt. Som jeg nevnte under gjennomgangen av strukturalismen, var det Trubetzkoy og Pragerskolen som først formaliserte dette med distinktive trekk, og dette konseptet har siden spilt en nøkkelrolle innenfor fonologien. Det er imidlertid ikke de samme trekkene man har brukt med hele tiden. Pragerskolen gikk ut fra et sett med akustiske distinktive trekk, mens Chomsky&Halle baserte seg på artikulatoriske trekk, altså at de primært bygde på stillinger og bevegelser i artikulatorene (Robins 1990:252).

Hos Chomsky&Halle gikk man ut fra at forholdet mellom de ulike distinktive trekkene var tilfeldig, altså at det ikke fantes noen indre struktur. Lydlige segment fikk sine faktorer beskrevet uavhengig av de andre segmentene innenfor samme morfem. Assimilasjon er et eksempel på at en slik uavhengighet ikke er tilfelle, segmenter vil påvirke hverandre i større eller mindre grad. Det førte til at man senere utviklet det som kalles *autosegmental analyse* (etter Goldsmith:1976) der segmenter innenfor samme morfem får sine faktorer beskrevet i forhold til hverandre (Kristoffersen 2003:6-7). Slik autosegmental analyse er også representert i noen av artiklene jeg har sett på.

Innenfor morfologi vil man typisk gå ut fra et ords grunnform, som kan omskrives ved hjelp av regler. I motsetning til strukturalistisk morfologi, som tar utgangspunkt i de enkelte morfemene som så blir satt sammen som perler på en snor, vil generativ morfologi følge en *Item and Process* modell som er en mer dynamisk modell. Analysen vil da gå ut fra en

⁵Ikke alle støtter tanken om en medfødt språkkunnskap. Noen støtter ideen delvis, men mener at den ikke er så omfattende som Chomsky hevder. Hos andre er den universelle grammatikken en del av samfunnet. Chomskys mentalistiske vinkling er derfor ikke like sterk hos alle generativister.

"basisform som, som etter visse regler kan skrives om til andre. Vi kan f.eks. si at *menn* kan analyseres som *mann* + plural, som så skrives om til *menn*" (Lie 1986:10).

Government and Binding Theory (GB-teori) (Chomsky 1981) er en videreutvikling av standardteorien innenfor syntaks. Grovt sett handler denne teorien om å tildele grammatiske roller til ord og ordgrupper (government), og spesifisere hvilke betingelser som skal til for at pronomen har (eller ikke har) samme referanse som andre ord (binding) (Robins 1990:253). I mitt materiale er denne teorien blitt vist til flere ganger (f. eks Faarlund 1985, Fiva 1985).

Flere andre konkrete teorier blir vist til, men de jeg har nevnt her er gjengangere og også utgangspunkt for andre delteorier.

3.4 Litt mer om forskningstradisjonene generelt

Jeg har sett på de tre forskningstradisjonene jeg mener er tilstede i denne perioden, men før jeg går videre vil jeg si noe mer generelt om forskningstradisjonene.

Laudan henter i stor grad sine eksempler fra naturvitenskapen, og de forskningstradisjonene han viser til, er ofte omfattende og grunnleggende for mer enn én disiplin. For eksempel kan "darwinisme" være en forskningstradisjon som svært mange ulike teorier har blitt utledet fra innenfor mange ulike fagområder som f.eks zoologi, botanikk, biologi og til og med psykologi. Slike forskningstradisjoner kan sies å prege verdenssynet, og får dermed påvirkningskraft utenfor sitt opprinnelige fagfelt.

Innenfor lingvistikken har vi sett at strukturalismen har hatt påvirkning også på litteraturforskningen, der bl.a Saussures skille mellom *langue* og *parole* fikk ringvirkninger for forståelsen av litteratur. I tillegg kan vi nevne Jakobson, som har blitt nevnt i forbindelse med Pragerskolen, som ønsket å finne strukturer som gjorde litteraturen til litteratur, eller avdekke såkalt "litteraritet" i en tekst.

Den generative grammatikken på sin side har hatt noe påvirkning innenfor kognitiv psykologi, som har dratt nytte av det den generative grammatikken har kunnet fortelle om bl.a språklæringsprosessen.

Den historisk-komparative grammatikken har ikke hatt samme påvirkning innenfor andre fagområder, noe som vel beror på at utvikling innenfor språk er svært spesifikt og ikke så lett kan sammenlignes med annen type utvikling. Derimot er det kanskje heller slik at lingvistikken i den perioden som historisk-komparativ grammatikk var dominerende, var en av de mange disipliner som ble påvirket av darwinismen, slik jeg også var inne på under gjennomgangen av denne forskningstradisjonen. Kartlegging av utvikling og jakten på et felles opphav var karakteristisk for darwinismen som forskningstradisjon, og lingvistikken var da bare en av flere områder der man jobbet ut fra disse tankene.

4. Metode

Jeg har gått igjennom alle de ulike artiklene og fylt inn følgende data i en database: Tittel, årstall, tidsskrift, artikkelforfatter(e), problemstilling, metode, forskningstradisjon og annet. De fire første punktene trenger vel ingen nærmere forklaring, men de fire siste vil jeg kommentere nærmere her.

4.1 Problemstilling

Jeg ønsket å ha med et punkt om problemstilling for om mulig å kunne finne endringer her. Ikke alle artikkelforfattere formulerer en problemstilling like klart, så her er det min formulering av det jeg oppfatter som problemstillingen i teksten som gjelder. Et eksempel på endringer her kunne være at man fant en dreining fra "hvordan" til "hvorfor", der et *hvorfor* i problemstillingen kunne tyde på påvirkning fra en generativ tankegang. Selv om det er vanskelig å trekke ut harde tall og fakta fra en slik kategori, er tanken at et slikt register over problemstillinger kan fungere som en slags værhanne over hvor fokus lå til enhver tid.

4.2 Metode

Punktet om metode har ikke blitt fylt ut for alle artiklene. Enkelte artikkelforfattere sier eksplisitt hvilken metode de benytter seg av, og i de tilfellene har jeg selvsagt tatt dette med. I noen artikler fant jeg at man brukte metoder som var lett å kjenne igjen slik at det var mulig for meg å ta det med her. Det gjaldt for det meste bruk av setningsskjema og feltanalyse. Mange artikler har riktignok elementer av feltanalyse uten at jeg har tatt det med. For at noe skal bli regnet som en metode, må det bli brukt gjennomgående gjennom hele artikkelen, slik at resultatet blir bygd på denne metodens premisser. Elementer av metoder tok jeg med under "annet" (se pkt 4.4).

4.3 Forskningstradisjon

I kolonnen for forskningstradisjon har jeg hatt valget mellom de tre forskningstradisjonene jeg gikk gjennom under pkt 3: historisk-komparativ, strukturalisme og generativ grammatikk. Dette var det vanskeligste punktet å fylle ut fordi det overlater mye til min subjektive vurdering av artikkelen. Jeg har likevel valgt å alltid kategorisere artiklene, selv om jeg i noen tilfeller har vært svært i tvil om hva som skulle stå der, enten fordi jeg oppfattet artikkelen som en blanding av ulike forskningstradisjoner, eller spesielt fordi det var vanskelig å trekke fram noe teoretisk ståsted i det hele (det har ført til egne subkategoriseringer jeg har kalt "blanding" og "teoriløse artikler" (se pkt 5.4).

Grunnen til at jeg har fylt det ut uansett, er todelt. Det første er at det var det eneste punktet som gir meg noen retningsgivende tall å ta tak i. En oversikt over forskningstradisjoner sammenholdt med årstallene har gitt meg noen interessante kurver å kommentere, selv om man må ta dem med forbehold.

Den andre grunnen er at dersom jeg skulle la noen artikler stå utenfor dette punktet, ville det være vanskelig å avgjøre hvilke det i så fall skulle ha vært. Overgangene her er glidende, og mine grunner for å være i tvil har variert.

For å minske den subjektive faktoren har jeg derfor satt opp følgende kriterier for å kunne kategorisere artiklene: En artikkel er å oppfatte som uttrykk for en gitt forskningstradisjon dersom

- 1) problemstillingen er typisk for denne forskningstradisjonen
- 2) metoden som blir brukt, er typisk for denne forskningstradisjonen
- 3) uttrykksmåten gjennomført bygger på den ordbruken og de definisjonene som hører hjemme i denne forskningstradisjonen
- 4) man i klare ord slutter seg til denne forskningstradisjonen

Disse retningslinjene er på ingen måte utfyllende. Det er klart at mye har blitt overlatt til min tolkning selv om jeg har fulgt opp disse kriteriene. Det har likevel gitt meg noen holdepunkter å navigere etter, samtidig som det gir leseren en mulighet til å se den røde tråden i det jeg har gjort.

I tillegg til at kriteriene ikke er utfyllende, kan de i noen få tilfeller gi feil resultat. Et eksempel er en artikkel av Kristensen (1994) som i sin helhet er viet en gjennomgang av det strukturalistisk baserte setningsskjemaet. Punkt 2 og 3 over blir dermed oppfylt. Bare en liten setning helt i begynnelsen av artikkelen kan tyde på en annen forskningstradisjon, nemlig når han sier at: "... slike skjemaer fremdeles spiller en vesentlig rolle når det gjelder å fremstille overflatestrukturer i norsk syntaks..." (s 36). Et begrep som overflatestruktur hører jo hjemme innenfor generativ grammatikk, og setningsskjemaet blir dermed en metode blant flere som skal til for å lage et fullstendig generativt bilde. En enkelt setning kan på den måten sette resten av artikkelen inn i en generativ overbygning, men siden det bare er snakk om en setning, har jeg likevel valgt å kategorisere den artikkelen som strukturalistisk.

Jeg har altså kategorisert alle artiklene etter forskningstradisjon, med det forbehold at noen artikler kan være litt kunstig plassert. For å bøte på den strenge inndelingen vil jeg senere ta for meg noen av de artiklene som voldt mest tvil, og se på hva som gjorde dem til tvilstilfeller. Noen av disse tvilstilfellene er jo veldig viktig dokumentasjon på hva som skjer i utviklingen av en forskningstradisjon.

Som jeg kort nevnte under pkt 3.1, vil jeg ta noen forbehold om at inndelingen kan bli noe kunstig når det gjelder de artiklene jeg har kategorisert som historisk-komparative.

Tradisjonelt blir betegnelsen historisk-komparativ grammatikk brukt om kartleggingen av utviklingen av norsk språk fra norrønt av, samt sammenligning av ulike språk.

Strukturalismen på sin side kartlegger kun synkrone fenomen innenfor et språk eller dialekt om gangen. En del artikler i mitt materiale tar med diakron utvikling, selv om den kanskje ikke går helt tilbake til norrøn tid. Mange bruker også utstrakt bruk av sammenligning for å belyse et fenomen. Slike artikler faller dermed litt mellom to stoler dersom man skal følge strengt definisjonene av forskningstradisjonene.

Jeg har derfor valgt å være noe raus i omgangen med slike artikler, og inkludert artikler med stor vekt på diakron utvikling og sammenligning i den historisk-komparative kategorien. De artiklene som havner i denne gruppen, er derfor ikke bare rent historisk-komparative i tradisjonell betydning av ordet, men er i det minste sterkt influert av vinklingene fra denne forskningstradisjonen.

Dette må vi ha i bakhodet når vi kommer nærmere inn på de statistikkene som inkluderer historisk-komparative artikler, siden tallene da ikke gjelder "egentlige" historisk-komparative artikler. På den annen side fører det til at de artiklene som har blitt kategorisert som strukturalistiske, er mer "rendyrka" strukturalistiske, ettersom artiklene med vesentlige historisk-komparative innslag har havnet i en annen kategori. Jeg kommer senere i oppgaven inn på artikler med mer enn én forskningstradisjon. Denne problemstillingen vil bli nærmere diskutert der.

4.4 Annet

I kolonnen for *annet* har jeg notert ned ting som jeg mente var mer eller mindre relevante for oppgaven. Mye av det er bare beregnet på meg selv som stikkord for å lettere plassere artikkelen når jeg skulle se gjennom materialet på nytt. Men det viktigste i denne kolonnen er at her har jeg skrevet ned om jeg mener artikkelen er en blanding av flere forskningstradisjoner. Dette er en vanskelig slutning å trekke av ulike grunner.

For det første kan det være vanskelig å skjelle mellom hva som er uttrykk for ulike forskningstradisjoner, og hva som er elementer fra en forskningstradisjon som naturlig er tatt opp i en annen. Laudan sier at en forskningstradisjon normalt vil ta opp i seg elementer fra tidligere tradisjoner. I vår sammenheng kan vi ta et eksempel som lydlovene, som ble utarbeidet under den historisk-komparative forskningstradisjonen. Mange av disse lovene blir fremdeles referert til og brukt i ulike sammenhenger. Ikke alle er holdbare lenger, men enkelte resultater, metoder og teorier viser seg å være gyldige fremdeles. At de blir inkludert i et arbeide ut fra en annen forskningstradisjon, er ikke et eksempel på blanding, men heller et uttrykk for at forskningen utvikler seg og bygger videre på tidligere oppdagelser. Tvilen har imidlertid meldt seg for min del når for eksempel en "gammel" metode blir brukt for å få resultater i en "ny" forskningstradisjon". Er det da bare en naturlig levning som har blitt tilpasset nye arbeidsområder, eller er det et eksempel på blanding? Poenget er ikke alltid å absolutt skulle skille mellom dette, men det er en viktig nyanse å ha i bakhodet.

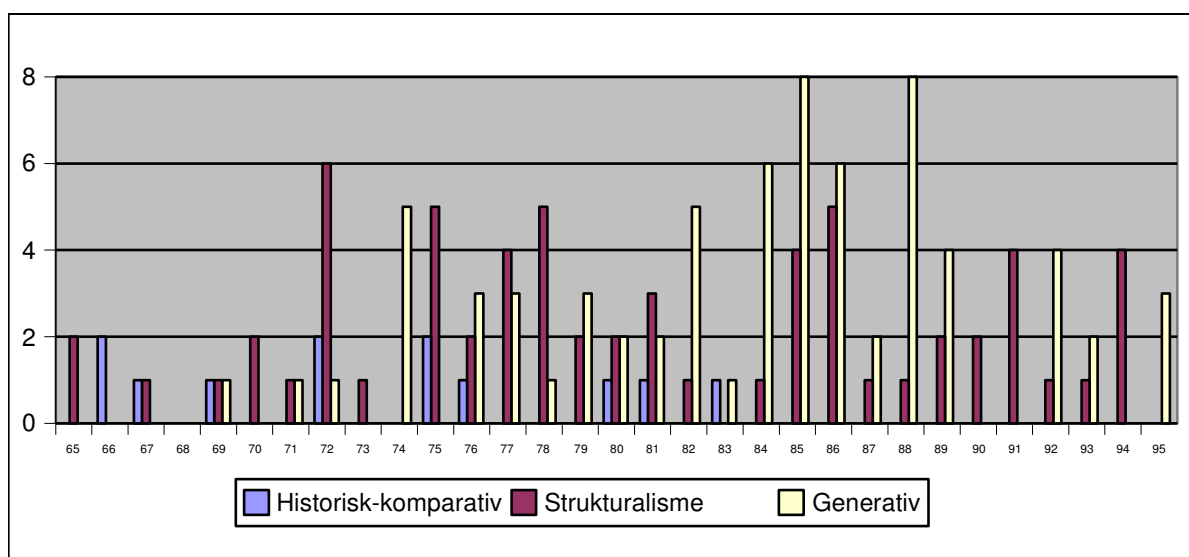
For det andre er det igjen fare for å trekke subjektive slutninger. Det kan være noe i teksten som minner meg om noe annet jeg har lest, uten at det er noe konkret jeg klarer å sette fingeren på, men som gjør at jeg mener det hører hjemme et sted. Eller det kan være at jeg har mindre kunnskap på enkelte områder slik at det er opplagte hint i teksten jeg ikke får med meg. Jeg har mange ganger kommet til kort og følt på at jeg skulle ha visst mer. For eksempel kunne det mange ganger ha vært nyttig å vite hvor ulike definisjoner, ord og uttrykke stammer ifra. Noen ganger har jeg funnet ut av det, andre ganger har jeg prøvd og ikke funnet noe svar, og andre ganger igjen har jeg ikke engang begynt å lete.

På grunn av slike svakheter ville jeg ta utgangspunkt i de samme kriteriene som jeg brukte for å kategorisere artiklene under forskningstradisjon. Jeg har derfor kategorisert en artikkel som blandet dersom minst to avsnitt, ut fra kriteriene nevnt under pkt 4.3, kan sies å tilhøre en annen forskningstradisjon enn det som er rådende ellers i artikkelen. Igjen vil jeg understreke at slike kriterier bare kan fungere som retningslinjer og ikke på noen måte kan fungere som noen garanti for objektivitet.

5. Gjennomgang av resultater

Som en innledende oversikt i dette kapittelet vil jeg ta for meg en figur som viser fordelingen av forskningstradisjoner over hele perioden. Jeg vil videre utdype tallene fra dette diagrammet, og se på de nyansene som ikke kommer fram i en slik oversikt. For å komme nærmere inn på hvordan utviklingen har vært, vil jeg ta for meg indre utvikling innenfor de enkelte forskningstradisjonene, samt forholdene mellom dem.

5.1 Fordeling av forskningstradisjoner over år

Figur 1: Fordelingen av forskningstradisjonene over hele perioden 1965-1995

De 147 artiklene som denne undersøkelsen er bygd på, har alle blitt delt inn etter hvilken forskningstradisjon jeg mener de hører hjemme i. Fordelt på et tidsspenn på 30 år er det ikke mange artikler pr år (12 er det høyeste antallet på ett år), og en eller to artikler i favør av en tradisjon er derfor nok til å gi store utslag på denne figuren. Oversikten gir oss likevel en indikasjon på hvordan utviklingen har vært når det gjelder produksjonen innenfor de ulike tradisjonene.

Historisk-komparative artikler er det ikke så mange av, bare 12 til sammen, eller ca 8 % av det totale antall artikler. De dukker opp med jevne, spredte mellomrom fra begynnelsen av perioden fram til 1983.

Det var til sammen 64 strukturalistiske artikler. Det utgjør ca 43 % av artiklene. Over tid er fordelingen ganske jevn med en topp på seks artikler i 1972, men ellers er det ingen store svingninger og antallet er ganske stabilt gjennom hele perioden.

Drøyt 49 % av artiklene var generative, det vil si 72 stykker. Dette var altså den største gruppen. Det er først fra 1974 at denne forskningstradisjonen setter sitt preg på oversikten. Før dette er det registrert en artikkel i henholdsvis 1969, 1971 og 1972, men fra 1974 er det et snitt på over tre pr år. Riktignok er svingningene større her enn blant antallet strukturalistiske bidrag, det varierer fra 1 til 8.

Når det gjelder forholdet mellom de to sistnevnte forskningstradisjonene, er tallet på strukturalistiske arbeid mye mer stabilt enn tallet på de generative. Strukturalistiske artikler er med helt fra begynnelsen til slutten av perioden, og forskjellen i antall artikler fra år til år er mindre enn blant de generative artiklene. Fra 1974, når den generative grammatikk for alvor begynner å vise seg i dette materialet, ligger den imidlertid jevnt over høyere enn strukturalismen.

Jeg har fram til nå snakket om et skifte i forskningstradisjoner som skal ha funnet sted. Denne figuren, med et relativt stabilt antall strukturalistiske artikler gjennom hele perioden, antyder at det ikke har vært noe skifte, men at overgangen mellom strukturalisme og generativ grammatikk er en pågående prosess gjennom hele perioden, noe som støtter Laudans teori om at slike skifter tar tid og at forskningstradisjonene overlapper hverandre. I alle fall kan vi ikke ut fra denne figuren si at noe nytt fullstendig har overtatt for noe gammelt.

For å gå disse tallene litt nærmere etter i sømmene, vil jeg ta for meg indre og ytre faktorer i den historiske utviklingen som viser seg i disse artiklene. Hensikten er å se på forholdene rundt tallene og komme nærmere en forklaring på hvorfor figur 1 ser ut som den gjør, samt å få fram de nyansene en slik figur ikke får fram.

5.2 Ytre faktorer

Med ytre faktorer mener jeg forhold som ikke er del av de språkvitenskaplige teoriene. Forskere, konferanser og opprettelse eller nedleggelse av tidsskrift er eksempler på slike ytre forhold. Jeg vil se på noen av disse her.

5.2.1 Forskere

Innenfor generell lingvistikk (og språkfag generelt) økte antall stillinger fra og med 1960-tallet. Hvis vi ser på antall stillinger ved universitetene innenfor generell lingvistikk, ser vi at man hadde én stilling i 1950, 6 i 1970 og 13 i 1995 (Hovdhaugen mfl 2000:493). Som et resultat av flere opprettede stillinger kom flere yngre forskere inn på banen, noe som igjen kan ha ført til teoretisk nytenkning. Et konkret resultat av økt antall forskere var at produksjonen av materiale økte. I min oversikt viser det seg ved at man fra rundt midten av 70-tallet fikk en økning i det samlede antall utgitte artikler.

I tillegg til at mengden materiale vokste, økte også muligheten til å få tilgang på ulikt materiale internasjonalt, slik jeg nevnt under pkt 1.2.1. Tilgangen på materiale økte i en slik grad at man fikk behov for å spesialisere seg fordi man ikke hadde kapasitet til å ha oversikt over hele fagfeltet (Hovdhaugen mfl 2000:479).

Større kontakt mellom forskere som enten var meningsfeller eller sto på en annen teoretisk plattform, kan dessuten ha bidratt til en større allsidighet og aksept når det gjelder bruk av ulike teorier. I Norden ble *Nordic Association of Linguists* (NAL) stiftet i 1976, som et felles forum for forskere på nordiske språk.

Disse to endringene, flere forskere og mer materiale tilgjengelig, kom imidlertid helt i begynnelsen av vår periode, slik at de kan muligens si oss noe om hvorfor vi finner et teoretisk mangfold i vårt samlede materiale, men de kan ikke gi noen bakenforliggende forklaringer for de utviklingstendensene som finnes der.

I mitt materiale er det totalt 60 forfattere. 12 av dem står bak hele 84 av de totalt 147 artiklene, altså godt over halvparten. Tre forfattere har skrevet ti eller flere artikler. Disse tallene antyder at statistikkene jeg drar ut av materialet mitt er svært personavhengige.

De 64 strukturalistiske artiklene har 28 ulike forfattere. 27 forfattere står bak de 72 generative artiklene. Det vil si at de strukturalistiske artiklene kommer fra en bredere bakgrunn, og det viser seg også at denne gruppen artikler er en mer sammensatt gruppe enn artiklene fra de andre forskningstradisjonene. Jeg skal senere se på artikler med blanding mellom to forskningstradisjoner og artikler der fokus er mer på datamateriale enn på teori (det jeg har kalt "teoriløse artikler"). I begge disse kategoriene er flesteparten av artiklene strukturalistiske, og den sammensatte gruppen forfattere kan jo ha noe å si for at nettopp de strukturalistiske artiklene ser ut til å være en så fleksibel gruppe.

5.2.2 Konferanser

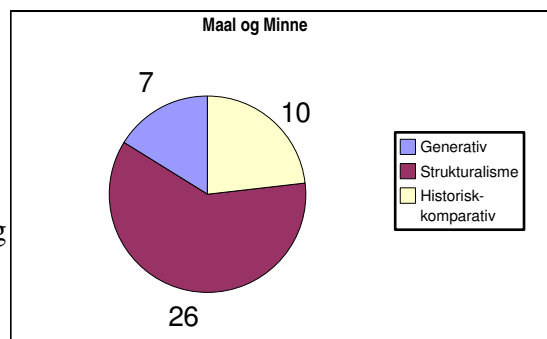
I 1969 ble den første International Conference of Nordic and General Linguistics holdt i Reykjavik. Der møtte forskere innenfor både generell lingvistikk og nordiske språk, og konferansen ble et møtested mellom strukturalistisk og generativ grammatikk (Hovdhaugen mfl 2000:496). Denne konferansen ble siden vanligvis holdt hvert tredje år.

I 1974 ble serien Scandinavian Conferences on Linguistics opprettet, og artiklene som i ettertid ble utgitt derfra, var i hovedsak generative (Hovdhaugen mfl 2000:497). Denne konferansen har videre blitt holdt hvert eller annenhvert år. Fra begge disse to konferansene har det blitt utgitt rapporter og artikler, men de er ikke inkludert i materialet mitt.

I Norge har vi dessuten, siden 1985, hatt MONS (Møte om norsk språk), et forum for studier av norsk språk. Artikler fra noen av disse konferansene har blant annet blitt publisert i Norsk Lingvistisk Tidsskrift, og er altså delvis inkludert i materialet mitt.

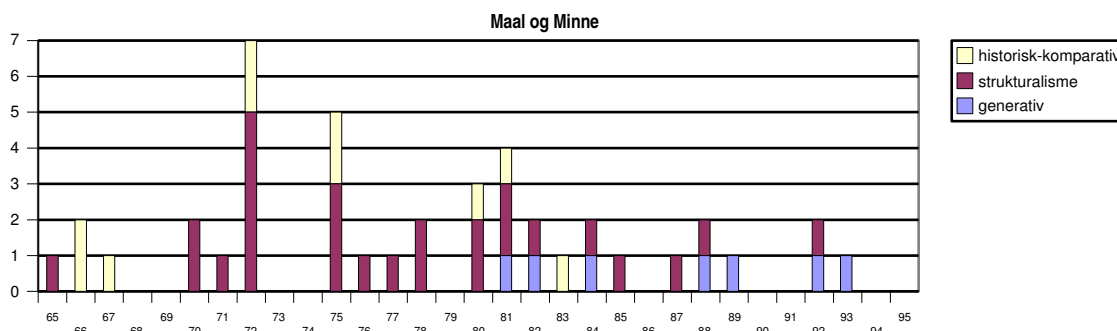
5.2.2 Tidsskriftene

Jeg vil se på de ulike tidsskriftene jeg har hentet materiale fra, for å se hva slags utvikling vi kan finne for hver enkelt av dem. For de tidsskriftene som har en viss fordeling av forskningstradisjoner, har jeg laget grafiske oversikter over fordeling totalt, og fordelingen over tid. De mest interessante oversiktene har jeg inkludert her i gjennomgangen, de øvrige finnes i et vedlegg til slutt i oppgaven.

Figur 2: Maal og Minne. Total fordeling av forskningstradisjoner

Det eldste tidsskriftet jeg henter materiale fra, er Maal og Minne (MM). Fordelingen av forskningstradisjonene i dette tidsskriftet er vist i figur 2. Hovedvekten er på strukturalistiske artikler. Dessuten er 10 av de 12 historisk-komparative artiklene i hele materialet hentet fra MM. Generative artikler dukker først opp i 1981. Heller ikke etter 1981 er det særlig mange generative artikler i MM, bare 7 til sammen. Vi kan vel si at MM dermed framstår som et noe konservativt tidsskrift med tanke på å inkludere nye teorier. Fordelingen over tid blir vist i figur 3.

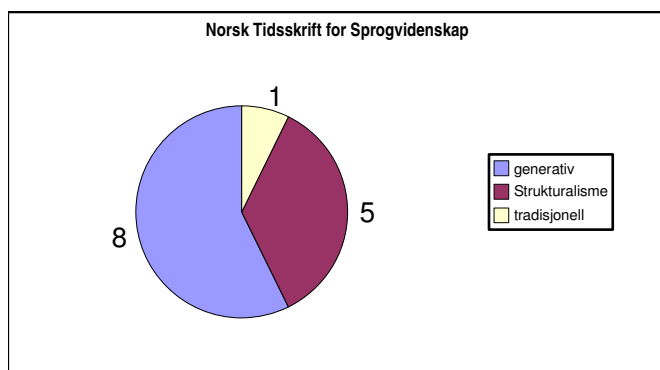
Figur 3: Maal og Minne. Fordeling av forskningstradisjoner over år.

Fram til 1975 er Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap (NTS) det eneste alternative tidsskriftet til MM i mitt materiale, og jeg har hentet 14 artikler derfra. Samtlige av de tidlige generative artikler er derfor herfra (fra 1969, 1971, 1972 og fire fra 1974). NTS ble

lagt ned i 1978, men i de 13 årene som blir inkludert her, har NTS et variert utvalg av representerte teorier. Fordelingen av teorier totalt er som i figur 4, fordelingen over tid som i figur 5 (se vedlegg).

Selv om NTS ble lagt ned, levde det delvis videre i Nordic Journal of Linguistics (NJL) og Norsk Lingvistisk Tidsskrift (NLT). Av de 11 artiklene jeg har hentet fra NJL er alle generative. Fra NLT har jeg hentet 34 artikler der 24 er generative og resten strukturalistiske. Som nevnt tidligere blir referater fra MONS i mange tilfeller publisert i NLT.

Ved siden av Maal og Minne er Norskrift det tidsskriftet som har bidratt med flest artikler totalt i dette materialet (43 artikler fra hver). De er dessuten ansvarlige for størsteparten av de strukturalistiske artiklene med 49 strukturalistiske artikler sammen

Figur 4: NTS. Total fordeling av forskningstradisjoner til

(ca 75 %). Men i motsetning til MM har Norskrift en nesten lik fordeling av generative og strukturalistiske artikler. Total fordeling blir vist i figur 6 (se vedlegg). Begge forskningstradisjonene er dessuten tilnærmet likt representert helt fra Norskrift ble etablert i 1975. Fordelingen over tid blir vist i figur 7 (se vedlegg).

Et siste tidsskrift jeg har hentet artikler fra, er Nordlyd. Det gjelder imidlertid bare 2 artikler. Begge var generative.

Det går fram av disse tallene at det selvsagt ikke er likegyldig for resultatene i figur hvilke tidsskrifter jeg har trukket materiale ut av. Spesielt synes jeg det er slående at Maal og Minne, som står for nesten 30% av det samlede materiale, bare har 7 generative artikler. At

dette tidsskriftet er med, setter derfor et tydelig preg på den totale oversikten, spesielt tidlig i perioden der jeg ikke har så mange andre samtidige tidsskrifter.

5.3 Indre faktorer

Indre faktorer vil si trekk ved teoriene i seg selv og slik de kommer til uttrykk i artiklene. Poenget her er å se nærmere på den indre utviklingen innenfor en tradisjon, slik Laudan forklarer det. Det jeg tenker på, er Laudans tanker om at en tradisjon vil ta opp i seg nye elementer og tilpasse seg ettersom den har behov for det. Jeg vil se på de indre faktorene for å utdype de tallene som kom fram i figur 1, og se på de nyansene som ligger bak den grove skissen en slik figur gir.

Det kan virke noe unaturlig å skille dette fra de ytre faktorene, for det er jo selvsagt forskerne (en ytre faktor) som tilpasser og utvider teorier, ikke teoriene i seg selv. Men her vil jeg skille mellom den som uttrykker, og det som uttrykkes, og si at det som uttrykkes, hører til blant de indre faktorene, selv om sammenhengen og påvirkningen mellom de to er åpenbar.

Jeg er spesielt ute etter å se på hvilke holdninger til teorier som kommer til uttrykk. Når jeg går gjennom disse artiklene, vil jeg trekke fram hva de konkret, eller indirekte, sier om overordnet teori. De teoriene som kommer fram mellom linjene, har vært grunnlaget for hvordan jeg har kategorisert artiklene, og er dermed bakgrunnen for om jeg hevder at en artikkel er strukturalistisk, generativ eller historisk-komparativ, slik jeg har forklart under pkt 4.3. Detaljer om selve kategoriseringen vil jeg ikke ta med her, utover at artiklene er delt inn etter hvilken forskningstradisjon de hører hjemme i. Fokus her er altså holdningene til teorier som kommer fram, ikke hvilke teorier som blir brukt i de ulike artiklene.

5.3.1 Indre utvikling innenfor strukturalismen

For å se på en slik eventuell indre utvikling vil jeg først og fremst sammenligne strukturalistiske artikler fra tidlig og sent i den perioden som blir behandlet i denne oppgaven.

Jeg vil se ekstra nærmere på de strukturalistiske artiklene fra perioden 1965–1970 og de tilsvarende artikler skrevet i perioden 1990–1995 fordi de markerer begynnelsen og slutten på de årene jeg er ute etter å kartlegge. Jeg vil også se på et utvalg av artiklene i perioden mellom disse to gruppene, men jeg vil ikke gå like detaljert inn på hver enkelt av dem. Fokus vil som sagt være på hvilke holdninger til teori som kommer fram i den enkelte artikkel.

1965-1970

Når det gjelder artikler fra den første perioden, er det bare fem (Pettersen 1965, Hovdhaugen 1967, Vanvik 1969, Vannebo 1970 og Leira 1970).

Den første er Egil Pettersens "Vokalfonemer og vokalforlenging i bergensmålet" (1965). Han innleder med å vise til Larsen og Stoltz' (1911) oversyn over vokaler i bergensmålet og sier om vokalene, slik de ble framstilt hos Larsen og Stoltz, at "naturlig nok blir de ikke diskutert fra et fonematisk synspunkt" (s 71). Her er det altså møtet mellom historisk-komparativ og strukturalistisk grammatikk som viser seg. Selv om det ikke er mye konkret i teksten om teoretisk bakgrunn er det ingen uttalte brudd med den historisk-komparative tradisjonen. Men selv om Pettersen bygger videre på tidligere arbeid, kommer han med en ny vinkling, nemlig "fra et fonematisk synspunkt", eller en strukturalistisk tilnæringsmåte.

I den neste artikkelen "En fonologisk analyse av venabygdsdialekten" (Hovdhaugen 1967) sier forfatteren: "Emnet for denne artikkelen er en synkronisk analyse av det fonologiske system ... Men et visst diakront tilsnitt har den også. For en helt ren synkronisk analyse synes det meg umulig å nå fram til dersom man ikke begrenser analysen til å gjelde en enkelt idiolekt" (s 152). Utover dette er det ingen kommentarer som berører teoribakgrunn, han går over til å komme med en strukturalistisk fonologisk analyse. Det diakrone tilsnittet

han nevner, er ikke i historisk-komparativ forstand, og inkluderer altså ikke norrønt, men det diakrone vil i dette tilfellet si at han tar med data fra ulike generasjoner av dialektbrukerne.

I "Norwegian Prosody" kommer Vanvik (1969) med sin egen teori om norsk prosodi (norsk er her i betydningen standard østnorsk). Det er et binært system inspirert av to artikler av Einar Haugen ("On the Rules of Norwegian Tonality" i *Language* 1967 og "The Prosodic System of Norwegian" i *Scandinavian Studies* 1967). Det er nesten ingen henvisninger i artikkelen til konkrete teorier eller andre forskere, fokus er på å gjøre rede for den teorien han selv foreslår. Det eneste som sies om andre teorier, er i forbindelse med inndeling av stavelser etter tonem:

It has been common practice to lump together isolated stressed syllables and polysyllabic toneme-1 contours into one toneme. It originated in the last century owing to historical considerations. It is agreed that monosyllables cannot show tonemic opposition. The least one can ask then, in my opinion, is that their tonal movement is the same as (or a "miniature" of) the polysyllabic toneme-1 contour. As this is not the case, I do not hesitate to keep them completely outside the toneme system. (s 73)

De kriteriene ("historical considerations") som gjaldt for inndeling av stavelser i den historisk-komparative forskningstradisjonen, trenger ikke Vanvik ta hensyn til fordi utgangspunktet hans er synkront. Han tar dermed et oppgjør med tidligere inndeling og foretar en ny inndeling som passer inn i den forskningstradisjonen han selv står i.

Fra 1970 har vi to strukturalistiske artikler. Den første er "Det-setninger" av Leira. Han diskuterer analysen av det etterstilte subjektet i setninger som *Det blåste sønnavind*. På side 56 sier han: "Hva skal en så gjøre med dette leddet? I moderne analyse kan en finne så diametrale motsetninger som Ljunggrens "predikativ" og Diderichsens "innholdssubjekt"...". Leira argumenterer for å kalle dette leddet for *injekt*. Han kommer fram til en slik konklusjon ved å vise til leddets plass i setningen, kongruens og predikasjon. Som en del av argumentasjonen sin bruker han mye tid på å gå imot spesielt Ljunggren, men og Diderichsen. Han beveger seg likevel ikke utenfor de rammene forskningstradisjonen gir, men holder seg til strukturalistisk vokabular og logikk (for eksempel når leddets plass i setningen er et kriterium for å klassifisere leddet).

Den andre artikkelen fra 1970 er "Om genusmorfemer i norsk bokmål" av Vannebo. Han ser på om "genuskategorien bør gis morfematisk status eller ikke" (s 173). Definisjonen av morfemet henter han fra "den bloomfieldske tradisjonen" (s 173), og analysen hans er tydelig strukturalistisk med inndeling i paradigmer og binære opposisjoner. Han viser til Hjelmlev og Diderichsen, og bygger delvis på dem (s 174).

Flere ganger i løpet av analysen spesifiserer Vannebo hvilken teori han arbeider innenfor, enten ved å vise til hvilke forskere han bygger på, eller med uttrykk som "ut fra et taksionomisk synspunkt" (s 175), eller "i taksionomisk språkvitenskap ..." (s 185). I tillegg nevner han også Teleman (som er generativist), og argumenterer mot ham⁶.

Avslutningsvis sier Vannebo:

Det kan være flere måter å angripe problemene på. Til en viss grad vil også "løsningen" være bestemt av den grammatiske modell man velger som grunnlag for beskrivelsen. Det er således rimelig å regne med at de genus-opposisjonene jeg her har skissert, vil være relevante syntaktiske faktorer i et komplett sett av subkategori- og seleksjonsregler i en transformasjons-grammatikk for norsk språk. (s 186)

I denne artikkelen kommer dermed bevisstheten om to ulike forskningstradisjoner ved siden av hverandre tydelig fram, og Vannebo er nøye på å vise hvor han står. Selv om han i et avsnitt argumenterer mot Teleman, tyder avslutningen på at han ikke nødvendigvis er kritisk til den generative grammatikken. Han arbeider bare innenfor en annen forskningstradisjon.

Vi har altså sett at de tre første artiklene var om fonetikk, og kom med små kommentarer om historisk-komparativ grammatikk som en del av fortiden. Den neste artikkelen var om morfologi, og holdt seg kun innenfor strukturalismen. Den siste var om syntaks og var strukturalistisk, men forholdt seg samtidig til den generative grammatikken.

⁶Teleman foreslår, i sin analyse av "svenskans genusmorfem", distinksjonen (+menneskelig individ) : (-menneskelig individ) i opposisjoner som "Tavlan föreställer inget särskilt" og "Tavlan föreställer ingen särskild" (s 181). Vannebo mener imidlertid at man i praktisk språkbruk sjelden vil finne "kommutable sekvenser" til den type setninger. Vannebo sier: "Og om sekvensene forekom (de behøver jo ikke oppfattes som ugrammatiske i Chomskys mening) – ville vi ikke få en semantisk opposisjon som lot seg forklare ut fra begrepene (+menneskelig individ): (-menneskelig individ)" (s 181).

Selv om dette ikke er noe stort tallmateriale, kan vi muligens trekke noen tendenser ut av disse fem artiklene. Det er kanskje ikke tilfeldig at de tre artiklene om fonetikk er noe mer tilbakeskuende enn de øvrige artiklene, siden fonetikk sto sterkt innenfor den historisk-komparative tradisjonen. Det er kanskje heller ikke tilfeldig at den siste artikkelen omhandler syntaks. Det kan tenkes at man er seg bevisst den generative tankegangen, som spesielt dreiet seg om syntaks den første tiden.

Slik kan man se disse artiklene som tegn på at man er i en overgangsfase, der både den avtroppende historisk-komparative forskningstradisjonen og den nye generative tradisjonen påvirker de strukturalistiske arbeidene. En forsker vil vel til en hver tid gjøre bruk av de teoriene og metodene som viser seg å være fruktbare, og når flere forskningstradisjoner er representert i forskningsmiljøet, vil arbeidene bli preget av det. At ulike tradisjoner setter preg på ulike tema, er naturlig fordi de ulike tradisjonene vil ha ulike sterke sider.

1971-1989

Det er 47 strukturalistiske artikler i denne perioden av 22 forskjellige forfattere. 19 av artiklene er om fonetikk/fonologi, 2 om morfologi og 26 om syntaks.

For å gjøre dette til en overkommelig gruppe å gå noe raskere gjennom, ser jeg bort fra alle artikler som senere vil bli kategorisert under blanding eller "teoriløse artikler". Jeg vil heller ikke ta med noen av Lie sine artikler, siden jeg skal se på ham for seg senere. I tillegg vil jeg bare ta med én artikkel fra hver forfatter, og i den forbindelse vil jeg forsøke å plukke artikler slik at de er jevnt fordelt over hele perioden. Jeg sitter da igjen med 12 artikler (Myrvang 1972, Hallaråker 1972, Bruaas 1975, Wiggen 1975, Vanvik 1977, Leira 1977, Andresen 1978, Rommetveit 1979, Papazian 1985, Landmark 1986, Sandøy 1986, Vannebo 1989).

Myrvangs artikkel "Palatalar – allofonar eller eigne fonem" (1972) er en reaksjon på en lærebok av Sivertsen; *Fonologi – fonetikk og fonemikk for språkstudenter* (1967). Myrvang peker på at man i denne læreboken forklarer veksling mellom dental og palatal l-lyd med fri

variasjon (s 66), mens Myrvang selv på bakgrunn av en rekke minimale par konkluderer med at palatalene bør kalles for egne fonem. Det er ingen hentydninger til andre teorier eller forskningstradisjoner enn den strukturalistiske i denne artikkelen.

I "Fonologiske hovudtrekk i Bremnesmålet" (Hallaråker 1972) får vi en gjennomgang av fonemsystemet i Bremnesmålet. I innledningen sier Hallaråker at hensikten med artikkelen er "... å invitere til diskusjon om ein enklare metodikk enn det som har vore vanleg ved målførestudium i vårt land" (s 115). Videre kommer han med en enkel innføring i strukturalistisk fonologi før han kommer med sin egen fonologiske analyse av den aktuelle dialekten. Det ser altså ut til at Hallaråker ønsker å presentere og introdusere strukturalismen.

"Adverb som adledd til nomen" (Bruaas 1975) er den første artikkelen her om syntaks. Bruaas ser her nærmere på uttrykk med hypotaktisk adverb i "gjenstands-, beskriver- og adverbial-helheter"⁷ (s 190). Han tar utgangspunkt i Berulfsens *Norsk grammatikk* (1967) som igjen bygger på Diderichsens *Elementær dansk grammatikk* (1946). Bruaas har skrevet fem artikler i materialet mitt, og bygger gjennomgående på en strukturalistisk tankegang spesielt med bruk av setningskjemaet som metode.

Wiggens artikkel "Utelatelse av setningsledd" (1975) har fokus på "feiltyper" som er funnet i "Talemålsundersøkelsen i Oslo" (TAUS). Deler av denne artikkelen beveger seg inn på sosiolingvistikens områder, men mesteparten har fokus på den syntaktiske siden av fenomenet som behandles (og er derfor inkludert her). Wiggen ser på ulike typer utelatelser, hvor i setningen de finner sted, hvilke ordtyper den berører og hvilke funksjoner de kan ha i tillegg til de sosiolingvistiske faktorene som kjønn, alder og region. Han avslutter med å si at i forhold til "vårt godt innarbeidde grammatiske forestillinger ... viser [denne undersøkelsen] at modifikasjoner trengs" (s 37). Dette er imidlertid ikke ment som kritikk av teorien i seg selv, men han ønsker at man "bør orientere seg sterkere mot et studium av talt mål" (s 38). Det er interessant at en gjennomført strukturalistisk artikkel tar for seg ugrammatiske uttalelser, noe som vel helst har blitt gjort innenfor generativ grammatikk.

⁷Eksempel på adverb + nomen: endog broren, adverb + adnomen: kun det beste, adverb + pronomen: også jeg, adverb + adverbialt preposisjonsuttrykk: nettopp i dag (s 192).

I "En sammenligning mellom lydsystemene i Trondheimsdialekten og standard østnorsk" (1977) setter Vanvik det han kaller "fonetisk eksplisitte fonemsystemer" (s 27) for Trondheimsdialekten og standard østnorsk opp mot hverandre. Han bruker minimale par for å kartlegge fonemer og det er lite som kan trekkes ut om teori utover det.

Leira behandler sammensatte setninger i "Litt om setningsknote, neksusknote og identifiseringsformelen "det er"" (1977). Han bruker setningsskjemaet som utgangspunkt for å se på setningsknuter⁸ og neksusknuter⁹, og kommer fram til en formell regel (s 29) basert på det han har funnet ut ved hjelp av feltanalyse.

Neste artikkel er om bruken av pronomenerne *hu*, *a* og *henner*, nemlig "Hu sa at aldri hadde a sett henne så sinna" (Papazian 1978). Han ønsker å kartlegge bruken av disse formene og "prøve å sette opp generelle regler for bruken" (s 56). Det er ikke mye konkret teori å trekke ut av teksten, bortsett fra at han holder seg til strukturalistisk vinkling ved å vise til hvor i setningen, i hvilke ledd og i hvilken funksjon pronomenerne forekommer.

I Rommetveits artikkel "Predikativet" (1979)¹⁰ finner vi tegn til drøfting med den hensikt å videreutvikle sin egen forskningstradisjon. Rommetveit går igjennom ulike definisjoner av predikativet, og argumenterer for at man bør "definera predikativet som eit nominalstyrt særledd, knytt til eit verbal" (s 6). Han kommer så med forslag til hvordan man kan "følge opp denne tankegangen med symbolmarkering i setningsskjemaet" (s 6). Han bruker store deler av artikkelen til å gå gjennom hva andre strukturalister mener om de temaene han tar opp uten å noen gang komme inn på hva andre forskningstradisjoner måtte mene om saken.

Papazians artikkel "Hvordan har dem det?" (1985) er en kommentar til en artikkel av Lødrup (1984) som i sin tur var et svar på en tidligere artikkel av Papazian (1983). Polemikken dreier seg om pronomenet *de* brukt som ikke-subjekt. Papazian nevner i innledningen at han og Lødrup "er enige om konklusjonen, men ikke om premisen for den" (s 39). Han begir seg så ut på en omstendelig forklaring på hvilke premisser, avgrensinger og definisjoner han

⁸Leiras definisjon: "Setningsknote vil si at hovedsetningens forfelt er fylt av ledd eller leddel fra setning som er innordna i vedkommende hoved- eller bisetning" (s 20).

⁹Leiras definisjon: "Neksusknote kan sies å foreligge når to predikat tilhørende hver sin neksus (den ene innordna i den andre) knyttes til ett setningssubjekt på en slik måte at ingen av de to neksusene er samla i ett av setningens ledd" (s 20).

¹⁰I innholdsfortegnelsen står det at artikkelen er skrevet i 1977.

selv bygger på. Ingen steder kommer det fram at det kan være ulike teoretiske tilnæringsmåter som ligger bak ulikhetene i premisser (Lødrup er generativist).

Neste artikkel er den eneste i denne gruppen som behandler et overordnet teorirelatert tema. Det er "Feltskjema og syntaktisk analyse (Landmark 1986) som er en teoretisk og praktisk gjennomgang av bruken av feltskjemaet. Landmark tar til orde for en mer utstrakt bruk av denne metoden, og ser på hvordan feltskjemaet kan kombineres med en funksjonsanalyse.

I "Trykk og tonem i dialekten i Ytre Romsdal" (1986) av Sandøy sier forfatteren at han vil "prøve å gi ein strukturell beskrivelse av trykk- og tonemgrupper" (s 133). Han tar så for seg noen ordgrupper fra dialekten i Ytre Romsdal med både sistestavingsstrykk og tonem 2 (mot normalt tonem 1 i slike ord ellers i norsk). Ut fra de forholdene han beskriver i denne dialekten ønsker han å modifisere noen generelle aksiom som gjelder for norsk fonologi fordi aksiomene ikke tar høyde for de tonemforholdene som finnes i nettopp denne dialekten.

Vannebo går i sin artikkel "Rekonstruerende perfektum" (1989) gjennom denne verbformen¹¹, dens bruk og betydning. Han spesifiserer hvilke forutsetninger arbeidet bygger på, og sier at "[e]n analyse ut fra slike prinsipper er karakteristisk for en strukturalistisk tilnæringsmåte" (s 9).

1990-1995

Det er elleve strukturalistiske artikler i perioden 1990-1995, skrevet av åtte ulike forfattere (Lie 1990 og 1994, Papazian 1990, 1991 og 1994, Bruaas 1991, Venås 1991, Leira 1991, Sveen 1993, Enger 1994, Kristensen 1994). Fem av disse forfatterne (de fem første av de nevnte) er gjengangere i materialet mitt, og har representert strukturalismen gjennom flere år, noen mer uttalt enn andre. For eksempel gjelder dette Leira, som jeg har skrevet om som del av gjennomgangen av både de tidlige strukturalistiske artiklene og artiklene mellom 1971-1989. Deres artikler tyder dermed på at gode forskere kan hevde seg lenge, og de står

¹¹"Vannebos forklaring: Rekonstruerende perfektum forekommer blant annet i mange former for historisk framstilling der forfatteren beskriver begivenheter eller tilstander han/hun regner med kan ha skjedd eller kan ha vart ved i tidligere tid " (s 3). Eks: Holmen *skal* ifølge målinger *ha vært* omflødd i historisk tid.

som representanter for sin tradisjon helt til de med tiden må vike plassen for yngre forskere med en (sannsynligvis) annen teoretisk overbygning.

Når det gjelder de tre strukturalistiske artiklene av noe yngre forskere, skiller de seg noe fra de andre. Den første er "Setningsskjema og leddrekkefølge i midtfeltet" av Kristensen (1994). Som tittelen sier, handler den om Diderichsens setningsskjema, og i innledningen sier Kristensen at "... slike skjemaer fremdeles spiller en vesentlig rolle når det gjelder å fremstille overflatestrukturer i norsk syntaks ..." (s 36). Han bruker altså setningsskjemaet for å beskrive overflatestrukturen, som ifølge den generative grammatikken bare er en del av det fullstendige bildet. Metoden blir dermed en av mange som skal til for å danne et utfyllende bilde.

I tillegg har vi Engers "Lokal markerthet og norske substantiver" (1994) og Sveens "Historien om 0" (1993).

Enger bruker "lokal markerthet" som begrep for å belyse diakron utvikling av norske substantiv, for så å foreslå å se på frekvens som en alternativ tilnæringsmåte. En stor del av artikkelen bruker han til å se på begrepene generelt i lys av både strukturalistisk og generativ tenking. Fokuset er på metoden og begrepsbruken, og han bruker tilgjengelige teorier for å se på saken fra så mange sider som mulig, uten at han favoriserer den ene eller den andre vinklingen. På den måten blir tilstedeværelsen av to forskningstradisjoner noe positivt. Han prøver verken å smelte dem sammen, eller sette den ene over den andre, men bruker dem som ulike verktøy på hver sin måte. I denne artikkelen lever altså de to tradisjonene godt sammen, og ingen av dem ser ut til å være på vikende front.

Sveen går igjennom hvordan fenomenet grammatiske trekk uten uttrykk har blitt behandlet på ulike vis innenfor strukturalismen. Han skiller mellom saussuresk og amerikansk strukturalisme. Isolert sett sier denne artikkelen oss at de strukturalistiske tankene og teoriene fremdeles er viktige, ellers ville vel en slik artikkel ikke blitt publisert. Utvider vi horisonten litt, ser vi at Sveen samme år har skrevet en artikkel som i sum klart er generativ: "Transitivitet og objekt i norsk grammatikk". Jeg kommer tilbake til denne artikkelen under gjennomgangen av generative artikler mellom 1990 og 1995.

Enger og Sveen viser dermed noe av det samme, nemlig at begge de to forskningstradisjonene er aktuelle ved siden av hverandre (Enger bruker dem imidlertid på samme tema, og Sveen på ulike). Selv om strukturalismen i større grad blir framstilt som del av forhistorien, er den med som en alternativ tilnæringsmåte. Her er det ikke forsøk på å smelte sammen tankene fra de to retningene, man ser heller nytten av å ha dem som to selvstendige alternativ.

En av de eldre forskerne i denne gruppen er Papazian, som har skrevet tre av de aktuelle artiklene her. Den første er "Fonem – morfem – setningem? Språkets kreativitet – en statisk forklaring" (1990). Her tar han et oppgjør med Chomskys tanker om "språkets kreativitet" og Chomskys dynamiske forklaring på hva som gjør det mulig å lage og forstå et uendelig antall ytringer (s 46). Selv om Papazian innrømmer at det ikke egentlig finnes noen egen strukturalistisk teori for syntaks (s 47), forsøker han i artikkelen å gjøre rede for hvordan en slik teori ville ha sett ut, bygd på de strukturalistiske prinsippene. Han viser også til hvordan tidligere strukturalister har forklart "språkets kreativitet", og som svar til Chomskys problemstilling på dette området sier Papazian: "Nei, "språkets kreativitet" er visselig ikke noe mysterium, og fenomenet har for lengst fått en tilfredsstillende forklaring" (s 66).

I sin andre artikkel, "Hovedsetning/bisetning eller helsetning/leddsetning? Om hovedinndeling av setninger" (1991), kommer Papazian med en kommentar til en artikkel av Lie om inndeling av setninger (se nedenfor). Han sier at "[v]i trenger altså en strukturell inndeling av av setninger i setningstyper, like mye som vi trenger en strukturell inndeling av ord i ordklasser" (s 83). En slik inndeling vil han ikke bygge på leddstilling, slik bl.a Diderichsen gjør, men vil "definere bisetninger og hovedsetninger som setninger som henh. innledes og ikke innledes av et forbinderledd" (s 87). Han ønsker å bruke begrepsparet "hovedsetning" og "bisetning", selv om disse allerede er i bruk med en annen betydning enn han ønsker å tillegge dem. "Da må vi bare se bort fra den tradisjonelle bruken av disse ordene, som for det første som oftest går på funksjon..." (s 90), sier han og vil omdefinere disse begrepene slik at de passer bedre til en strukturell bruk.

Papazians tredje artikkel, "Om sje-lyden i norsk, og ombytinga av den med kje-lyden"(1994), inneholder en omfattende gjennomgang av sje- og kje-lyden generelt, samt en undersøkelse av disse lydene blant skolebarn i Oslo. Her er det ingen kommentarer som gjelder overordnet teori, bare en presentasjon av opphav, utbredelse, lydskrift og annet rundt de to fonemene.

En annen av gjengangerne i materialet mitt er Lie. Han har tre strukturalistiske artikler i denne siste perioden, nemlig "Helsetninger og hovedsetninger" (1990), "Setningsskjema igjen" (1994) og "Ka du sei" (1992), men i en fotnote kommer det fram at denne siste artikkelen i hovedsak ble skrevet i 1975.

I den første artikkelen diskuterer Lie begrepene helsetning og hovedsetning (og leddsetning og bisetning) og bruken av dem. Han argumenterer for at man skal bruke setningens funksjon som utgangspunkt for klassifisering, og går inn for hovedsetning (og bisetning), ikke helsetning (og leddsetning), som generelt begrep. Det kommer ikke fram noen spesifikke holdninger til teori i denne artikkelen.

Lies andre artikkel er mer interessant i denne sammenheng. Den tar for seg setningsskjemaet, og hevder at det fremdeles er aktuelt som metode i norsk syntaks. I innledningen sier Lie:

For en kan jo ha forskjellige mål med å bruke et setningsskjema i sin beskrivelse. Og det er i alle fall to ulike mål en kan ha:

- 1) Gi en empirisk beskrivelse av hvordan ledd plasserer seg i norske setninger
- 2) Gi en forklaring på hvorfor ledd plasserer seg som de gjør (s 57)

Disse to tilnæringsmåtene kan grovt sett sies å representere henholdsvis en strukturalistisk og en generativ tenkemåte. Strukturalismen var empirisk orientert, mens generativ grammatikk er ute etter å finne svar på *hvorfor* språket oppfører seg som det gjør.

Lie ser ut til å foretrekke et mer empirisk basert skjema ("... jeg trur mange vil ane at det kan bli noe vanskelig å beskrive plassering med et skjema som er for abstrakt", s 60), eller retttere sagt skjemaer, for dersom man prøver å lage et skjema som skal romme alt, "så blir

lett skjemaet så komplisert at det ikke lenger strekker til som en beskrivelse av noe typisk ved norske setninger" (s 69) ifølge Lie. Med utgangspunkt i slike empirisk baserte skjemaer mener han at man "kan ... problematisere forholdet mellom A og variantene av A og spørre hva som ligger bak forskjellene ..." (s 69) (A står for en type skjema). Slik tar han hensyn til begge de to målsetningene han nevner på s 57. Jeg skal komme tilbake til Lie senere under pkt 5.4.1.5.

De tre resterende strukturalistiske artiklene i denne perioden er fra 1991, og handler alle om relativsetninger. I Venås sin artikkel "Status for ubundne relativsetningar" finner vi ingen uttalelser som går generelt på teori. Det finnes heller ikke i Leiras "Begrunnende somsetninger", og begge holder seg innenfor den strukturalistiske forskningstradisjonen og trekker ikke inn andre teorier eller metoder.

Når det gjelder Bruaas i artikkelen "Om relativkompleksets struktur og frasens funksjon som fritt predikativ", holder han seg også fast til strukturalismen. Han er riktignok kritisk til Diderichsen, men ønsker bare å videreutvikle hans idéer innenfor forskningstradisjonen:

Termen fellesledd og også resonnementet ellers i kommentaren indikerer en analyse som bygger på den grammatiske modellen som er utformet i Diderichsen (1962). Da vi stiller oss kritisk til visse deler av denne modellen, vil vi vurdere nærmere den/de del(er) av den som berører denne undersøkelsen. (s 4)

Den påfølgende analysen er så bygd på Diderichsens prinsipper med bl.a substitusjon, permutasjon ol. Alle mulige vinklinger er tatt med og diskutert (artikkelen er på hele 86 sider), men bare de vinklingene som er mulige ut fra Bruaas teoribakgrunn og metode. Vi finner ingen andre teorier representert eller diskutert.

I denne perioden kommer det fram at det er et generasjonsskifte på gang. De etablerte forfatterne jeg har nevnt, har alle skrevet rene strukturalistiske artikler. Noen av dem forholder seg til den generative grammatikken på den måten at de kritiserer den, men holder seg innenfor strukturalismen hva metode og argumentasjon angår. Unntaket er Lie, som vel kan sies å representere de mer etablerte forskerne, men som absolutt tar begge

forskningstradisjoner i bruk og kombinerer dem. De yngre forskerne på sin side innlemmer begge de to tradisjonene, og trekker veksler av dem.

Oppsummering av utvikling innenfor strukturalismen

Den tydeligste endringen innenfor strukturalismen rent tallmessig er i temavalg. I mitt materiale er fordelingen mellom fonetikk/fonologi og syntaks omtrent lik de første tjue årene av perioden. Ser vi på den siste perioden, finner vi at de elleve strukturalistiske artiklene fra 1990 til 1995 i hovedsak dreier seg om syntaks, og bare én er om fonetikk/fonologi. Det kan altså se ut som om man innenfor strukturalismen har dreiet seg mot syntaks. Det kan ha sammenheng med at syntaks har stått spesielt sterkt innenfor generativ grammatikk, og at dette er et tegn på at man har nærmet seg den. En annen faktor er bruken av setningsskjemaet, som ser ut til å ha fått en økt interesse mot slutten av perioden.

Når det gjelder forholdet til de øvrige forskningstradisjonene, ser vi at man i den første perioden veksler med begge de to andre forskningstradisjonene i større eller mindre grad, mens historisk-komparativ tradisjon ikke er til stede i de strukturalistiske artiklene fra den siste perioden. Dersom vi ser på strukturalistiske artikler mellom de to periodene, ser vi imidlertid at strukturalismen blir mer rendyrket på bekostning av historisk-komparativ forskningstradisjon også innenfor fonetikk/fonologi etter 1970. Det ser derfor ut til at arbeidet med historisk-komparativ grammatikk som viktigste innfallsvinkel blir borte i løpet av perioden denne oppgaven tar for seg. Jeg vil si mer om dette når jeg oppsummerer og konkluderer hele dette punktet senere.

Samtidig som historisk-komparativ grammatikk kommer mer i bakgrunnen, har de strukturalistiske artiklene i løpet av perioden gått over til å få en brytning mot generativ grammatikk. Blant eldre forskere mot slutten av perioden ser vi enten at de forholder seg kritisk til den generative grammatikken, eller at de ikke nevner den overhode. De yngre forskerne ser ut til å ville innlemme begge de to retningene i arbeidene sine i en eller annen forstand. Det kan dermed tyde på at vi står ovenfor et generasjonsskifte som vil ha

konsekvenser for bruken av strukturalismen. Foreløpig, ut fra mitt materiale, ser det ut til å bety at enkelte deler av dens teorier og metoder vil bli videreført.

5.3.2 Indre utvikling innenfor generativ grammatikk

På samme måte som for de strukturalistiske artiklene vil jeg se om jeg finner noen forskjeller mellom tidlige og sene artikler innenfor forskningstradisjonen. Fordi det er så få generative artikler fra begynnelsen av, vil jeg for den tidlige perioden inkludere alle artikler helt fram til 1975. Jeg vil også her gå noe raskere igjennom mellomperioden som dekker årene 1976-1989.

1965-1975

Det er åtte aktuelle artikler i dette tidsrommet, skrevet av fire ulike forfattere (Fretheim 1969, 1971, 1974 og 1974, Hanssen 1972, Endresen 1974 og 1974 og Faarlund 1974).

Den første artikkelen jeg har registrert som generativ, er "Norwegian Stress and Quantity Reconsidered" av Thorstein Fretheim (1969). Han går først litt inn på status for hvilke teorier som da var ledende for å tolke sammenhengen mellom trykk og kvantitet i norsk. Han åpner med å si:

The present article is an attempt to challenge a cherished view concerning the relation between stress and quantity in Modern Norwegian ("riksmål"). It may well be that I am mistaken, but I think my ideas merit a discussion. (s 76)

Målet hans er altså å utfordre de rådende teoriene (s 76), og utfordrerteorien han kommer med, bygger på prinsipper først lansert i en artikkel av Chomsky, Halle og Lukoff (1956) (s 79). Artikkelen av Chomsky et al. hette "On Accent and Juncture in English" og introduserte syklusen for å forklare trykk i engelske ord. Transformasjonell syklus har etterhvert blitt et sentralt begrep i generativ grammatikk, og ble også introdusert i syntaksen på 60-tallet (jf Svenonius:2001:1).

De tre neste generative artiklene av samme forfatter uttrykker ikke på samme måte at han ønsker å utfordre eksisterende teorier.

I "'Nødig" and "Gjerne", Two Norwegian Sentence Adverbs" (1971) kommer han ikke med noen kommentarer om teori overhodet, men gir en generativ analyse av den gitte problemstillingen. Analysen bygger på generativ grammatikk, men Fretheim viser ikke spesifikt til grunnlaget han bygger på.

Det gjør han heller ikke i "Some Cases of Accent Shift in East Norwegian" (1974), selv om han tydelig bygger på etablerte teorier. For eksempel kommer han med noen eksempelsetninger og kommenterer dem ved å si at "Because of the Tough Movement rule the SD of the Subj-Adj Agreement transformation is fulfilled a second time on the top cycle" (s 117). *Tough Movement rule*¹² har ikke blitt forklart eller referert til tidligere, Fretheim tar det for gitt at leseren skal kjenne til den. Regelens relevans blir dermed også tatt for gitt, ettersom han ikke drøfter den nærmere. Noen sider senere nevner han dessuten en *Particle Movement rule*, som han som han kort forklarer slik: "[it] ... increases the syntactic distance between a particle and its associated verb" (s 125). Utover det kommer han ikke med andre henvisninger.

Fretheim legger dermed til grunn at leseren skal ha en del bakgrunnskunnskap for å kunne forholde seg til hans analyse. På den annen side er denne artikkelen bygd på et større arbeid av Fretheim & Halvorsen (1974), og de har sikkert gått nærmere inn på grunnlaget for analysen der.

Den siste artikkelen av Fretheim er også fra 1974; "The Norwegian Retroflex Flap and the Concept of "Natural Class" in Phonology". Her kommer han med en kommentar til en artikkel av Endresen som vi skal se nærmere på senere. Fretheim ser her på en *Retroflex Flap Rule*, og kritiserer Endresen for å ta denne regelen for gitt, fordi Fretheim mener at

the Retroflex Flap Rule is an unnatural rule. It is only motivated by our desire to let our phonological description predict phonemic contrast and free variation. This is done by the

¹²Tough Movement Rule ble lansert av Postal (1971).

taxonomic phonemicist, who recognizes the status of [l] and [r] as free allophonic variants, and it is done by the generative phonologist who derives both [l] and [r] from an underlying or systematic phonemic /l/. (s 81)

Kritikken hans rammer dermed både strukturalister og generativister, om enn i ulik grad, og Fretheim er ute etter å justere denne regelen, selv om han ikke selv helt vet hvor det vil føre ennå (s 85).

Endresens artikkel "On Retroflex Segments in Norwegian" (1974), som Fretheim kommenterte, tar for seg retroflekse segment i norsk (østnorsk). Utgangspunktet hans er at Chomsky & Halle (1968) oppsett over fonologiske trekk, der [r] blir analysert som [-anterior]¹³, har blitt overført til norsk direkte. Endresen hevder imidlertid at en slik analyse ikke passer på norske forhold på grunn av det retroflekse segmentet vi har i bl.a østnorsk. Han ønsker derfor å komme fram til distinktive faktorer som passer til analyse av norsk. Han bygger gjennomgående på en generativ tankegang.

En liten henvisning til strukturalismen finner vi riktignok: "In traditional phonetical terminology we can say that [t d n s l] are dental in Norwegian, while [r] is alveolar, and [ʈ ɖ ŋ ʂ ʎ ʀ] are retroflex" (s 74). Han går så videre til å uttrykke det samme med generative fonologiske trekk. Uten at jeg vil legge for mye i et slikt lite avsnitt, vil jeg vise til et sitat skrevet tre år tidligere:

... mange taksonomikere [har] anklaget generativ fonologi for bare å overta det taksonomiske fonemsystem og så reanalysere det ved hjelp av distinktive faktorer og fonologiske regler. I enkelte tilfelle har denne kritikk vært delvis berettiget, og det er ikke tvil om at mange generative fonologer har hatt vansker med å befri seg helt fra taksonomisk tankegang i sin analyse. (Hovdhaugen 1971:140)

Jeg mener ikke at Endresen nødvendigvis "har vansker med å befri seg fra taksonomisk tankegang", men det faktum at han ukritisk tar med en strukturalistisk framstilling i

¹³På norsk kan *anterior* bli oversatt med *ytre*, jf Hovdhaugen (1971:133). Mange velger imidlertid å bruke den opprinnelige betegnelsen. En lyd vil være +anterior (eller +ytre) dersom den primære innsnevringaskjer på eller foran alveoli.

argumentasjonen sin, minner oss i det minste om at de resultatene strukturalismen analyserte seg fram til, fremdeles gjør seg gjeldende.

I "Norwegian Tonemes and their Phonological Features" (1974) forsøker Endresen å komme fram til en analyse av de norske tonemene ut fra fonologiske trekk. Han støtter seg til Hovdhaugen (1971), men mener at Hovdhaugen (og også Standwell 1972) kun har beskrevet tonemene, ikke forklart hvorfor de opptrer som de gjør. Endresen prøver så å komme med en slik forklaring, og kommer med formelle generative regler felles for alle de norske dialektene.

De to siste artiklene, "Den underordnede setning: Om forholdet mellom at-setning og infinitivsfrase i norsk" (1972) og "Preposisjonsuttrykk innledet av *med* i moderne norsk" (1974) av henholdsvis Hanssen og Faarlund, skal vi gå lett over siden begge to er klart generative, og de ikke uttaler seg om overordnede teorier slik vi er ute etter her.

I denne perioden finner vi liten strukturalistisk påvirkning på det generative arbeidet. Bare én artikkel (Endresen 1974) har tatt med noen strukturalistiske tanker. I tillegg finner vi kritikk av strukturalismen i to av Fretheims artikler. Vi merker oss at alle disse tre artiklene, som på en eller annen måte forholder seg til strukturalismen, har fonetikk/fonologi som tema. I de tre artiklene som omhandler syntaks, finner vi ingen antydninger til strukturalismen overhode.

Under gjennomgangen av utviklingen innenfor strukturalismen fant vi en tendens til at man i tidlige strukturalistiske artikler om fonetikk/fonologi tok med element fra historisk-komparativ grammatikk, mens man innenfor syntaks så framover mot den generative grammatikken. Noe av det samme ser vi her, i og med at tidlige generative artikler om fonetikk/fonologi forholder seg til strukturalismen i større grad enn de om syntaks. Det kan tyde på at man innenfor syntaks følte seg trygg på ståstedet sitt, mens man kanskje hadde større behov for å enten markere et skille, eller inkludere noe etablert, innenfor fonetikk/fonologi. Dette er imidlertid bare antagelser basert på et forholdsvis lite materiale.

En annen faktor er at det innenfor fonetikk/fonologi var lettere å dra veksler av de to samtidige teoriene, fordi metoden de tilbyr gir sammenlignbare resultater i større grad enn innenfor syntaks. Jeg kommer tilbake til dette når jeg skal se på artikler som presenterer to teorier side om side (pkt5.4.1.1).

1976-1989

Det er 50 artikler som faller i denne gruppen, av 22 forskjellige forfattere. 13 er om fonetikk/fonologi, 6 om morfologi og 31 om syntaks.

På samme måte som for de strukturalistiske artiklene vil jeg behandle et utvalg av artiklene fra perioden mellom de tidlige og sene artiklene. Å si ut de artiklene som blir behandlet under andre punkt senere, har ikke like stor effekt på denne gruppen med artikler som for de strukturalistiske. Jeg vil derfor se på én artikkel av hver av de forfatterne som har skrevet mer enn én, og ender dermed opp med sju artikler. Tanken bak en slik utvelgelse er at disse artiklene skal speile fagmiljøet fordi jeg inkluderer de som var mest aktive i denne perioden. Det kan virke noe drastisk å skulle uttale seg om 50 ulike artikler på grunnlag av bare sju av dem. På den annen side står de forfatterne jeg skal se på bak hele 32 av de 50 artiklene. Selv om det ikke alltid er slik at alle artikler av samme forfatter er like hva teori angår, vil forfatterne i de fleste tilfeller holde seg til én forskningstradisjon og tankegang. Jeg ser jo at utvalget likevel blir noe tilfeldig, men om ikke annet vil artiklene gi oss et visst inntrykk av generative artikler i denne mellomperioden.

Etter å ha anvendt de kriteriene for utvelgelse som jeg skisserte ovenfor, sitter jeg som sagt igjen med sju artikler (Fretheim 1977a, Hagen 1979, Kristoffersen 1980, Mørck 1982, Christensen 1986, Lødrup 1987, Askedal 1989).

Den første artikkelen er "En problematisk kausalkonstruksjon i norsk" (1977a) av Fretheim. Han ser på en type kausalkonstruksjon som er spesiell fordi "den adverbiale leddsetningen **må** gå forut for hovedsetningen" (s 38), som f.eks *Har du litt tid i morgen, er det fint*. Her er det ingen formell grammatikk, men Fretheim gir en kartlegging av et gitt fenomen ut fra et generativt ståsted. Fretheim ser bl.a på det forhold at denne kausalkonstruksjonen har en

overflatestruktur som er strukturelt flertydig, og at det for den setningstypen han ser på "ikke fins noe grunnlag for å postulere entydighet i den syntaktiske dypstrukturen"¹⁴ (s 43).

Hagen skriver i "Counting Objects. A Dubious Constraint on Norwegian Pronominalization" (1979) om setninger med dobbelt objekt ("double object structure" s 1). Hensikten med artikkelen er å imøtegå en (generativ) analyse Fretheim har gitt av det samme fenomenet i en tidligere artikkel (1974). Hagens analyse er klart generativ, men utover å vise til at han delvis bygger på Ross (1969), Chomsky (1971) og Jackendoff (1972) (s 11) er det ingen henvisninger direkte til teori.

I "Abstraksjonsproblemet i generativ fonologi, belyst ved data fra arendalsdialekten" (1980) bygger Kristoffersen på to ulike generative modeller, nemlig *Traditional Generative Phonology*¹⁵ (TGP) og *Natural Generative Phonology*¹⁶ (NGP). Siden Kristoffersen tar utgangspunkt i to ulike modeller blir det gitt noe plass til drøfting av fordelene med den ene eller andre modellen testet opp mot de empiriske data, og Kristoffersen argumenterer for NGP. En parallell til en slik innfallsvinkel finner vi i de tre artiklene under pkt 5.4.1.1 som setter to fonologiske modeller fra hver sin forskningstradisjon opp mot hverandre. Forskjellen her er selvsagt at begge modellene hos Kristoffersen er generative, men hensikten er likevel å vise fordelene ved den ene av dem, og på den måten bidra til at forskningen utvikler seg i det man selv mener er riktig retning.

Neste artikkel er "Identitetsmarkerende relativsetninger" (1982) av Mørck. Han tar for seg leddsetninger av typen *Adam spiste det samme eplet som Eva {spiste, gjorde}* og *Adam spiste et anna eple enn Eva {spiste, gjorde}* (s 1). Han viser til at andre tidligere har kategorisert slike leddsetninger som sammenligningssetninger, men Mørck viser til flere punkter der det han kaller identitetsmarkerende leddsetninger skiller seg fra det som kjennetegner sammenligningssetninger, og at de identitetsmarkerende leddsetningene derfor bør skilles ut som en egen type leddsetning. Analysen og argumentasjonen bygger hele tiden på en generativ grammatikk.

¹⁴Fretheim viser bl.a til setningen *Når jeg stiller til start i denne øvelsen, så er det bare for moro skyld* som er tvetydig siden den kan vise til denne ene gangen man stiller til start, eller til hver gang man gjør det.

¹⁵videreutviklet fra Chomsky & Halle (1968)

¹⁶Utviklet av Hooper (1976) som et alternativ til Traditional Generative Phonology

Videre skal jeg se på "Complex Passives, Reanalysis, and Word Formation" (s 1986) av Christensen. Denne artikkelen tar for seg såkalt kompleks passiv¹⁷ og hvordan slike uttrykk blir brukt som argument for *reanalysering*¹⁸. Christensen ser på "... the syntax of the so-called "complex passive" and, more specifically, ... demonstrating that this construction type may provide insight into the reanalysis approach to syntactic phenomena" (s 135). Hun konkluderer med at en reanalyseringsregel i norsk vil komplisere en grammatikk unødig, og er ikke nødvendig. Det blir vist til ulike generative forskere, men ikke på den måten at hun støtter seg til noen spesiell metode eller delteori.

I "Uakkusativhypotesen og norsk syntaks" (1987) skriver Lødrup om noen problemer i forbindelse med å anvende uakkusativhypotesen¹⁹ på norsk. Han spesifiserer at denne hypotesen "forutsetter en modell som relasjonell grammatikk eller GB [Government and Binding Theory], som har mer enn ett nivå i den syntaktiske representasjonen" (s 47). Lødrup bygger resten av argumentasjonen sin på de forutsetningene de nevnte teoriene gir, og konkluderer med at "[k]onfrontasjonen med norsk syntaks har ... vist at den [uakkusativhypotesen] er ikke uten problemer" (s 62).

Den siste artikkelen her er "Om høyre-kopiering av pronomenet *det* i norsk" (1989) av Askedal. Han skriver om pronomenet *det* og viser "... med utgangspunkt i belegg fra et korpus ... hva slags forekomster av *det* som høyre-kopieres" (s 73). Det er lite teori å lese mellom linjene, denne artikkelen er mer som en kartlegging av realisasjonsmønsteret til et gitt fenomen, à la de "teoriløse artiklene" (se pkt 5.4.2).

1990 - 1995

Det er ni generative artikler i denne perioden (Kristoffersen fire artikler i 1992, Sivertsen 1993, Sveen 1993, Kristensen 1995, Nilsen 1995 og Åfarli 1995).

¹⁷Kompleks passiv er en dobbel passiv med både passivt verbal og perfektum partisipp. Eks: Det ble begjært fengsling.

¹⁸Christensens definisjon: "a rule type that causes some string of phonologically independent words to behave like a single lexical category with respect to some or all rules of grammar" (s 135).

¹⁹Etter Perlmutter (1978) som deler intransitive verb i *uakkusative* og *uergative*. Uakkusativhypotesen går da ut på at disse verbenes ene nominale ledd har ulik syntaktisk status i dypstrukturen; uakkusative verb sitt ledd er objekt og uergative verb sitt ledd er subjekt.

Fire av artiklene er av en og samme forfatter, Kristoffersen, som disputerte dette året, og referatet fra disputasen er en av dem: "Gjert Kristoffersen: Aspects of Norwegian Syllable Structure. Doktordisputas ved Universitetet i Tromsø, 25. mai 1991". Strengt tatt er da denne artikkelen ført i pennen av tre ulike forfattere, nemlig doktoranden samt de to opponentene Hans Basbøll og Kjell Venås. I løpet av artikkelen tar man naturlig nok grundig for seg teoriene bak arbeidet som er gjort, og det er interessant å se hvor forskjellig de to opponentene takler det.

Basbøll er generativist, og snakker samme språk som Kristoffersen, mens Venås tydelig stiller seg utenfor den generative grammatikken og ser på disputasen med andre briller (jf hans egen innledning s 154). Han forsøker å kritisere Kristoffersen ut fra de teoretiske prinsippene disputasen gir, men når han tar for seg det empiriske grunnlaget i avhandlingen, inkluderer han bl a diakrone elementer som han mener Kristoffersen burde ha tatt hensyn til. Slike element er vel ikke aktuelle å inkludere i en generativ analyse (noe Kristoffersen også kommenterer på s. 173), og de teoretiske prinsippene har dermed ikke blitt fulgt, kanskje fordi Venås selv har andre teoretiske preferanser.

I konklusjonen sin sier Venås at han "... ser på avhandlinga hans meir som teoridrøfting og teoriutvikling i allmenn lingvistikk enn som eit arbeid i nordisk språkvitskap" (s 168). Som Kristoffersen påpeker i sitt svar, sier Venås indirekte her "... at det fins en grense mellom nordistikk og allmenn språkvitenskap som lar oss klassifisere avhandlinger av denne typen som vi her diskuterer, under den siste kategorien" (s 176). Det kan tenkes at avstanden mellom de to forskningstradisjonene de to forskerne representerer, er noe av bakgrunnen for at Venås uttrykker seg slik, men jeg vil ikke trekke for bastante slutninger rundt dette. Det er imidlertid slående at en avhandling bygd på norsk empirisk materiale ikke skulle kunne karakteriseres som tilhørende under nordistikk.

De tre andre artiklene, utgitt samme år, bygger i stor grad på doktoravhandlingen til Kristoffersen eller prøveforelesningene i den forbindelse. Bortsett fra at Kristoffersen et par steder i "Kvantitet i norsk" (s 189 og 190) og "Tonelag i sammensatte ord i østnorsk" (s 42) nevner strukturalistiske løsninger (som han straks avviser), er det få eller ingen uttalelser i

disse artiklene som direkte sier oss noe om forholdet mellom forskningstradisjonene. Når det gjelder teorier for øvrig, sier han at han bygger på *Prosodic Theory* utviklet av McCarthy & Prince (1986) (s 195) i artikkelen om cirkumflekstonelag, og på Withgott & Halvorsens analyse (1983, 1984 og 1988) i artikkelen om tonelag i sammensatte ord.

Artikkelen "Cirkumflekstonelaget i norske dialekter, med særlig vekt på nordnorsk" inkluderer så lite teori og så mye kartlegging at den kan minne om de artiklene jeg har beskrevet om under pkt 5.4.2 som såkalte "teoriløse artikler". Her bruker Kristoffersen mesteparten av artikkelen til å gå gjennom de ulike geografiske områdene med cirkumflekstonelag. Han bruker nedskrivninger av tidligere forskere som Christensen, Storm, Elstad og Leirvaag, som jo skriver ut fra en annen teoretisk bakgrunn, uten at det på noen måte kommer fram i denne teksten. Fokus her er ikke på analysen, men på kartleggingen av data, selv om han kommer med forslag til fonologiske tolkninger mot slutten (s 55-57). Vokabular og forklaringer viser likevel tydelig at dette er skrevet fra et generativt ståsted.

Artikkelen "Er "å være" mange verb?" (Sivertsen 1993) inneholder en gjennomgang av tolkninger av kopulaverbet, helt fra Aristoteles og fram til vår tid. Som et utgangspunkt sier han at han "velger å gå ut fra at vi i den syntaktiske analysen kan regne med en overflatestruktur såvel som en dypstruktur"(s 157). I tillegg hevder han at "det går en tydelig linje fra Aristoteles via Port Royalskolens grammatikere i det syttende århundre til lingvister i vår egen tid" (s 158). Utover dette sier han ikke noe mer om hvilke teorier han selv bygger på, men han går gjennom ulike lingvisters analyser opp gjennom tiden, og trekker slutninger ut fra det. I sum kommer det fram at han har et generativt utgangspunkt, men samtidig ser han ut til å ha et noe eklektisk grunnsyn, eller som han sier selv: "det [er] naturlig å ta utgangspunkt i tidligere tiders løsningsforsøk og følge linjene til vår egen tids lingvister" (s 157).

Jeg har nevnt Sveens artikkel "Transitivitet og objekt i norsk grammatikk" tidligere, under pkt 5.3.2. Der antydet jeg at Sveen naturlig bygde på begge tradisjonene i arbeidet sitt siden han samme år kom med både en strukturalistisk og en generativ artikkel. Når vi ser nærmere på denne artikkelen, blir det inntrykket forsterket. Her tar Sveen for seg temaet transitivitet, og han bruker grammatikkene til Western (1921), Lie (1976) og Vinje (1978, 1979) som

utgangspunkt for å si noe om hvordan dette temaet tidligere har blitt behandlet. Selv om disse tre grammatikkene har ulike teoretiske utgangspunkt, blir dette bare nevnt indirekte. I sin behandling av Western sier han:

Western nøyer seg altså med registrere det enkelte verbs opptreden i en aktuell sammenheng og utelukker prinsipielt at verbet har iboende transitive eller intransitive egenskaper. For Western dreier det seg ikke om forskjellige klasser av verb, men om forskjellige funksjoner. (s 94)

Dette har selvsagt sammenheng med at man innenfor strukturalismen klassifiserte nettopp etter funksjon, men slik dette framstilles av Sveen, blir ingen slike overordnede faktorer tatt med for å forklare forskjellene mellom de ulike grammatikkene. Her virker det heller som om de blir diskutert ut fra de samme premissene, og regnet som ulike innfallsvinkler. Et annet interessant sitat finner vi der Sveen ser på Lies inndeling av indirekte objekt, og sier at "denne inndelingsmåten er ikke spesiell for Lie, den tilhører tradisjonen" (s 100). En slik uttrykksmåte (og artikkelen for øvrig) antyder at Sveen i denne artikkelen ser hele fagtradisjonen under ett, uten å sette skiller mellom hvilke teorier som har vært rådende til enhver tid.

Den neste artikkelen er nok et referat fra en doktordisputas: "Randi Alice Nilsen: Intonasjon i interaksjon: sentrale spørsmål i norsk intonologi. Doktordisputas ved Universitetet i Trondheim/AVH, 22. mai 1993". På samme måte som ved den forrige disputasen får vi her en grundig gjennomgang av teoribakgrunn, men igjen er alt innenfor den generative fagtradisjonen, og jeg går ikke nærmere inn på det her enn å slå fast at de to doktordisputasene som vi har fått gjengitt i form av artikler, kun går ut fra generativ grammatikk uten henvisninger til noe utenfor denne fagtradisjonen.

"A Note on the Syntax of Adverbial Phrases" (Åfarli 1995) er også utelukkende generativ. Han sier innledningsvis at "the framework adopted is broadly speaking generative syntax of a Chomskian flavour, but during the note I hope to show that standard assumptions must be reconsidered ..." (s 23). Artikkelen omhandler distribusjonen til adverbialfraser, et tema som har blitt grundig behandlet innenfor strukturalismen ved hjelp av setnings skjema. Noen av

Åfarlis samtidige forskere mener at setningsskjemaet fremdeles burde ha en plass innenfor syntaksen, riktignok bare som en av flere metoder, men i denne artikkelen er det ikke nevnt med et ord. I stedet holder han seg til den generative tankegangen, og ønsker å videreutvikle den.

Den siste artikkelen i denne perioden, "Noen distinktive trekk ved lokalisering preposisjonsfraser" (Kristensen 1995), er også en klar generativ artikkel, uten at tanker fra tidligere teorier blir trukket inn. Kristensen har imidlertid skrevet en artikkel i 1994 som jeg har kategorisert som strukturalistisk fordi temaet der var en gjennomgang av setningsskjemaet (se pkt 5.3.1).

I denne siste perioden med generative artikler ser vi dermed at de fleste artiklene utelukkende er generative, uten å inkludere teorier eller metoder fra strukturalismen. Bare to av forskerne (Sivertsen og Sveen) inkluderer tidligere teorier, og begge disse legger vekt på å se hele fagtradisjonen i sammenheng.

Oppsummering av utviklingen innenfor generativ grammatikk

Når det gjelder fordelingen av tema over år, er det ingen tydelige tendenser her, slik det var innenfor strukturalismen, annet enn at det er langt flere artikler om syntaks (40) enn om fonetikk (25) (eller morfologi, 6).

Dersom vi ser nærmere på artiklene om fonetikk gjennom alle de tretti årene, ser vi imidlertid at de 22 artiklene det gjelder, er skrevet av bare sju ulike forfattere. To av disse forfatterne, Fretheim og Kristoffersen, står for over halvparten av dem med henholdsvis 6 (Fretheim) og 7 (Kristoffersen) hver. Drøyt 50 % av generative artikler om fonetikk i mitt materialet er altså skrevet av bare to forskere. Så produktive artikkelforfattere har ikke gjort seg gjeldende på noen av de andre temaene, uansett fagtradisjon. I tillegg viser jo dette at de fleste generative forfattere skriver om syntaks.

Blant de 72 generative artiklene, som altså er skrevet av 27 ulike forfattere, finner vi to av de tre forskerne som har skrevet ti eller flere artikler (Lødrup 10 artikler, Fretheim 12 artikler).

Det er klart at når to forskere står bak nesten 30% av de generative artiklene, vil deres bidrag sterkt prege det inntrykket man får av slike artikler. Blant annet viser det seg, som vi så, ved at produktive forfattere påvirker statistikken over hvilke tema som er i fokus.

Setter vi artiklene fra den første perioden opp mot de siste, finner vi at man i noe større grad forholdt seg til "tradisjonell grammatikk" i den første perioden, på den måten at man argumenterte mot den eller tok med noen av dens synspunkter. I den siste perioden finner vi færre uttalelser som hentyder til strukturalismen, og det er tydelig at den generative grammatikken i løpet av de tretti årene har blitt en vel etablert forskningstradisjon.

Innenfor generativ grammatikk ser vi en klar tendens til at man mer og mer spesifikt refererer til hvilken metode eller teori man bygger arbeidet sitt på. Særlig de siste ti årene av perioden har jeg funnet at man er nøye på å sette rammer for det man gjør. Eksempler kan være LFG (leksikalsk-funksjonell-grammatikk), Government and Binding Theory, Relational Grammar m.fl. En slik utvikling finner vi ikke innenfor strukturalismen.

En grunn til det kan være at generativ grammatikk var (og er) i rivende utvikling, og at det var nødvendig å skissere opp et grunnlag så leseren kunne vite hva man bygde resonnement og slutninger på. Strukturalismen på sin side hadde ikke samme tilfanget av nyutviklede teorier. Faktisk er det heller slik at man innenfor de strukturalistiske artiklene kan se en økende tendens til at man spesifiserer at man bygger på strukturalistiske prinsipper som en helhet, kanskje for å understreke sin stilling som alternativ teori (jeg vil komme tilbake til dette under pkt 5.3.3). Denne tendensen er imidlertid ikke like tydelig som det at man viser til spesifikke teorier og metoder innenfor generativ grammatikk.

Et annet forhold som har mer med selve forskningstradisjonene å gjøre, er at den generative grammatikken er mer opptatt av å gi en teknisk korrekt beskrivelse av et fenomen, og setter høyere krav til det formelle oppsettet av en grammatikk. Av den grunn er det viktigere å forklare hvilken retning man jobber ut fra, for at det skal være tydelig hvilket rammeverk som gjelder i den aktuelle beskrivelsen.

Når det gjelder de generative artiklene samlet, er det et viktig poeng å se på det som *ikke* finnes i denne gruppen av artikler. Jeg tenker på det faktum at når jeg for artiklene i perioden 1976-1989 skulle forsøke å kutte ned på antallet artikler ved å trekke fra dem som blir kommentert under andre punkt senere, hadde ikke dette noen stor effekt fordi andelen artikler med blanding eller "teoriløse artikler" er svært liten. Det gir oss et signal om at de generative artiklene er mer gjennomgående teoretisk ensrettede enn det som var tilfelle for de strukturalistiske artiklene, som hadde en større grad av blanding i seg. I tillegg viser dette i praksis det som jeg har nevnt under gjennomgangen av den generative forskningstradisjonen (pkt 3.3), nemlig at et generativt utgangspunkt krever mer av den formelle siden ved en grammatikk slik at "teoriløse" generative artikler vil være en selvmotsigelse.

5.3.3 Strukturalistisk vs generativ utvikling

Satt opp mot hverandre er det klare forskjeller mellom utviklingen av den strukturalistiske og den generative forskningstradisjonen.

For det første favner ikke strukturalismen (i mitt materiale) om like mange ulike teorier som det generativ grammatikk gjør. Generativ grammatikk er preget av at den stadig videreutvikles, og nye teorier kommer til. I materialet blir dette som sagt synlig ved at man i mange tilfeller er nøye på å spesifisere hvor man hører hjemme på det generative kartet, og sier konkret hvilken teori man arbeider ut fra. Innenfor strukturalismen ser man ikke like mange tilfeller av at man viser til spesifikke teorier.

En grunn til at det er slik, kan være at strukturalismen her er en godt etablert forskningstradisjon, og at man kanskje derfor regner med at bakenforliggende teorier bør være kjent. På den annen side er det innenfor generativ grammatikk en økende tendens til å vise til konkrete teorier, slik at vi iallefall ikke kan se noen allmenngyldig regel i at man i en forskningstradisjon tar det for gitt at teoriene bak arbeidet skal være kjent for leseren etter hvert som tradisjonen blir mer og mer etablert. Dessuten så vi også at man i strukturalistiske artikler heller hadde en tendens til, i siste del av perioden, å understreke at man bygde på

strukturalistiske prinsipper som en helhet. Om vi setter samtlige artikler ved siden av hverandre, ser vi dermed at man utover i perioden mer og mer tar med hvilken teori man bygger på. Strukturalismen som helhet ser i noen tilfeller da ut til å framstå som en blant flere teorier, på lik linje med teoriene som kan samles under en generativ paraply.

Det er viktig å understreke at en slik tendens kan ha blitt forstørret på grunn av min definisjon av generativ grammatikk tidligere i oppgaven. Jeg inkluderer nesten alt av teorier som kommer senere enn 1960, under generativ grammatikk, og det blir dermed etterhvert et samlebegrep for svært ulike forgreninger. Når en forsker i sin artikkel skriver at han/hun jobber ut fra LFG, vil svært mange lesere kategorisere artikkelen som ikke-generativ, fordi LFG på enkelte punkter bryter med kjerneelementene hos Chomsky (først og fremst ved at man ut fra LFG ikke bruker transformasjoner). Vi får dermed ikke mange generative delteorier pluss strukturalisme, men heller en stor bredde av ulike teorier som har vokst fram de siste femti årene, noen inspirert av Saussure, noen av Chomsky, noen av begge og noen delvis på siden av alt. At man samlet sett ser ut til å oftere og oftere vise til teorien man bygger på, blir dermed et uttrykk for at lingvistikken som fag har økt betraktelig, samt at fokus på det formelle ved en grammatikk er blitt større. For leseren er det ikke selvsagt hva man bygger på, og det blir viktigere å spesifisere det.

For det andre er det også forskjell når det gjelder fordelingen av det jeg i databasen kaller for tema, innenfor de to forskningstradisjonene. Strukturalismen har mer og mer konsentrert seg om syntaks på bekostning av fonetikk/fonologi. Generativ grammatikk har hatt en jevn fordeling av de ulike temaene hele veien når man ser på antall artikler, men som vi så, har fonetikken/fonologien vært sterkt preget av to forskere som har skrevet over 50 % av materialet.

Jeg har nevnt at en dreining mot syntaks innenfor strukturalisme kan være en følge av at syntaks sto sterkt innenfor generativ grammatikk. En annen vinkling på det kan være at man innenfor strukturalistisk grammatikk hadde utarbeidet setningsskjemaet, som har vist seg å være en nyttig metode for å beskrive setninger i de skandinaviske språkene. Skjemaet har fungert så bra at noen kanskje har ønsket å trekke det videre med seg inn i en ny

forskningstradisjon. Vi har for eksempel sett hvordan setningsskjemaet hos Kristensen (1994) blir satt inn i en generativ sammenheng, når han sier at det er en metode egnet for å beskrive *overflatestrukturen* i norsk syntaks (s 36).

Slike forsøk på tilpassing forekommer bare i de artiklene jeg har kategorisert som strukturalistiske, og ikke i de generative. Det kan derfor se ut som om tilpassingen ikke har lyktes. Man har forsøkt, fra strukturalistisk side, å tilpasse setningsskjemaet til den generative grammatikken, men det har ikke blitt integrert i generative artikler. Likevel er det jo riktig at metoden på en god måte beskriver norsk syntaks, og vi kan vel ikke se helt bort ifra at den fortsatt vil bli referert til videre framover, men det sier mitt materiale ingenting om.

Strukturalismen har altså endret seg, og nærmet seg generativ grammatikk. Generativ grammatikk har også endret seg på de tretti årene, men det er ingen forsøk på å tillemppe deler av teorien for at de skal kunne passe sammen med andre tilnæringsmåter enn det teorien opprinnelig var laget innenfor. Den generative grammatikken har tatt opp i seg nye elementer og delt seg i ulike retninger. Men ikke for å nærme seg en annen forskningstradisjon.

En tredje forskjell mellom disse to forskningstradisjonene er selve utviklingskurvene. I løpet av den samme tidsperioden har vi én forskningstradisjon der vi rekker å se både begynnelse og slutt (se pkt 5.5 for en utdypning av dette), og en annen som begynner, men som ikke viser noen tegn til å svekkes (og vi vet jo at det har den fremdeles ikke gjort). Det kan virke som om strukturalismen har hatt noe trangere oppvekstvilkår enn den generative grammatikken, i og med at den på begynnelsen av perioden måtte kjempe mot den historisk-komparative grammatikken, som sto sterkt i Norge, og da den så vidt var i siget, fikk den en ny motstander i den generative grammatikken. Strukturalismen måtte dermed forholde seg til forgjenger og etterkommer samtidig. Jeg skal ikke trekke denne analogien for langt, men i materialet ser vi at man i de strukturalistiske artiklene kjemper kamper på flere fronter, mens man innenfor generativ grammatikk først og fremst forholdt seg til strukturalismen.

Igjen er det grunn til å minne om at jeg ikke inkluderer det som måtte være av uenigheter mellom representanter for alle de ulike teoriene som jeg samler under begrepet generativt.

En siste og betydelig forskjell mellom de strukturalistiske og de generative artiklene, er at hoveddelen av de artiklene jeg kategoriserte som enten *blanding* eller *teoriløse* var strukturalistiske.

Bakgrunnen for en slik sammensatt gruppe av strukturalistiske artikler tror jeg delvis har med timing å gjøre. Strukturalismen slo forholdsvis sent til i Norge, og når den først hadde blitt etablert, begynte den generative grammatikken å gjøre seg gjeldende, slik jeg nettopp har vist til.

En annen faktor som kan ha hatt noe å si for inntrykket strukturalismen gir i dette materialet, er at forskningen er personavhengig. De 64 strukturalistiske artiklene har 28 ulike forfattere mens 27 forfattere står bak de 72 generative artiklene. De strukturalistiske artiklene ser derfor ut til å komme fra en noe mer sammensatt bakgrunn. Ikke bare er selve antallet forfattere prosentvis høyere, men de kommer også fra flere ulike sammenhenger enn de generative forfatterne. Selv om det ikke er mange artikler i materialet som kommer fra personer utenfor forskningsmiljøer ved høyskoler eller universitet, finnes det noen få tilfeller, og de har alle blitt kategorisert som strukturalistiske (se f.eks Norvik 1975 og Budal 1969). Med hensyn til teori kan vel disse sistnevnte sies å ligge noe nærmere det vi kaller skolegrammatikken, altså det grunnleggende pedagogisk tilrettelagte grammatiske systemet man presenterer for elever i grunnskole og videregående.

I forbindelse med overvekten av strukturalistiske artikler også blant arbeider med lite framtrede teori, ser jeg for meg to ulike faktorer som spiller inn. Det ene er at når man skal skrive om et gitt datamateriale, er det naturlig å samle informasjonen i kategorier og systemer slik strukturalismens taksonomiske metoder også gjør. Det kan igjen ha sammenheng med den nevnte skolegrammatikken som vi alle har mer eller mindre intakt innabords, og som blant annet har lært oss å dele inn i ordklasser og setningsledd. Den andre faktoren er at man i den generative grammatikken som sagt har helt andre krav til en formell

grammatikk, og derfor vil fravær av det spesifikke teoretiske begrepsapparatet og regelverket være nærmest utenkelig i en generativ artikkel.

Det ligger dermed i kortene at teorien bak arbeidet til en generativ forsker nødvendigvis vil være tydelig i teksten hans. Blant de strukturalistiske artiklene varierer det derimot mye hvor uttalt teorien bak forskningen er.

5.3.4 Indre utvikling innenfor historisk-komparativ grammatikk

Den delen av historisk-komparativ grammatikk som er representert i mitt materiale, tilhører nok den avsluttende fasen av denne forskningstradisjonen, og det er ikke så mye indre utvikling som kommer til uttrykk. Det er heller snakk om noen felles trekk i artiklene, uansett når i perioden de er utgitt.

Det er tolv historisk-komparative artikler i materialet. Ni av dem er om fonetikk. Åtte av artiklene er knyttet til dialektlære enten fordi de beskriver en enkelt dialekt (6 artikler), eller fordi de tar for seg dialektgeografi ut fra et gitt fenomen (2 artikler). Felles for alle de ti artiklene er at de legger fokus på den diakrone utviklingen for å forklare et synkront fenomen.

Denne oppgaven er begrenset til å ta for seg artikler som behandler moderne norsk. Det kan ha gått ut over antallet historisk-komparative artikler, siden denne forskningstradisjonen naturlig nok sto sterkt innenfor forskning på eldre norsk språk. Den sto også sterkt innenfor dialektgranskinga, og det viser seg her når åtte av tolv artikler har med dialekter å gjøre.

Et slående felles trekk blant disse artiklene er at det er få eller ingen uttalelser om teori eller metode generelt. Unntaket er følgende sitat fra Ingeborg Hoff's "Om "opning" og "opne" vokalar" fra 1966, der Hoff går igjennom ulike definisjoner av åpne vokaler gjennom faghistorien fra og med Storm:

Eg reiser og det spørsmålet om det ikkje er vel så tenleg å bruka ei nemning som har hevd i eldre gransking, i staden for å leita etter ei som er meir "adekvat". Den som vil læra noko om norsk vokalvokster lyt setja

seg inn i eldre nemningsbruk hokke som er. Ei ny nemning kjem berre til å auka vanskane og ikkje letta dei. (s 137)

Her tolker jeg det slik at Hoff er kritisk til "det nye" og argumenterer for å holde seg til det som tidligere forskning har kommet fra til. Hun nevner ingenting om teoribakgrunn, og det er ikke nødvendigvis slik at "det nye" her er noe som stammer fra strukturalismen, men om ikke annet aner vi at hun er positiv til den tradisjonen hun står i, og mener at den gir et godt grunnlag å bygge videre på.

Disse artiklene representerer avslutningsfasen for denne forskningstradisjonen. Vi kan sammenligne dem med de strukturalistiske artiklene fra 1990-1995, som jo også representerer en avslutningsfase. Det er iøynefallende hvor forskjellig man forholder seg til teori i de to ulike tradisjonene. I min gjennomgang av de sene strukturalistiske artiklene har jeg vist at det er mange uttalelser som går på teori/-er og forholdet til den/dem, mens jeg i de historisk-komparative bare har funnet ett sitat som går på en slik problemstilling.

5.4 Forholdet mellom forskningstradisjonene

Som jeg nevnte under pkt 4.3 om inndeling av artiklene etter de ulike forskningstradisjonene, var det to grupper av artikler som gjorde denne inndelingen vanskelig. Det var de artiklene som var en blanding av to forskningstradisjoner, og de artiklene som virket "teoriløse" og ga lite uttrykk for noe teoretisk ståsted. Jeg vil kommentere de to typene artikler nærmere her.

5.4.1 Blanding

I flere av artiklene i materialet har jeg funnet mer enn én forskningstradisjon representert. Noen av forfatterne sier tydelig ifra når de veksler mellom ulike teorier, men det er ikke alltid tilfellet. Jeg vil dele inn disse blandingsartiklene etter hvilke forskningstradisjoner som blir blandet. I tillegg vil jeg se spesielt på tre artikler der blandingen er ekstra tydelig ved at to teorier blir brukt ved siden av hverandre på samme tema.

Det har ikke alltid vært opplagt for meg om det er blanding eller ikke i en artikkel. En grunn til det er den subjektive faktoren, jeg kan ikke si at jeg alltid er 100 % sikker på hvor de ulike uttalelsene hører hjemme. Spesielt gjelder det bruken av ulike fagtermer, som alle har sin historie og bakgrunn som jeg ikke har full oversikt over. Jeg må stole på at den sammenhengen de står i, sier nok om hvilken overordnet teori som er representert, men jeg ser samtidig at de ulike artikkelforfatterne stadig kritiserer hverandre for å bruke fagtermer feil, ut fra hvilken bakgrunn termene har, og de assosiasjoner det gir. Dette fører til at det må lengre deler av artikkelen til for at jeg skal kunne si om noe er blanding eller ikke.

En annen grunn til at det har vært vanskelig å være sikker på om det er blanding i en artikkel, er at slik blanding noen ganger er uttalt, andre ganger ikke. En forfatter kan i ett avsnitt si ifra at han trekker inn andre teorier, i et annet avsnitt kan han utelate det.

Å kreve en viss lengde, eller mengde, av uttalelser som viser til en annen teori enn det som ellers er gjeldende i artikkelen, har derfor vært viktig for at blandingen skal komme tydelig nok fram. Mange artikler har med en setning eller to, der de nevner alternative tilnæringsmåter, eller tidligere løsninger på et problem. Slike enkeltstående uttalelser er selvsagt ikke nok til å kalle en artikkel for blandet. Selv om jeg nok aldri har kategorisert noe ut fra én enkelt setning, har jeg ikke satt noe konkret minstemål for slike uttalelser, siden det også er forskjellig hvordan jeg har tolket dem. Noen er mer grunnleggende enn andre, og kan legge føringer for andre deler av artikkelen²⁰.

Jeg vil gå grundig igjennom hvordan jeg har arbeidet med disse artiklene, siden det er så mange usikkerhetsmoment rundt dette. Meningen her er ikke å komme med noe konkret tallmateriale eller statistikker for et gitt fenomen. Hensikten min er å belyse en del av materialet som jeg tror kan si oss mye om forholdet mellom de ulike forskningstradisjonene. Målet med denne oppgaven er jo å se på hvordan utviklingen har vært, hvordan man har blitt påvirket av hverandre, hvilke deler av de ulike teoriene som har stått sterkest og hvordan utviklingen har vist seg konkret i artiklene.

²⁰Se f.eks pkt 5.3.2, der jeg viser til Kristensen (1994) som ved hjelp av én setning plasserer den ellers strukturalistiske artikkelen inn i en generativ sammenheng.

Jeg har forklart ovenfor at det har vært vanskelig å komme med konkrete tall på dette området på grunn av glidende overganger og den subjektive faktoren. Så i stedet for å telle antall blandede artikler telte jeg de artiklene jeg var helt sikker på IKKE hadde blanding i seg. Antallet jeg da kom til var 120. Det vil si at det er 27 artikler som har alt fra helt tydelig uttalt blanding til noen uttalelser som gjør at jeg er usikker på dem. Jeg vil ta for meg hele skalaen her og forsøke å forklare for leseren hvordan jeg har tolket artiklene. Forhåpentligvis vil dette føre oss nærmere noen generelle slutninger om denne typen artikler.

Artikler med blanding er likt fordelt over hele perioden, det er ikke noen spesiell opphopning av slike artikler på noe tidspunkt, de kommer med jevne mellomrom.

Det er fjorten ulike forfattere som står bak disse 27 artiklene. Det er spesielt én forfatter (Lie) som utmerker seg her, med sju artikler. Han er i det hele tatt en produktiv forfatter og har i løpet av hele perioden kommet med tolv artikler. Jeg mener altså å ha funnet blanding i svært mange av hans artikler, og jeg skal derfor se nærmere på han spesielt senere.

Jeg vil først komme med noen generelle bemerkninger om blandingen mellom historisk-komparative og strukturalistiske artikler. Som jeg nevnte i pkt 4.3 om hvordan jeg hadde kategorisert artiklene, har jeg en noe raus bruk av betegnelsen historisk-komparativ. Grunnen til det er de (kanskje egentlig strukturalistiske) artiklene som i stor grad er vinklet mot det å sammenligne og/eller å beskrive et fenomen diakront. Selv om de ikke nødvendigvis trekker inn norrønt, slik en "ekte" historisk-komparativ artikkel ville ha gjort, gjør en slik vinkling at de heller ikke er rent strukturalistiske. Innenfor strukturalismen er jo synsvinkelen i utgangspunktet synkron, samt at man ser på språk isolert fra andre. Disse artiklene synes dermed å falle mellom to stoler, og min løsning har vært å sette dem i den historisk-komparative båsen.

Mange av disse artiklene bruker strukturalismen som utgangspunkt for analysene sine, og inndelingen min kan bli noe påtvunget. Fordelen med en slik inndeling er at de artiklene som blir kategorisert som strukturalistiske, ligger nærmest mulig opptil en smal definisjon av strukturalismen. En eventuell blanding blir dermed lettere å oppdage. Ulempen blir at den

blandingen jeg mener å finne i noen av artiklene, blir et noe kunstig fenomen i og med at en tradisjonell inndeling ville ha satt de fleste av disse artiklene i samme kategori, og blandingen ville ikke lengre vært der.

Et sentralt spørsmål blir om man kan si at all fokus på diakron språkutvikling eller på sammenligning kan sies å være historisk-komparativt. Svaret er selvsagt nei, å sammenligne og/eller trekke inn historien bak et hvilket som helst fenomen, er en naturlig måte å analysere fenomenet på. På den annen side har vi en faghistorie der man i hovedsak hadde en slik historisk-komparativ vinkling i en periode på nesten 100 år før alternative teorier begynte å gjøre seg gjeldende. Jeg ønsker å tydeliggjøre at en slik forutgående faghistorie setter sitt preg på den videre forskningen, og i dette tilfellet gjør jeg det ved å la den historisk-komparative forskningstradisjonen ha en noe utvidet "copyright" på diakrone og sammenlignende tilnæringsmåter.

Selvsagt har jeg forsøkt å vise skjønn, og jeg vil prøve å forklare hvordan jeg har tenkt når jeg nå skal presentere de ulike artiklene det er snakk om.

5.4.1.1 To ulike teorier brukt på samme materiale

Jeg vil først ta for meg tre artikler der blandingen mellom to forskningstradisjoner synes å være en del av problemstillingen, på den måten at man ønsker å sette de to teoriene opp mot hverandre (Torp 1976, Lie 1984, Mørck 1984). Hensikten vil som regel enten være å vise hvordan teoriene utfyller hverandre på ulike områder, eller hvordan den ene teorien løser et problem bedre enn den andre.

Jeg vil begynne med å se på "Taksonomisk-strukturalistisk og generativ fonologisk analyse: Ei praktisk jamføring" av Arne Torp (1976). Overskriften forteller oss hvilke metoder som sammenlignes, og han bruker dem for å analysere urunda fremre vokaler i tre ulike dialektvarianter i Holt, Aust Agder.

I innledningen sier Torp:

I denne artikkelen vil eg prøve å syne at ein moderat versjon av GF kan gje innsikt som ein ikkje får dersom ein held seg strengt til TSF. (s 1)

(GF og TSF viser til generativ fonologi og taksonomisk-strukturalistisk fonologi). Han bruker så de to ulike metodene på materialet. Problemstillingen hans er hvordan man skal kunne forklare endringene (i de siste tre generasjonene) han har funnet i vokalsystemet. En TSF-analyse vil ifølge Torp "tilsløre ... visse viktige tilhøve både i det eldre og det yngre systemet" (s 5), mens en GF-analyse vil med sin dypstruktur og transformasjonsregler kunne gjøre rede for de regelmessige vekslingene det er snakk om (s 11).

Hensikten med sammenligningen av to teorier fra ulike forskningstradisjoner er altså i denne artikkelen å vise at den ene er bedre enn den andre på akkurat det punktet som blir behandlet. Det betyr selvsagt ikke at man dermed forkaster hele den "tapende" forskningstradisjonen, men det kan ses som et tegn på at den taper terreng. Laudan vil vel karakterisere dette som et uttrykk for vitenskapelig utvikling i og med at man velger den teorien som løser flest problem, i dette tilfellet den teorien som både kartlegger fremre urunda vokaler og gir tilfredsstillende regler for distribusjonen av dem.

Mitt andre eksempel på uttalt blanding finner jeg i "Abstraksjonsproblemer i fonologien" av Svein Lie (1984). Hans artikkel er ikke knyttet til et spesifikt materiale, men kommer med ulike eksempler på problemer som han mener kan løses på en bedre måte innenfor generativ fonologi enn innenfor tradisjonell strukturalistisk fonologi (Lies terminologi). I tillegg kommer han med argumenter for at tankegangen i den generative fonologien er beslektet med den strukturalistiske (s 7-8). Hans hensikt er imidlertid ikke å vise den ene metodens overlegenhet, men som han sier til slutt i artikkelen:

Mitt poeng med denne artikkelen er ikke å fortelle at vi nå må avskaffe alle gamle teorier om fonologi. Jeg har bare prøvd å vise at i beskrivelsen av enkeltfenomen kan nyere teorier være et visst framsteg i forhold til eldre teorier. Det betyr ikke nødvendigvis at en forlater alle gamle teorier om fonologi, men at en erkjenner at nyere teorier kan gi bedre beskrivelser og forklaringer og dermed økt innsikt, og at vi derfor prøver å inkorporere dette i vår framtidige fonologiske modell. (s 10)

I forhold til Torp gjør Lie et større nummer ut av at de nye teoriene skal gå inn i den gamle tradisjonen og utfylle den. Torp snakker ikke like konkret om forholdet mellom de to teoriene. Jeg ønsker ikke å tolke disse artiklene for mye, men jeg mener at det er en nyanseforskjell i holdningene som kommer til uttrykk i disse artiklene, på den måten at Lie i større grad ønsker å forene de to tankemåtene. Han hevder jo også at generativ fonologi ikke representerer noe helt nytt, men "gir eldre måter å tenke på en ny vri" (s 8).

En slik holdning blir svært interessant i lys av Laudans tanker om utvikling. Som jeg har nevnt tidligere, kjennetegnes et skifte mellom to forskningstradisjoner av at grunnideene eller kjerneelementene i en tradisjon byttes ut. Jeg tolker Lie dithen at kjerneelementene i dette tilfellet IKKE har blitt byttet ut, de har bare fått en ny uttrykksform eller "ny vri", som han kaller det, med andre ord at et skifte fra en forskningstradisjon til en annen ikke har funnet sted.

Jeg ønsker ikke å tillegge Lie meninger han ikke har, hans tanke var vel ikke her å argumentere for at et eventuelt skifte i forskningstradisjonen ikke hadde skjedd. Men han uttrykker tanken om at nye teorier må settes inn i sammenheng med gamle tankemåter og på den måten utgjøre en kontinuitet.

En grunn til at man kan ønske å bygge bro mellom to forskningstradisjoner, kan være at det er viktig å vise tilhørighet til allerede godkjente eller anerkjente ideer. Det vil gi leserne en referanse å forholde seg til som forhåpentligvis vil gi gode assosiasjoner. Chomsky gjorde jo selv dette da han prøvde å vise at generativ grammatikk ikke var noe helt nytt ved å vise til Port Royal-grammatikken fra 1700-tallet (Chomsky 1966). Likevel er det en forskjell mellom å ville vise tilhørighet og å prøve å smelte noe sammen, og jeg vil som sagt ikke tolke Lie for mye. Men jeg vil gjerne ta med et sitat fra Hovdhaugen mfl (2000) der det skrives om Lies "Innføring i norsk syntaks" (1976): "From a theoretical point of view, it is a consciously eclectic mixture of Diderichsen's syntax, structuralism, and generative grammar" (s 555).

Til slutt vil jeg se på "Vokalene æ og e og retroflekse konsonanter i Bø-målet" av Mørck (1984). Han presenterer også både en strukturalistisk og en generativ analyse av et gitt

fenomen, men den generative er mer grundig og lengre enn den strukturalistiske. Dessuten bygger den strukturalistiske analysen i hovedsak på en annen forsker (Skjekkeland 1980). Skjekkeland har i sin analyse kommet fram til at Bø-målet her ni lange vokalfonem, men bare åtte korte. Mørck inkluderer nytt materialet som tilbakeviser den slutningen, og viser at det finnes ni, ikke åtte, korte vokalfonemer i Bø-målet. Denne korrigeringen av Skjekkeland skjer på hans egne premisser med en strukturalistisk metode i bunn. Når denne strukturalistiske delen av artikkelen er ferdig, går Mørck over til å komme med en generativ analyse av den samme problemstillingen. Denne er som sagt lengre og grundigere enn den første analysen, og det er tydelig at dette er hovedpunktet i artikkelen.

Til forskjell fra Torp setter ikke Mørck i samme grad de to analysene opp mot hverandre. Hos Torp kan det se ut som om de to analysene står som to tilnærmet likeverdige konkurrenter, og Torp argumenterer for den ene av dem. Mørck nøyer seg med å presentere, og korrigere, en tidligere strukturalistisk analyse, for så å gå over til en gjennomgående grundig generativ analyse av samme fenomen. Han sier ikke noe om forholdet mellom de to teoriene, men selve disposisjonen i artikkelen antyder vel at han synes den generative vinklingen har mer tyngde enn den strukturalistiske i denne sammenheng, uten at han fullstendig ser bort i fra den strukturalistiske av den grunn.

Det er åtte år mellom artiklene til Torp og Mørck, og forskjellen mellom de to artikkelen kan jo komme av at strukturalismen har kommet mer i bakgrunnen i løpet av perioden mellom dem. Det er imidlertid ikke noe annet i materialet mitt som entydig peker i den retning. Min tolkning heller derfor mot at fokuset i de to artiklene fører til ulik vinkling. Torp ønsker, ifølge overskriften på artikkelen hans, å ha en praktisk sammenligning av to analysemetoder. Mørck sitt fokus er i større grad rettet mot det som analyseres.

I disse tre artiklene med uttalt blanding har jeg kommet med tre ulike forslag til tolkninger. Torp sammenligner to analysemetoder fra hver sin forskningstradisjon, og argumenterer for den ene av dem. Lie setter på samme måte de to forskningstradisjonene mot hverandre, men vil i større grad trekke veksler av dem begge. Mørck bruker analysemetoder fra de to tradisjonene, men lar dem snakke for seg, og setter dem ikke opp mot hverandre. Strukturalismen ser dermed ut til å overleve hos de to siste forskerne, men på ulike

premisser. Lie blander de to tradisjonene sammen, mens Mørck har et klart skille mellom de to.

Det er nok ikke tilfeldig at det er innenfor fonologi man på denne måten har satt de to forskningstradisjonene opp mot hverandre. Innenfor fonologi har begge de to tradisjonene utviklet detaljerte teorier, som på et gitt materiale vil gi ulike resultater. De er derfor lette å sammenligne. Innenfor syntaks har man ikke tilsvarende teorier. Der er det i større grad større og mer omfattende teorier som gjør seg gjeldende. Å sette et setningsskjema opp mot f.eks frasestrukturregler ville ikke gi et like tydelig og sammenlignbart resultat som det vi har sett i disse artiklene.

5.4.1.2. Blanding i historisk-komparative artikler

Etter å ha behandlet 3 av de 27 artiklene der jeg mener å ha funnet blanding, er det 24 igjen. Jeg vil først se på de av dem som er kategorisert som historisk-komparative, ispedd trekk fra strukturalismen, for så å ta for meg strukturalistiske og generative artikler etterpå.

Det er tre artikler som tydeligst kommer i denne kategorien (Omdal 1967, Førstund 1972, Worren 1980).

I "Noen karakteristiske trekk ved det høgere talemålet i Stavanger – jamført med folkemålet" (1967) sammenligner Omdal to talemålsvarianter i Stavanger. Det at fokuset er på å sammenligne, er mye av grunnen til at jeg har kategorisert denne artikkelen som historisk-komparativ. I tillegg til sammenligningen mellom de to talemålsvariantene i Stavanger, trekker Omdal inn andre dialekter for å forklare den situasjonen han belyser. Han tar også med en god del om ulike lyders opphav og utvikling, selv om han ikke går langt tilbake i tid. På den annen side snakker han om fonemer og de karakteristiske trekkene ved dem, noe som jo klart hører strukturalismen til. Det var derfor ikke selvsagt at denne artikkelen skulle høre til blant de historisk-komparative, men det var en helhetsvurdering som lå bak en slik kategorisering. I tillegg beveger denne artikkelen seg inn på sosiolingvistikens områder fordi Omdal forklarer de ulike talemålsvariantene med ulik sosial bakgrunn hos brukerne.

Det er inndelingen av lydsystemet i fonemer som knytter an til strukturalismen i denne artikkelen. Denne inndelingen blir brukt konsekvent. Samtidig viser Omdal mye til litteratur av tidligere forskere, bl.a Berntsen og Larsen (1925), Larsen (1935) og Storm (1908), som ikke bruker de samme betegnelse, men han gjør ingen forsøk på å tilpasse de eldre forskningsresultatene til en strukturalistisk tankegang. Han gjennomfører heller ingen strukturalistisk analyse med minimale par, men nøyer seg med å nevne antall fonemer (s 84), og så ta den inndelingen for gitt.

Førsunds artikkel "Nokre notat om tonelag i norsk" (1972) er en kort artikkel på drøyt fire sider, og det er ikke så mye som kan trekkes ut om teori her. Førsund tar for seg tonem i stedsnavn og sammensatte ord. Hensikten er å kartlegge dialektforskjeller, sammenligne dem, og i noen tilfeller forklare tonemene ut fra forhold i norrønt. Til slutt i artikkelen kommer et strukturalistiske innslag, der Førsund ser på tonem som bøyningselement, og viser noen minimale par som har tonem som eneste forskjell (s 110-111).

I denne gruppa har jeg også inkludert artikkelen "Om bortfall av palatal nasal på Søre Sunnmøre" (Worren 1980), selv om blandingen er veldig liten. Worren kartlegger bortfall av nasal ending i bl.a bundet form entall av hankjønn i noen bygder sør på Sunnmøre (eks: båten -> båti). Han forklarer fenomenet ved å vise til norrønt, og artikkelen er i det store og hele historisk-komparativ. Bare ett sted bryter Worren tydelig med dette mønsteret, når han setter opp strukturalistiske matriser for de to lydene som er sentrale i gjennomgangen hans, nemlig palatal nasal og [i] (s 202). Dette bruddet skiller seg så ut fra sammenhengen at jeg tok det med her. Ingen andre steder tar Worren med distinktive trekk eller minimale par for å si noe om lydene han drøfter, selv om han bruker betegnelsen *fonem* gjennomgående ellers.

Felles for disse tre artiklene, som alle handler om fonetikk/fonologi, er at de tar i bruk termen *fonem* i sine beskrivelser av lydsystemet. Betegnelsen *fonem* er klart strukturalistisk, og det kan ut fra disse artiklene synes som om man innenfor den historisk-komparative forskningstradisjonen hadde behov for den systematiske tilnærmingen strukturalismen hadde å tilby, spesielt når man, slik som i disse artiklene, i utgangspunktet ønsker å forklare et synkront fenomen. Alle de tre problemstillingene vi har hatt å gjøre med her, har jo dreiet seg om noe som finnes i nåtidig norsk, men som man sammenligner med andre språk eller

dialekter, samt forsøker å forklare bakgrunnen for diakront. Slik kombineres de to tradisjonene ved at man har et synkront utgangspunkt, der man bruker en strukturalistisk metode (kartlegging av fonem) på det nåtidige språket, samtidig som man ønsker å forklare fenomenene ut fra historiske og komparative faktorer.

På grunn av avgrensingen min kan jeg ikke si noe om de artiklene som ikke har et synkront utgangspunkt, men ifølge Dyvik (1984) har også den historiske lingvistikken (Dyvik skriver om fonologi) tatt i bruk strukturalistiske (og generative) forklaringsmodeller: "Den som i dag vil studere historisk fonologi, har grovt sett valget mellom tre ulike tilnæringsmåter, hver med sine språkteoretiske forestillinger. Vi kan kalle dem før-strukturalistisk historisk lingvistik, strukturalistisk lingvistik og generativ lingvistik" (s 4).

5.4.1.3 Blanding i strukturalistiske artikler

14 av de 27 artiklene der jeg ikke definitivt kan utelukke blanding, er strukturalistiske (Venås 1971, Vannebo 1972a og 1972b, Leira 1975, Jahr 1975, Bruaas 1976, Skjekkeland 1976, Lie 1978 og 1994, Torp 1980 og 1986, Hanssen 1985, Enger 1994, Kristensen 1994). Seks av dem er etter min vurdering blanding med den historisk-komparative tradisjonen, og åtte av dem med den generative.

Strukturalistiske artikler med innslag av historisk-komparativ grammatikk

Når det gjelder de strukturalistiske artiklene som inkluderer trekk fra historisk-komparative teorier, er det ofte slik at de har en strukturalistisk analyse, men inkluderer en diakron gjennomgang av det fenomenet som er tema, som en slags bakgrunnsinformasjon, og/eller de tar utgangspunkt i en strukturalistisk teori eller metode, for så å bruke den som redskap for å sammenligne ulike dialekter i Norge. Jeg vil trekke fram fire av artiklene som eksempel på dette, to om syntaks og to om fonetikk/fonologi.

Venås (1971) bruker i sin artikkel "Om posisjonen for neksusadverbialet *ikkje* i syntagme med hovudsetningsstruktur" Diderichsens setningskjema som metode for å se på setningsadverbialet *ikke* sin posisjon i hovedsetninger. Han drøfter et par tidligere tolkninger av metoden, og legger et solid strukturalistisk metodisk grunnlag før han går over til neste

del. Der bruker han setningsskjemaet for å se på posisjonen til setningsadverbialet i nordvestlandsk, for så å sammenligne det med annen norsk. Han bygger på materiale nedtegnet fra Aasen (ca 1840) og framover. Til slutt kommer han litt innom det historiske grunnlaget for dette temaet.

Venås bygger tydelig på det strukturalistiske setningsskjemaet som metode, men formålet er likevel en sammenligning av ulike dialekter.

Når det gjelder Vannebos "Ein sterk ein prylert" (1972), er oppsettet nesten det samme. Han starter med å vise hvordan man ut fra et strukturalistisk skjema kan analysere "gjenstandshelheter med ubestemt artikkel både ved beskriver- og substantivkjernen" (s 160). Så foretar han en geografisk kartlegging av fenomenet, før han til slutt kommer inn på historisk utvikling.

Konklusjonen blir den samme som for Venås, Vannebo bruker en strukturalistisk metode for å sammenligne dialekter, og tar med en viss diakron utvikling.

Den første av artiklene om fonetikk/fonologi er "Vokalsystemet i Kvinesdals-målet" (Skjekkeland 1976). Den kan virke "mer strukturalistisk" enn de to forrige eksemplene. Her er det ingen (eller liten) sammenligning med andre dialekter. På den andre side er den historiske utviklingen mer nøyaktig kartlagt enn hos Venås (1971) og Vannebo (1972), men her er de historiske opplysningene satt inn i strukturalistiske oppsett med oversikt over fonemer og allofoner (s 50-53) i gammelnorsk tid. En grunn til dette er selvsagt at fonologisk utvikling nok er noe enklere å kartlegge og dermed bedre kjent enn den syntaktiske.

På samme måte som hos Skjekkeland blir den strukturalistiske metoden brukt mer gjennomgående i "The Decline and Rise of the Ninth Vowel" av Torp (1986) enn tilfellet var i artiklene vi har sett på om syntaks. Graden av blanding er derimot mindre tydelig og ikke så omfattende som hos Skjekkeland, kanskje mest fordi det diakrone aspektet ikke er så omfattende. Torp sier i innledningen til del to av artikkelen at "framstillinga vil være primært synkron, men når jeg finner det hensiktsmessig, vil jeg heller ikke vike tilbake for å

rekonstruere språkstadier som ikke lenger kan belegges i levende språkbruk" (s 19). Han har ingen egne avsnitt som er forbeholdt diakrone analyser, men trekker det bare inn et par steder for å foreslå forklaringer på hva som ligger til grunn for dagens vokalsystem.

Oppsummering

Før jeg kommer med forslag til konklusjoner basert på dette materialet, vil jeg si litt om sammenligning som et kriterium for å kategorisere noe som historisk-komparativt. Som jeg har nevnt, er det sjelden man ser på et språk eller en dialekt helt isolert, selv om dette kanskje kunne være idealet innenfor strukturalismen.

Likevel var som kjent sammenligning en del av grunnlaget i den historisk-komparative forskningstradisjonen (derav navnet *-komparativ*). Når jeg mener å finne historisk-komparativ sammenligning blandet inn i en strukturalistisk tekst, er det spesielt den sammenligningen som har som mål å trekke geografiske linjer og kartlegge språk- eller dialektområder jeg viser til.

Det diakrone aspektet er det andre viktige kriteriet jeg bruker for å si at om (deler av) en tekst er historisk-komparativt. Jeg vil understreke at det ikke nødvendigvis fører til blanding på den måten at man blander to teorier eller metoder sammen. Som oftest vil det bare si at artikkelen inneholder en strukturalistisk tilnærming til et problem, for så å supplere med resultater forsket fram innenfor den historisk-komparative forskningstradisjonen.

Tre av de seks artiklene som havnet i denne kategorien med strukturalistiske artikler med historisk-komparative innslag, er om fonetikk/fonologi (Skjekkeland 1976, Torp 1986, Hanssen 1985), én er om morfologi (Torp 1980), og to om syntaks (Venås 1971, Vannebo 1972).

Det som er mest slående i disse artiklene, er at selve mengden historisk-komparativt materiale ser ut til å avta med tiden. I de tre artiklene fra 1970-tallet bruker man forholdsvis mer plass på både sammenligning og historiske oversikter enn i de tre fra 80-tallet.

Dessuten er de historisk-komparative bidragene mer adskilt fra det strukturalistiske i de tidlige artiklene. En annen måte å si det på er at man i de siste artiklene i større grad blander de to tilnæringsmåtene sammen. Der kommer kommentarer om historisk utvikling i samme avsnitt som man presenterer det moderne språksystemet, mens man i de tidligere artiklene markerte slike brudd med overskrifter som *historisk utvikling* (Vannebo 1972: 169) o.l. Et eksempel på blanding fra de senere artiklene kan være fra Torp (1980): "Av Venås (1967) går det fram at den 3. avlydsklassa (typane *breste, finne, syngje*) inneheld flest sterke verb både i norrønt og moderne norsk. Men ut frå synkrone tilhøve er det truleg urimeleg å rekne som éi bøyingsklasse alle dei verba som historisk hører heime her" (s 186).

En grunn til at det er slik, kan være at man tidligere i perioden så på den historisk-komparative forskningstradisjonen som et alternativ, og derfor var mer bevisst på å skille mellom de to teoriene. Senere har man kanskje fått den historisk-komparative tilnæringsmåten mer på avstand, men resultatene fra den har blitt stående som en del av en felles fagtradisjon som alle kan benytte seg av.

En annen faktor som kommer fram i disse artiklene, er at de to tidligste (fra 1971 og 1972) er om syntaks, mens de fire siste er om fonetikk/fonologi og morfologi. Artikkelen av Torp (1980), som jeg har sagt er om morfologi, er egentlig om forholdet mellom morfologi og fonologi, men på grunn av at jeg i databasen bare har hatt ett tema pr artikkel, har denne blitt kalt morfologisk, selv om den altså inkluderer fonologi også. Dermed får vi en dreining vekk fra syntaks til fordel for i hovedsak fonetikk/fonologi i de strukturalistiske artiklene som inkluderer trekk fra den historisk-komparative forskningstradisjonen.

Når vi slår disse to utviklingstrekkene sammen, ser vi at tre av de fire artiklene om fonologi (inkludert Torp 1980) i større grad enn de to artiklene om syntaks blander trekk fra historisk-komparativ grammatikk inn i arbeidet sitt. Bakgrunnen for dette er vel at den fonologiske utviklingen dels er bedre kartlagt og dels lettere å rekonstruere. Det er dermed enklere å gi en historisk bakgrunn for lyder, enn det som er tilfelle innenfor syntaks.

Strukturalistiske artikler med innslag av generativ grammatikk

Det er åtte artikler som kommer i denne kategorien (Vannebo 1972, Leira 1975, Jahr 1975, Bruaas 1976, Lie 1978 og 1994, Enger 1994, Kristensen 1994).

De tre siste av disse artiklene har jeg sett nærmere på under gjennomgangen av den indre utviklingen innenfor strukturalismen (pkt 5.3.1). Jeg kommer tilbake til dem under oppsummeringen av dette punktet.

Den første av artiklene her er Vannebos "Gjenstandshelhetenes oppbygning i norsk" (1972). Vannebo starter med å vise til Diderichsens *Elementær Dansk Grammtik* (1946), og at Diderichsens opphavlige modell ikke var "uttømmende på alle punkter" (s 28). Vannebo vil derfor i løpet av artikkelen slutte seg til de forslagene til utvidelser av modellen som har blitt foreslått av flere forskere, samt "... [trekke] inn synspunkter på "gjenstandshelheten" ut fra andre syntaktiske modeller" (s 28).

Det skjer i forbindelse med gjennomgangen av substantivisk kjerneledd + adjektivisk leddsetning, der han trekker inn generativ grammatikk for å forklare sammenhengen mellom attributive adjektiver og relativsetninger. Han viser til at man innenfor transformasjonell generativ grammatikk deriverer de fleste adjektivattributt fra underliggende relativsetninger (s 51).

Grunnen til at han trekker inn den generative grammatikken her, er at det strukturalistiske setningsskjema han ellers bruker i artikkelen, ikke kan gjøre greie for etterstilte adjektiver²¹ på en tilfredsstillende måte. Diderichsen kaller dem en "særlig Type Genstandshelheder med adverbial Funtion" (sitert hos Vannebo s. 50). Vannebos alternativ, ut fra en strukturalistisk metode, er å "oppfatte det etterstilte adjektive som en slags postposisjon og relasjonen mellom leddene som katataktisk" (s 50). Siden det igjen vil føre til at de etterstilte adjektive vil falle utenfor gjenstandshelheten, vil ikke Vannebo slå seg til ro med en slik analyse, og han trekker inn den generative grammatikken for å finne andre løsninger på problemet.

²¹Eksempler kan være: han var en stor mann, høy og kraftig, Peter den store, dagen lang

Vannebo følger denne tråden en stund, og forsøker delvis (uten hell) å bruke resultatene fra denne generative gjennomgangen i det strukturalistiske systemet: "Ut fra et generativt synspunkt vil disse bestemmerleddene følgelig ikke være så klart avgrenset fra beskriverleddene som de øvrige medlemmene i bestemmerfeltet. Når vi her har plassert disse leddene i bestemmerfeltet, er dette ut fra semantiske og posisjonsmessige, ikke generative kriterier. Ekvivalens kontra manglende ekvivalens mellom attributive ledd og underliggende relativsetninger vil følgelig ikke kunne brukes som et absolutt kriterium for å skille mellom beskriver- og bestemmerledd i en gjenstandshelhet" (s 51).

Noe av det samme skjer litt videre ut i teksten når han ut fra generativ tankegang kommer fram til en forskjell mellom to typer preposisjonsuttrykk. Han sier videre: "Problemet er om denne forskjellen, som tilsynelatende er umarkert i overflatestrukturen, kan innarbeides i en lineær posisjonsmodell. Eller – mer presist uttrykt med henblikk på Diderichsens "tosidige" modell: vil de "logiske" (evt generative) relasjoner kunne markeres "topologisk"?" (s 52). Konklusjonen hans blir at "for den topologiske beskrivelsen synes det å være irrelevant at alle de tre etterstilte leddene kan sies å ha samme opphav – generativt sett" (s 52).

Dermed har Vannebo brukt en generativ modell for å tydeliggjøre en forskjell som ikke kan inkluderes i den strukturalistiske modellen han opprinnelig arbeidet ut fra. Han sier ingenting om at det skulle by på noe slags problem at én modell ikke kan romme alle nyansene han er ute etter. Hvis meningen var å belyse fenomenet fra ulike sider, har han lyktes med det. Men dersom han ønsket en analyse som hele veien bygger på de samme premissene, får han en løs tråd i dette tilfellet. Han kommer med en konklusjon som ikke bygger på de samme forutsetningene som resten av konklusjonene hans, og den kan derfor ikke innlemmes i det systemet de øvrige konklusjonene står i.

Den neste artikkelen er "Dublering av setningsledd" av Leira (1975). Han henter problemstillingen sin fra en innføringsbok i generativ grammatikk (Teleman m.fl 1971) (s 67). Også termen *dublering av setningsledd* har han hentet fra denne boka (s 69).

Selv om problemstillinga og navnet på fenomenet kommer fra et generativt ståsted, er mye annet fra strukturalismen. Leira bruker ord som *førsteledd*, *forfeltsadverbial* og *setningsledd* som alle er hentet derfra.

Når han utdyper problemstillingen (s 69), sier han at han ønsker blant annet å finne svar på "kva slags setningsledd er det mogleg å dublere" og "kvifor dublering". Grovt sett kan vi si at disse to spørsmålene representerer hver sin forskningstradisjon fordi det første er beskrivende, og det andre ønsker å forklare.

Det er ingen tydelig metodebruk i denne artikkelen, det er mest en kartlegging av dublering av setningsledd, men i og med at Leira i stor grad bruker strukturalistisk vokabular, og aldri viser til noen eventuell overflate- eller dypstruktur, har jeg kategorisert artikkelen som strukturalistisk. En slik kategorisering er ikke helt selvsagt siden problemstillingen har et generativt utgangspunkt. Denne artikkelen hører derfor med blant de artiklene jeg var usikker på. Den kan dessuten minne noe om de artiklene jeg har kalt "teoriløse" som jeg skal komme tilbake til senere, ved at den kartlegger et fenomen mer enn å analysere det ut fra en spesiell teori eller metode.

Den tredje artikkelen her er "l-fonemet i Oslo bymål" av Jahr (1975). Han begynner artikkelen med å vise til at man ut fra "tradisjonell fonologi" kan si at det er to l-fonemer i Oslo-mål. Resten av artikkelen legger også det strukturalistiske systemet med fonemer og allofoner til grunn, men et par steder bruker Jahr generative regler i tillegg, én formell (s 5) og noen uformelle (s 12).

Dessuten har vi et lite innslag av diakrone hensyn når han behandler distribusjonen av [ɾ]: "å sette opp regler for dette bare med en synkron betraktningssmåte synes å være svært vanskelig" (s 7).

Selv om artikkelen hovedsakelig er strukturalistisk, inkluderer altså Jahr momenter fra begge de to andre forskningstradisjonene (om enn i svært liten grad for den historisk-komparative) der han mener det må til for å gi et fullstendig bilde. Det er ikke nødvendigvis snakk om å blande teorier, men om å belyse fenomenet fra ulike vinkler.

Denne artikkelen førte til en liten polemikk mellom Jahr og Papazian angående teoribruk, og jeg vil ta med noe av den her fordi den kan si oss noe om ulike holdninger til teoribakgrunnen. I sin strukturalistiske artikkel "Om «tjukk l» og andre rare lyder" (1977) kommer Papazian med en systematisk gjennomgang av l-lyden slik vi finner den i talemålet i Oslo. Artikkelen er en reaksjon på og kritikk av Jahrs artikkel. Papazians kritikk går blant annet på Jahrs bruk av ordet fonem, som ifølge Papazian er "et særlig godt innarbeidet ord ... og en bør respektere ord som alt er «opptatt»" (s 3). Litt nedenfor sier han at "vi tradisjonelle fonologer ... blir frastjålet vår terminologi, og vårt begrepsapparat forkludres"²². Han kritiserer også metoden Jahr har brukt i sitt arbeid, og Papazian kommer med svært konkrete krav til hvordan en analyse bør gjennomføres (s 6). Gjennom hele artikkelen er han svært tydelig på hva et strukturalistisk (han kaller det tradisjonelt) utgangspunkt kan tillate av metoder og slutninger. I et avsnitt om fri variasjon sier han:

Ettersom det ikke er mulig å gi språkstrukturelle ... regler for forholdet ... mellom alternative former ... er det innenfor teorien utelukket at de kan representere samme språkstrukturelle enhet. (s 29)

Han virker altså svært bevisst på rammene som hans forskningstradisjon gir, og ønsker å holde seg innenfor disse.

I "Svar og kommentar til Eric Papazians artikkel «om «tjukk l» og andre rare lyder" (1977) imøtegår Jahr kritikken. Han kommer med flere eksempler på hvorfor han mener at teoriene og metodene Papazian bygger på, ikke er tilstrekkelige for å forklare ulike fenomen. Og der teorien som forrige sitat viser til, gir visse rammer å arbeide innenfor, kommer Jahr til en helt annen slutning enn Papazian: "Når teorien tvinger EP til slike konklusjoner, er teorien utilstrekkelig. Kartet stemmer ikke med terrenget, og kartet er forelda" (s 63).

Tydeligere kunne han vel ikke ha sagt det. Ifølge Jahr bruker Papazian et foreldet kart (teori) mens han selv har funnet et nyere som bedre stemmer overens med terrenget (språkdata). For Jahr er da hensynet til terrenget sterkere enn hensynet til kartet, altså at han føler seg

²²Jf Papazians eget forslag i "Hovedsetning/bisetning eller helsetning/leddsetning" (1991) der han ønsker å omdefinere de allerede etablerte termene *hovedsetning* og *bisetning* og sier: "Da må vi bare se bort fra den tradisjonelle bruken av disse ordene..." (s 90).

ikke bundet til å holde seg innenfor en forskningstradisjon bare fordi han har gjort det før, men finner alternative forklaringsmåter når språkdataene byr på problemer hans opprinnelige teori ikke kan forklare.

Både Jahr og Papazian er vel i utgangspunktet strukturalister, men motsetningen mellom holdninger til gammelt og nytt kommer likevel tydelig fram i dette eksempelet. Papazian har en konservativ holdning til teoribruk, mens Jahr i mye større grad er åpen for nye teorier.

Til slutt blant blandingsartiklene har vi "Noen spesielle setningskonstruksjoner i norsk" av Bruaas (1976). Gjennom hele artikkelen arbeider Bruaas ut fra en strukturalistisk modell, men i de to siste avsnittene nevner han hvordan generativ grammatikk ville ha løst det problemet med rekursivitet²³ han har sett på (s 73-74). De to avsnittene utgjør til sammen bare en halv av totalt 23 sider, og jeg har vært i tvil om jeg i det hele tatt kan ta med denne artikkelen blant de med blanding.

Når det gjelder artikkelen av Lie (1978) kommer jeg nærmere inn på den når jeg tar for meg Lie for seg (pkt 5.4.1.5). Hva blanding angår, er artikkelen om inndeling av leddsetninger, og slik klassifisering er jo en sentral del av strukturalismen. Som hovedargument for inndelingen bygger han imidlertid på en generativ tankegang, da han skiller mellom de leddsetninger som har "en en eller annen form for "fellesledd" i dypstrukturen på den ene sida og alle andre på den andre sida" (s 35).

Oppsummering

Bare én av disse åtte artiklene var om fonetikk/fonologi. De sju andre var om syntaks og bruker i hovedsak setningsskjemaet som metode, men har små innslag av generative tanker.

Hvis vi sammenligner de fire første og de tre siste artiklene om syntaks, har de forskjellige holdninger til den generative forskningstradisjonen. De tre siste, alle fra 1994, har tidligere

²³Bruaas sin definisjon: Med "rekursivitet" – som kan oversettes med tilbakeløp – forstår vi den særegenhet ved en setningskonstruksjon at en del av den produserer en del av samme type, slik at setningen teoretisk kan utbygges i det uendelig uten at – eller før – den avsluttes (s 71). Eks: Her er den hunden som jaget den katten som spiste den musa som ...

blitt kommentert under gjennomgangen av indre utvikling innenfor strukturalisme. Da så vi at alle tre hadde en positiv holdning til begge forskningstradisjonene. Både Lie og Kristensen skriver om setningsskjemaet, og målet er å vise at denne strukturalistiske metoden fremdeles er aktuell. Enger spiller også på begge tradisjonene, og synes opptatt av å ta vare på bredden i fagtradisjonen. Felles for alle tre er at de forsøker å vise punkter der de ulike forskningstradisjonene kan knyttes an til hverandre.

To av disse sene artiklene er om setningsskjemaet som metode. De beskriver metoden og viser hvorfor den fremdeles er aktuell. Fokuset her er dermed på selve metoden, ikke på de fenomener den eventuelt kan brukes på. Hensikten blir da å trekke en bit ut av strukturalismen som de mener kan være aktuell, selv om mange har gått bort fra premissene den bygger på.

I de tidligere artiklene om syntaks står også setningsskjemaet som metode sentralt, men da i praktisk bruk. Her er den strukturalistiske vinklingen mer gjennomført, og de generative innslagene blir mer som supplement å regne (unntaket er Lie, som jeg skal komme tilbake til senere). Vi ser altså at man har beveget seg nærmere den generative grammatikken i de siste artiklene, og man prøver heller da å argumentere for hvorfor en strukturalistisk levning (setningsskjemaet) skulle fortjene fortsatt oppmerksomhet.

5.4.1.4 Generative artikler med strukturalistiske innslag

Det er sju artikler som faller i denne kategorien. Fire av dem er av samme forfatter (Lie 1978a, 1978b, 1984, 1985). Med til sammen bare fire forfattere i denne kategorien (Venås 1980, Kristoffersen 1988 og Sivertsen 1993 i tillegg til Lie) utgjør disse en svært liten del av det samlede antall generative artikler. Jeg vil se på Venås, Kristoffersen og Sivertsen først, for så å ta for meg Lie til slutt.

Venås er i alle andre artikler i materialet mitt strukturalistisk, men i "Some Remarks on the Syntactic Constructions "Attributive Expansion" in Norwegian" (1980) er det en generativ analyse som er utgangspunktet hans. Venås kommer ikke med noen formelle grammatiske regler, men han bruker generative begrep og vinklinger når han analyserer det fenomenet

som er tema, nemlig *attributiv sperring*²⁴(AtEx i teksten). Under deloverskriften "Analysing the Construction" kaller Venås AtEx for "an extended noun phrase" (s 64). Han kommer så med et eksempel der han har satt inn et verb i en AtEx frase (den av Borg siterte frase -> den påstand som er/ble sitert av Borg) og sier om den at "[i]t is closer to the deep semantic structure of the language, the left-branched, expanded noun phrase representing a transform of the right-branched one" (s 65). Selv om den formelle siden av grammatikken mangler, er hovedtanken bak en slik analyse generativ. Han forsetter så med analysen, men han tar også med ulike innvendinger som "normative grammarians" (s 65) måtte kunne komme med (f.eks på s 65 og 77). De utgjør imidlertid ikke en stor del av artikkelen, men likevel nok til at jeg tok artikkelen med her.

I "Et omriss av en alternativ analyse av norsk stavelsesstruktur" (Kristoffersen 1988) får vi presentert en analyse av norsk stavelsesstruktur basert på CV-fonologi (etter Clements & Keyser 1983). Som en innledning går Kristoffersen gjennom noen ulike definisjoner av stavelsen man hadde innenfor både historisk-komparativ og strukturalistisk grammatikk, for så å kritisere dem.

Artikkelen er på ca 70 sider, og de åtte første går med til denne innledningen. Det er ikke snakk om noen blanding av de ulike teoriene, men heller en måte å plassere artikkelen inn i fagtradisjonen på. Ikke på den måten at han ønsker å bygge på tidligere teorier eller videreføre dem, meningen er vel bare å vise hvor han står i det teoretiske landskapet, og hvorfor han mener at den analysen han skal presentere, er å foretrekke.

Sivertsens artikkel "Er "å være" mange verb?" (1993) har jeg sett på tidligere i forbindelse med omtalen av den indre utviklingen innenfor generativ grammatikk (pkt 5.3.2). Der tolket jeg artikkelen dit hen at Sivertsen har et generativt utgangspunkt, men i tillegg ønsker å trekke inn tidligere teories konklusjoner i sin analyse. Der Kristoffersen kun bruker faghistorien som en innledning til analysen sin, tar Sivertsen faghistorien med seg hele veien.

²⁴Attributiv sperring vil si at en preposisjonsfrase flyttes inn i beskriverleddet. Eks: de for arbeiderne mest påtrengende spørsmål.

Oppsummering

Med bare tre artikler (utenom Lie) i denne gruppen er det ikke så mange generelle tendenser å trekke ut av gjennomgangen av dem. Vi merker oss imidlertid at de strukturalistiske innslagene som kommer i disse tre artiklene, ikke kan sies å være blanding på den måten at man i analysen bygger på strukturalistiske premisser på lik linje med de generative. Det er heller snakk om at man trekker inn strukturalistiske tanker for å inkludere en annen vinkling enn den forfatteren ellers jobber ut fra som en slags bakgrunnsinformasjon eller utfyllende kommentarer. På den måten blir strukturalismen en kilde til alternative tanker om det gitte fenomenet uten at det kommer i veien for en ren generativ analyse.

5.4.1.5 Svein Lie

Jeg ønsker å trekke ut Lie for seg fordi han er den forfatteren som dukker opp flest ganger blant artiklene med blanding. Noen av artiklene hans har jeg kategorisert som strukturalistiske, andre som generative. Det er altså veksling mellom disse to forskningstradisjonene som først og fremst viser seg hos Lie, selv om vi også kommer til å støte på noe fra den historisk-komparative tradisjonen.

Av de tolv artiklene jeg har av Lie i mitt materiale, inkluderer sju av dem innslag fra mer enn én forskningstradisjon (Lie 1978a, 1978b, 1984, 1985, 1986, 1992, 1994). Artikkelen "Morfologi – noen tendenser i nyere forskning" (1986) skiller seg ut blant disse ved at den er en gjennomgang av hvordan ulike teorier har blitt brukt innenfor morfologien. At den inneholder elementer fra ulike tradisjoner, er derfor selvsagt. De øvrige seks artiklene har derimot analyse av et gitt fenomen som tema, og er derfor mer interessante i denne sammenheng.

To av de seks artiklene vi skal se på her, er innenfor fonetikk/fonologi, fire er innenfor syntaks. Ser vi på alle de tolv artiklene av Lie samlet, er det tre om fonetikk/fonologi, én om morfologi og åtte om syntaks. De tre artiklene om fonetikk/fonologi er fra henholdsvis

1983, 1984 og 1985. De øvrige er i de to periodene 1978-1982 og 1986-1994, det vil si at de er spredd over hele det tidsrommet han har gitt ut artikler i materialet mitt.

Den ene av de to aktuelle artiklene om fonetikk/fonologi (Lie 1984) har jeg sett på i forbindelse med de artiklene som bruker to ulike teorier på samme materiale (pkt 5.4.1.1). Der viste jeg til at Lie kalte den generative grammatikken "en ny vri på eldre tanker". Selv om han trekker den konklusjonen at den generative fonologien på en rekke punkt løser flere problemer enn de tidligere teoriene, vil han ikke fullstendig ta avstand fra eldre analysemodeller, men ønsker heller å vise til en rød tråd som han mener binder de ulike forskningstradisjonene sammen.

En slik rød tråd finner han blant annet mellom det som innenfor historisk språkvitenskap kalles indre rekonstruksjon og den generative fonologiens inndeling i ulike plan. I noen tilfeller er det slik at når en generativist analyserer seg fram til en underliggende struktur, vil resultatet være identisk med eldre språkformer man har analysert seg fram til ved hjelp av indre rekonstruksjon. Dette er ikke tilfeldig mener Lie, og sier at man "i en viss forstand kan ... si at at den [generative fonologien] inkorporerer det diakrone i et synkront plan, i og med at det som har vært et eldre språktrinn, får status som synkron underliggende struktur" (s 8).

En slik tanke kommer han tilbake til i "Mer om fonologiske regler" (1985), der han i forbindelse med en forklaring rundt fonologiske prosesser sier at "en slik prosess kan tenkes som en overgang fra et abstraksjonsnivå til et annet, fra en "dypstruktur" til en mindre "dyp" struktur, eller som en historisk (diakron) overgang fra et tidspunkt til et annet" (s 104).

I denne artikkelen trekker han dessuten inn diakrone argumenter for å tilbakevise en analyse av Fretheim (1984). Temaet er uttalen av *rn* i ord som *muren* og *søren*. Lie kritiserer Fretheims analyse først på bakgrunn av synkrone derivasjonsregler, deretter trekker han inn diakrone forhold. Fretheim (1984) er ikke selv inne på diakrone forhold, verken i denne artikkelen eller i de andre artiklene i dette materialet. Det kan derfor virke som om han i det hele tatt ikke mener at slike forhold er særlig relevante for en generativ analyse, i motsetning

til Lie. Hvis dette stemmer, kritiserer Lie Fretheim ut fra forhold som i sammenhengen er irrelevante for Fretheim.

Jeg trekker fram dette fordi det illustrerer hvor viktige de underliggende prinsippene for forskning er, og hva som kan skje når man i perioder lever med to parallelle sett av prinsipper. All forskning inngår på et eller annet vis i en etablert fagtradisjon, og må forholde seg til den. Å kjenne igjen prinsippene som ligger til grunn bak andre sin forskning, vil derfor være avgjørende for at man skal kunne dra nytte av og bygge videre på andre forskeres innsats. Jeg mener ikke at Lie ikke ser hvilke prinsipper Fretheim sin analyse bygger på, men jeg tolker ham dit hen at han insisterer på at andre prinsipper burde ha blitt fulgt i tillegg. Poenget her er ikke å si noe om hvem som eventuelt har rett (det finnes neppe noe som er rett i en slik situasjon), men jeg ønsker å rette søkelyset mot hvordan underliggende prinsipper gir ulike utslag i analysene. Kunnskap og bevissthet om disse prinsippene er derfor viktig for å gjøre diskusjonen mellom forskere så smidig og effektiv som mulig.

Laudan, som er mitt utgangspunkt, vektlegger også slike konseptuelle problemstillinger, og mener at andre vitenskapsteoretikere ikke tar høyde for dem. Ifølge Laudan er slike gnisninger mellom prinsipper og konsepter typisk for utvikling, enten det er innad i en forskningstradisjon, eller i skiftet mellom to av dem. De er ikke basert på empiriske problem, men er teoriavhengige (se pkt 2.2). Lies kritikk av Fretheim vil i så fall være et typisk tegn på endring og utvikling.

De fire artiklene av Lie om syntaks er fra henholdsvis 1978 (a og b), 1992 og 1994, altså helt først og helt sist i den perioden han har gitt ut artikler i materialet mitt.

Blandingene i de to artiklene fra 1978 er mellom strukturalistisk og generativ forskningstradisjon, og de er kategorisert etter hvilken tradisjon som synes å være mest grunnleggende, ifølge min tolkning. Jeg vil understreke at jeg har vært svært i tvil om kategoriseringen til flere av artiklene til Lie, og spesielt disse to.

I "Mer om transitive verbalgrupper" (1978) diskuterer Lie slike verbgrupper, og ser på ulike kriterier som kan bli brukt som grunnlag for inndelingen av dem. Han viser til at frasen *passer på deg* kan få tre ulike analyser, alt etter hvilke kriterier man går ut fra. Lie er blant dem som analyserer frasen på følgende måte:

verbal objekt

passer på deg

Alternativene er å la *på deg* være enten objekt (Hovdhaugen 1977) eller adverbial (Bruaas 1977).

Innledningsvis sier Lie at de som forsvarer samme analyse som han (han viser til bl.a Vinje 1977, Hovdhaugen 1977 og Fretheim 1977), bruker bl.a passivering, om orda i verbalgruppa har avsvokka betydning, om orda i verbalgruppa kan byttes ut med andre, og spørsmål med pronomen eller adverb som kriterier for avgrensing (s 44). Disse kriteriene er i hovedsak bygd på en generativ tankegang. Videre viser han til at andre (Bruaas 1977, Skadberg 1973) bruker forfeltsprøva og utbryting som kriterier for sin inndeling (s 44). I tillegg ønsker Lie å ta med gapping²⁵ som et argument for hvordan verbalgrupper skal deles inn. Han ender så opp med å foreslå noen kriterier for inndeling som inkluderer argumenter både fra den første gruppen, som bygde på generativ grammatikk, og fra den andre, strukturalistiske gruppen. "De fleste av kriteriene" må slå til for at man skal regne preposisjonen som del av verbalfrasen (s 50).

Jeg har kategorisert denne artikkelen som generativ fordi det kan se ut som om det er de generative kriteriene han faller tilbake på. De andre kriteriene inkluderer han med noe større forbehold. Det er likevel ikke selvsagt at artikkelen er generativ, da han bruker mye tid på å gå igjennom og argumentere for de strukturalistiske kriteriene også.

²⁵eliminering av et identisk verb i siste ledd av en sammensatt setning. Eks: Jeg leser ei bok, og han ei avis.

I "Om inndeling av leddsetninger" (1978) er det også inndelingskriterier som er i fokus, denne gangen for leddsetninger. Oppsettet i denne artikkelen blir noe av det samme som i den forrige, ved at Lie begynner med å presentere ulike inndelinger som er blitt gjort, for så å trekke ut forskjellige kriterier som han selv bygger videre på. Resultatet blir noe av det samme, han henter argumenter både fra generativ grammatikk og strukturalismen. I konklusjonen sier han at "det viktigste skillet blant LS går mellom alle setninger med en eller annen form for "fellesledd" i dypstrukturen på den ene sida og alle andre på den andre sida" (s 35).

En slik formulering inkluderer begge de aktuelle teoriene, siden han bruker et generativt argument (når han viser til forhold i dypstrukturen) for å løse en strukturalistisk problemstilling (kategorisering av leddsetninger). Jeg har kategorisert denne artikkelen som strukturalistisk fordi formålet med den er å kategorisere, noe som helst assosieres med strukturalismen. Likevel lar Lie et generativt argument være det som veier tyngst i analysen sin, så jeg var svært i tvil også her.

Når det gjelder "Ka du sei" (1992²⁶), er den artikkelen kategorisert som strukturalistisk med innslag av historisk-komparativ grammatikk. Grunnen til at jeg trekker inn historisk-komparativ grammatikk her, er at fokus i Lies artikkel er på å kartlegge geografisk utbredelse og sammenligne dialekter med hensyn til ordstilling i spørresetninger med spørreord. Han kommer også med en teori om det historiske opphavet til slike setninger. Som jeg har forklart tidligere under pkt 4.3 har jeg en noe utvidet definisjon av begrepet historisk-komparativ i denne oppgaven.

Den siste artikkelen, fra 1994, er også strukturalistisk, denne gangen med innslag av generativ grammatikk. Jeg har sett nærmere på denne artikkelen tidligere under gjennomgangen av indre utvikling innenfor strukturalismen. Der viste jeg til at Lie mener at målsetningen for bruken av setningskjemaet kan enten være å empirisk beskrive

²⁶I en fotnote kommer det fram at artikkelen i hovedsak er skrevet i 1977.

leddstilling, eller komme fra et ønske om å forklare *hvorfor* leddstillingen er som den er. Grovt sett kan disse to målsetningene representere hver sin forskningstradisjon. Han sier dessuten at "dette går over i hverandre, men alt etter hva man vektlegger, kan en tenke seg å få noe ulikt resultat" (s 57).

Jeg synes det er betegnende at Lie formulerer seg nettopp slik. Når vi har sett på artiklene hans, er det jo dette at ting går over i hverandre, som gjør at han skiller seg noe ut i materialet mitt. Jeg tolker ham dit hen at han har en noe eklektisk holdning til de ulike teoriene, og kan gli fram og tilbake mellom ulike innfallsvinkler. Det er flere forfattere som trekker inn ulike teorier og metoder i analysen sin, men hos Lie er det ofte mindre som markerer overgangene, slik at de blir mer glidende. Dette har gjort at han har vært spesielt vanskelig for meg å plassere i flere tilfeller.

5.4.1.6 Om artikler med blanding

I gjennomgangen av materialet har jeg lagt stor vekt på forholdet mellom forskningstradisjonene og de holdningene som kommer fram til egen eller andres tradisjon. Hos Laudan, som jeg bygger på, er det imidlertid ikke så mye å finne om selve dynamikken mellom to konkurrerende forskningstradisjoner. Jeg har sett på hvilke holdninger som har kommet fram i materialet, og det at man f.eks forholder seg kritisk til andre teorier er vel underforstått hos Laudan. Han nevner imidlertid at det er mulig for en forsker å arbeide ut fra to forskningstradisjoner, men at det kan gi grunn til å tvile på forskerens evne til å tenke klart (Laudan 1977: 103). Jeg vil ikke uten videre si meg enig i en slik uttalelse, og vil etter en kort gjennomgang av det jeg har funnet om blanding forklare nærmere hvorfor.

I overgangen mellom de to første forskningstradisjonene har jeg hatt lite materiale å gå ut fra fordi mesteparten av skiftet var skjedd før 1965 som er mitt startpunkt. Jeg finner likevel artikler med veksling mellom de to forskningstradisjonene tidlig i perioden.

En grunn til det er at jeg lar alle diakrone og sammenlignende vinklinger falle inn under historisk-komparativ grammatikk, selv om en slik inndeling kan være noe videre enn det

som normalt er tilfellet. Når jeg bygger på en slik inndeling, vil den vekslingen jeg hevder å finne kanskje ikke normalt bli sett på som blanding. Poenget mitt er som forklart tidligere, å peke på den påvirkningen historisk-komparativ grammatikk har hatt for den videre fagtradisjonen. Når man forsker på et hvilket som helst fenomen, vil det være naturlig å trekke inn historisk bakgrunn og å sammenligne med andre fenomener. Historisk-komparativ grammatikk har ikke enerett på slike tilnæringsmåter, men den har gitt oss resultater som vi kan trekke inn for å belyse synkrone fenomener. Vekslingen her består dermed ikke i at man bruker metoder eller delteorier fra en annen forskningstradisjon, men at man inkluderer resultater som er basert på disse metodene og teoriene.

En slik veksling kan være naturlig i møtet mellom to forskningstradisjoner som har så ulike utgangspunkt som historisk-komparativ grammatikk og strukturalisme. Det er mulig å inkludere andres diakrone resultater ved siden av egne synkrone tolkninger uten å gå på kompromiss med sitt eget teoretiske ståsted.

I overgangen mellom strukturalisme og generativ grammatikk vil derimot en slik veksling ha andre implikasjoner. Hvis man i en generativ analyse blander inn, eller tar for gitt resultater som bygger på en strukturalistisk teori kan man i noen tilfeller få en logisk brist i resonnementet sitt. De to ulike synkrone forklaringene bygger på ulike premisser, og bør derfor i prinsippet holdes adskilt for at logikken skal holde mål.

Det betyr likevel ikke at det er slik det fungerer i praksis. Vi har sett at det finnes blanding også mellom de to siste forskningstradisjonene. Spesielt har generative trekk blitt inkludert i strukturalistiske artikler. Man finner ikke tilsvarende mengde veksling andre veien, altså at det er ikke så ofte man finner strukturalistiske trekk i generative artikler. Hovedgrunnen til det ligger nok i det strenge kravet generativ grammatikk stiller til den formelle delen av en analyse. De ulike generative delteoriene har sine spesifikke formler som skal føre til en logisk gyldig framstilling.

Det finnes som sagt blanding, men det gjelder bare en liten del av materialet. Av 64 strukturalistiske artikler har bare 14 av dem veksling med andre forskningstradisjoner. Åtte

av disse er blanding med generativ grammatikk. Av de 72 generative artiklene hadde 7 innslag av strukturalisme.

Spesielt er det i forbindelse med bruk av setningsskjema som metode, at jeg har funnet generative trekk i strukturalistiske artikler. Jeg tror en grunn til det kan være at setningsskjemaet er en tydelig definert metode som lettere kan settes opp mot en formell generativ grammatikk. Tanken bak kan i noen tilfeller kanskje være å trekke denne metoden med seg videre inn i en generativ setting, der et setningsskjema viser mulige kombinasjoner i overflatestrukturen.

I mitt materiale har vi altså sett eksempler på at enkelte forskere veksler mellom ulike forskningstradisjoner uten at det nødvendigvis fører til noe problem. I artiklene jeg har sett på ser det ut til å være en glidende skala der man i den ene enden finner forskere som bruker ulike forskningstradisjoner i ulike artikler, altså helt adskilt men skrevet av samme person. Det er en slik type veksling jeg tror Laudan viser til når han skriver om veksling. Jeg kan ikke se annet enn at slik blanding i vårt tilfelle er et uttrykk for at man ønsker å belyse ting fra ulike sider, og at man ser at enkelte teorier løser noen empiriske problem bedre enn andre teorier, eller at når man har ulike verktøy for hånden, ønsker man å benytte seg av de mulighetene som finnes. Det vitner *ikke* om at man ikke tenker klart slik Laudan foreslår.

I den andre enden av skalaen finner vi artikler der man i én og samme analyse bygger på premisser fra ulike forskningstradisjoner. En slik blanding kan nok være uheldig fordi de logiske sammenhengene blir uklare. Man bør f.eks ikke bruke et gitt uttrykks funksjon i dypstrukturen som forklaring på dets plassering i et setningsskjema, og i slike tilfeller kan kanskje Laudans påstand om uklar tenking være noe mer passende.

I tillegg til eksempler på disse to ytterpunktene har vi sett artikler som kan plasseres mellom dem på skalaen. Artikler som har to forskningstradisjoner present, men som holder premissene adskilt slik jeg har beskrevet under pkt 5.4.1.2, 5.4.1.3 og 5.4.1.4, og artikler som plasserer to analyser ut fra ulike premisser ved siden av hverandre slik jeg skrev om i pkt 5.4.1.1.

Det ser ut til at det for Laudan er utenkelig med de ulike typene blanding som jeg har kommentert. Til og med tydelig adskilt bruk av forskningstradisjonene setter han spørsmålsteget ved. Likevel finnes altså slik blanding i mitt materiale. Jeg er enig med Laudan i at dette i visse tilfeller kan tyde på uklare tanker, men ikke i den grad Laudan mener det. Jeg tror en del av Laudans uttalelser kan forklares med at han har sitt utgangspunkt i naturvitenskapen. Det aner meg at skifter i forskningstradisjoner innenfor naturvitenskapen har sammenheng med at man bedre ønsker å kunne forklare "fakta". Innenfor humaniora kan skifter i forskningstradisjoner i noe større grad dreie seg om å komme med en ny vinkling, eller måte å se fakta på. For eksempel vil skiftet fra en diakron til en synkron språkanalyse ikke nødvendigvis føre til at man forkaster tidligere teorier siden de behandler ulike deler av språket og derfor ikke motbeviser tidligere oppdagelser. Som jeg har nevnt tidligere blir det imidlertid noe mer komplisert når man skifter fra én synkron språkbeskrivelse til en annen fordi man da kommer med ulike forklaringer på de samme fenomenene. Laudans uttalelser om at blanding kan tyde på uklare tanker, passer derfor bedre på skiftet mellom strukturalisme og generativ grammatikk, enn skiftet mellom historisk-komparativ grammatikk og strukturalisme. Likevel har vi sett at forskere har dratt nytte av å bygge på ulike forklaringer, og jeg vil derfor bare si meg delvis enig med Laudan på dette punktet.

5.4.2 "Teoriløse artikler"

Teoriløse artikler finnes ikke, de vil vel alle ta utgangspunkt i en overordnet teori, men ikke alle teorier er like eksplisitt formulert i artiklene. Tanken bak dette punktet i oppgaven er å se på de artiklene jeg fant som var virkelig vanskelige å kategorisere, og som virket "teoriløse" for meg når jeg hadde problemer med å plassere dem. Når jeg tvang meg selv til å finne en knagg å henge slike artikler på, måtte jeg ofte lese dem mange ganger for å finne noe. Her kommer vi altså inn på en gruppe artikler som bidrar til at resultatene i tab. 1 må leses med forbehold.

Det slo meg da jeg leste gjennom materialet, at det var en egen type artikler som jeg under *annet* ga kommentaren *klassifisering* eller *kartlegging*. Disse artiklene tar som oftest for seg

en spesiell uttrykksform, et fonem, en setningskonstruksjon, eller et dialekttrekk for så å kommentere for eksempel bruk, utbredelse og historie. Av og til fant jeg forsøk på å formulere regler, men sjelden eller aldri trakk man konkrete slutninger som kunne tas til inntekt for den ene eller andre teoribakgrunnen. Litt overfladisk sagt kan man si at de var som en egen sjanger som hadde til oppgave å samle inn data som så kunne bli brukt i andre, mer teoretiske arbeider senere.

På grunn av disse artiklenes oppbygging ble mange av dem klassifisert som strukturalistiske. Ofte blir dataene samlet i grupper eller paradigmer, noe som lett kan minne om en strukturalistisk tankegang. Dessuten vil slike artikler mangle formelle regler og formaliseringer som kunne ha knyttet dem til den generative grammatikken. Kriteriene som ble brukt for å dele inn artiklene ellers, kom ofte til kort i denne sammenhengen. Jeg valgte likevel å klassifisere dem, som jeg har forklart under pkt 4.3.

Hele tolv av de seksten artiklene²⁷ jeg har kalt teoriløse, hadde fonetikk/fonologi som tema. Tre var om syntaks, og en om morfologi. Tidsmessig er de jevnt fordelt over hele perioden, med bare en liten opphopning i 1981, da fire av disse artiklene kom ut. Ti av artiklene har blitt kategorisert som strukturalistiske, tre som historisk-komparative og én som generativ.

Overvekten av de artiklene jeg hadde problemer med å kategorisere, var altså strukturalistiske, og tok for seg fonetikk/fonologi. Hva er det med slike arbeider som kan få dem til å virke mer uhandgripelige enn andre?

Jeg har ikke kommet fram til noe entydig og overbevisende svar på dette, men jeg ser at det er noen trekk som går igjen i disse artiklene. Ofte bruker de informanter, og artikkelen blir da i stor del viet til å presentere det materialet informantene gir, mens tolkningen av materialet ikke blir lagt slik vekt på. Et annet trekk som går igjen, er at man ser på en detalj i en spesifikk dialekt. Igjen er fokus på å presentere eller kartlegge et gitt materiale.

²⁷Ormestad m.fl 1965, Budal 1969, Torp 1972, Haslev 1973, Vanvik 1975, Norvik 1975, Andrésen 1980, Christoffersen 1981, Slethei 1981, Haslev 1981, Lie 1982, Hanssen 1985, Lødrup 1986, Bull 1986, Bull 1987, Hoel 1989.

Måten man presenterer et materiale på, vokabularet man bruker, og hvilke ting som blir lagt vekt på, er alle faktorer som blir preget av teoretisk ståsted, og jeg vil igjen understreke at disse artiklene selvsagt ikke kan skilles ut fra de forskningstradisjonene vi her prøver si noe om. Jeg vil heller si det slik at i en skala over hvor tydelig en teori kommer til uttrykk i et arbeide, vil disse artiklene befinne seg i den enden der teoriene er utydelige. Men overgangene her er glidende, og de seksten artiklene jeg henviser til, kunne fort ha blitt tjue eller ti.

Jeg vil se litt på noen få av disse artiklene for å vise hvordan jeg har tenkt.

Blant artiklene om fonetikk/fonologi finner vi blant annet "Palato-alveolarer i bergensmålet" (Andrésen 1980). Det er en gjennomgang av forskjell i uttalen blant bergensere mellom /ʃ/ og /ç/. Som hjelpemiddel bruker han et spektrogram, og kartlegger uttalen blant ulike informanter. Han ser også på hvordan informantene var i stand til å kjenne igjen de to fonemene i minimale par. At han deler dette inn i fonemer, har gjort at jeg har kategorisert artikkelen som strukturalistisk, men utover dette har jeg ikke funnet uttalelser verken om teori eller metode som kan knytte artikkelen an til noen bestemt forskningstradisjon.

"Eit nordlig syntaktisk drag i norsk" (Bull 1987) er noe mer tydelig når det gjelder sin teoretiske (strukturalistiske) tilhørighet, men også her er fokus på å kartlegge et fenomen mer enn å anvende en spesiell teori eller metode på fenomenet. Kartleggingen gjelder spørresetninger uten spørreord i nordnorsk.

Blant de artiklene som ikke er om fonetikk/fonologi, vil jeg trekke fram "Om genitivsomskrivninger og -s-genitiv i norsk" (Torp 1972). Undertittelen på artikkelen er "En syntaktisk og dialektgeografisk undersøkelse av possessivuttrykk i sørnorske dialekter i jamføring med nordiske og andre germanske språk". Som undertittelen sier, dreier det seg om en undersøkelse av de ulike genitivsomskrivningene vi har i norsk, hvordan de konstrueres, og hvordan de fordeler seg geografisk. Denne artikkelen er kanskje blant dem jeg har plukket ut i denne gruppa som inkluderer mest teori (strukturalistisk og noe historisk-komparativ).

Disse artiklene sier oss ikke så mye om forholdet mellom de ulike forskningstradisjonene, og jeg vil derfor ikke bruke mye tid på dem. Heller enn å gå i detalj på denne gruppen artikler tror jeg det er nyttig å tenke over hva det vil si i det store bildet at slike artikler finnes.

For det første er dette et uttrykk for at det er dataene som er i sentrum for enhver forskning. Språket vi forsker på, vil alltid eksistere uavhengig av hvordan vi vektlegger ulike aspekter av det. En datakartlegging som ble skrevet for to hundre år siden, vil være preget av den tradisjonen den er skrevet i, men vil likevel være nyttig i dag. Det vil igjen si at når vi her ser på ulike forskningstradisjoner, og skifter mellom disse, så ligger det på et annet nivå enn den sammenhengende fagtradisjonen som har beskrevet språk og språkbruk siden før vår tidsregning. I fare for å trekke for svulstige slutninger vil jeg hevde at for min del er slike «teoriløse» artikler en påminner om at fagtradisjonen først og fremst føres videre på grunn av en fasinasjon for språket. En teori kan gjøre oss begeistret fordi vi blir overbevist om at den gjør oss i stand til, på en bedre måte enn noen annen, å nærme oss språket, men formålet er alltid å komme så nær språket og dets vesen som mulig. Kartleggende artikler er dermed et uttrykk for at fagtradisjonen og fasinasjonen går sin gang, uavhengig av de ulike tilnæringsmåtene og eventuell kniving mellom dem.

For det andre kan slike artikler være et uttrykk for det som man i et vitenskapsteoretisk lys kan kalle "normal periode". For Kuhn vil det være perioden mellom to kriseperioder, altså der man holder seg innenfor et paradigme og ikke ser noen problemer med det. Hos Laudan vil dette være en periode der man kun har indre utvikling innenfor forskningstradisjonen, men er tilfreds med de kjernepunktene som utgjør rammen for forskningen. Grunnen til at jeg hevder dette, er at man i slike artikler ikke føler noe behov for å markere ståsted verken for eller mot noe.

Jeg kvier meg likevel for å trekke bastante slutninger her av to grunner. Den første er at jeg umulig kan vite hva de ulike forskerne føler for å markere eller ikke markere, jeg kan bare komme med en subjektiv tolkning av det arbeidet de har gjort. Den andre grunnen er at artiklene det er snakk om, er jevnt fordelt utover en periode der det nettopp ikke er "normal

tilstand", men som jeg hittil har hevdet er preget av spenningen mellom (minst) to ulike forskningstradisjoner.

5.5 Hva har ikke endret seg?

To av de siste artiklene i materialet, fra 1994, handler om Diderichsens setningskjema. Er det tilfeldig, eller er det et tegn på at noen ting vil bli stående selv om alt annet blir endret? Finnes det i mitt materiale flere tegn på at noen teorier, metoder eller forskningsresultater har blitt stående selv om omgivelsene har endret seg? Hvordan har de i så fall blitt tilpasset nye tider?

La meg først si noe generelt rundt dette. Jeg har gjennom hele oppgaven konsentrert meg om de ulike forskningstradisjonene, men under dette punktet vil jeg ha fokus på den samlede fagtradisjonen.

Innenfor syntaks har vi som sagt sett at Diderichsen blir brukt helt til slutten av perioden, selv om han da blir satt inn i en annen sammenheng. Setningskjemaet hans har blitt diskutert og utviklet videre i ulike varianter. Dersom vi ser utover den perioden materialet mitt er fra, finner vi at feltanalyse også blir brukt senere bl.a i artiklene "Mellomnorsk språk" (Mørck) og "Syntaktisk utvikling" (Christoffersen) i *Håndbok i norrøn filologi* (Haugen red. 2004)²⁸.

Videre ser vi at man i de artiklene som inkluderer dialektgeografi går til gamle nedtegnelser av bl.a Aasen, Christensen og Larsen. Selv om dataene analysene der bygger på er gamle, og ikke alltid lenger representative, kan de brukes som et sammenligningsgrunnlag og dessuten si noe om diakrone forhold (se f.eks Vannebo 1972a, Beito 1975 Skjekkeland 1976, Christoffersen 1981). Slike henvisninger er imidlertid ikke vanlig i siste del av perioden jeg har sett på, men finnes helst i artikler som har større eller mindre innslag av historisk-komparativ forskningstradisjon.

²⁸Utenfor Norge ser vi setningskjemaet brukt i generative analyser i f.eks Teleman: "Om Paul Diderichsens syntaktiske model" i *Tre uppsatser om grammatik*, Lundstudier i nordisk språkvitenskap (1973). Ellers blir det vist til forskere som prøver å tilpasse setningskjemaet til generativ grammatikk i Platzack: "Diderichsens positionsschema og generativ transformasjonsgrammatikk" i *Nydanske studier & almen kommunikasjonsteori: Setningskjemaet og dets stilling – 50 år etter* (1986).

Innenfor fonetikk/fonologi finnes det også eksempler på at man viser til Storm og hans lydskrift, men det er og helst i forbindelse med bruken av eldre dialektgeografiske nedtegnelser.

Det er imidlertid gjennomgående at man som en innledning til en analyse ser på tidligere forslag til løsninger. Det er da likegyldig om resultatene man viser til stammer fra en annen forskningstradisjon. Resultatene står der like fullt, men man presiserer at man ønsker en ny vinkling på problemet. Det er sjelden at en forfatter sier at tidligere løsninger er direkte feil, fordi man ser at ulike premisser fører til ulike resultater

Laudan hevder at teorier som viser seg å løse mange empiriske problem, likevel vil bli forkastet dersom de stammer fra en forskningstradisjon man har gått bort fra. I dette punktet har jeg sett på ting som ikke har endret seg, og der er det ting som antyder at Laudan ikke har helt rett i denne antakelsen.

Jeg har kommentert at noen resultater fra tidligere lingvister blir vist til og brukt også i senere arbeider. Noen forskningsresultater ser ut til å være så grunnleggende at man ikke helt kan se bort ifra dem. Jeg mener ikke å si at man nødvendigvis regner dem som "sanne" eller at man ikke stiller seg kritisk til dem, men det ser likevel ut til at enkelte tidligere arbeider *har noe å si oss*. Derfor, når jeg tidligere har skrevet ting som at historisk-komparativ grammatikk blir borte i løpet av perioden, eller at strukturalismen er inne i en avslutningsfase, mener jeg at disse forskningstradisjonene ikke lenger står som hovedutgangspunkt for den forskningen som blir gjort. Likevel er det upresist å si at de blir borte, for de vil jo fremdeles være del av den felles *fagtradisjonen* og indirekte bidra med sine vinklinger og synspunkter på ting.

Fagtradisjonen er den overordnede paraplyen som setter all den dynamiske utviklingen vi har sett på, inn i en felles sammenheng. Møter mellom teorier, kartleggende teoriløse artikler og argumentasjoner for den ene eller andre tilnæringsmåten er alle faktorer som fører den samlede fagtradisjonen videre. Når en forsker så skal se på et fenomen, har han et rikt forråd av ulike vinklinger og forslag til løsninger som gir ham/henne en solid bakgrunn

for arbeidet sitt. Han/hun har dermed anledning til å se på hvilke sider av et fenomen som har blitt behandlet av andre, hvilke resultater andres teoretiske utgangspunkt har ført til, hvilke konsekvenser ulike definisjoner og premisser kan føre til og hvilke sider ved fenomenet andre ikke har klart å belyse ut fra sitt utgangspunkt.

En slik bakgrunnskunnskap er verdifull, men vi har også sett eksempler på at den kan føre til problemer. Alt av bakgrunnsinformasjon som fagtradisjonen har å by på er et produkt av den tiden, den forskningstradisjonen og den forutgående fagtradisjonen som den er skrevet inn i. Dette kan synes opplagt, men vi har sett at det enkelte ganger ikke tydelig nok skilles mellom det som faller innenfor de retningslinjene ens egen teori gir og de vinklingene og resultatene som er tuftet på andre teoriers premisser. Det er viktig å være seg sin fagtradisjon bevisst og å sette pris på det den har å tilby av informasjon, men samtidig holde seg til de premissene ens egen teoretiske utgangspunkt har.

Dette med fagtradisjonen er et ankepunkt mot Laudan synes jeg, fordi jeg mener at undersøkelsen min har vist at, i allefall innenfor den lingvistiske forskningen jeg har sett på her, en forskningstradisjon aldri blir helt forlatt, men blir stående som en del av den felles fagtradisjonen. Det Laudan sier om at effektive (i betydningen at de kan forklare mange empiriske problem) teorier fra forkastede forskningstradisjoner automatisk blir luket ut, mener jeg derfor bør modifieres noe. Et gjennomgående eksempel i denne oppgaven er setningsskjemaet som tross mange endringer har overlevd, og også blitt satt inn i en generativ sammenheng.

6.Konklusjon

Jeg har hatt et rikt materiale som utgangspunkt for denne oppgaven, og det er helt klart flere trekk som kunne ha vært sett nærmere på for å kartlegge utviklingen innenfor den lingvistiske forskningen i Norge i den gitte perioden. Mitt fokus har vært på forholdet mellom de ulike forskningstradisjonene, men det hadde selvsagt vært interessant å se nærmere på utviklingen innenfor hvert enkelt emne (fonetikk, syntaks osv), hvert enkelt fagmiljø (nordistikk, lingvistikk osv), enkelte forskere eller bruken av enkelte delteorier for å nevne noe.

Med Laudan som den retningsgivende vitenskapsteoretikeren for oppgaven har det imidlertid vært naturlig å fokusere på dynamikken mellom to (eller tre) forskningstradisjoner, siden han er opptatt av hvordan slike overordnede teorier utvikler seg og forholder seg til hverandre.

I løpet av gjennomgangen av materialet har jeg funnet noe som er i tråd med Laudans tanker, mens andre ting i materialet mitt går imot hans teorier. I tillegg er det ting jeg har trukket ut av materialet mitt som ikke kommer inn under de skissene for utvikling Laudan tegner opp.

Spesielt støtter materialet mitt Laudan i det han sier om at overgangen mellom to forskningstradisjoner vil være glidende. Med glidende mener jeg (og Laudan) at et skifte fra en forskningstradisjon til en annen vil ta tid fordi nye tanker vil gradvis slå igjennom. Ikke alle forskere aksepterer nye teorier like fort, noen aksepterer dem kanskje ikke i det hele tatt, og et generasjonsskifte må til før den nye forskningstradisjonen er fullstendig akseptert.

Laudan mener dessuten at forskningstradisjoner er fleksible og i stand til å ta til seg nye elementer. Jeg har nevnt eksempler på at man spesielt innenfor generativ grammatikk har videreutviklet de opprinnelige generative kjerneelementene. Han har imidlertid ikke tatt høyde for at forskningstradisjoner kan være tøyelige på den måten at de nærmer seg hverandre i en overgangssituasjon, slik jeg har pekt på spesielt innenfor strukturalismen. Vi har sett at temavalget innenfor strukturalismen til en viss grad har speilet det som var fokus i konkurrerende forskningstradisjoner.

I løpet av oppgaven har jeg også sett på det forhold at enkelte forskere i noen tilfeller veksler mellom to forskningstradisjoner i større eller mindre grad. Slik blanding kan i noen tilfeller være uheldig, men det kan også være med på å belyse et fenomen fra flere sider. Hos Laudan er slik blanding utenkelig, men jeg har argumentert for at han med sitt utgangspunkt i naturvitenskapen ikke tar høyde for en slik fleksibel bruk av teoriene innenfor humaniora.

På flere punkter tror jeg det er Laudans utgangspunkt i naturvitenskapen som gjør at materialet mitt ikke helt passer inn i hans teorier. Litt satt på spissen tror jeg at forskningstradisjoner innenfor humaniora i noe større grad dreier seg om ulike *vinklinger*, enn det som er tilfelle ved naturvitenskapens ønske om å finne tilnærmet absolutte *forklaringer* på de empiriske problemene. Laudans fokus på å kunne måle progresjon ut fra hvilke teorier som løser flest empiriske problem, passer derfor heller ikke så godt inn i vår sammenheng.

Når det gjelder den konkrete utviklingen som har funnet sted i den perioden jeg har sett på, har jeg tatt for meg indre utvikling innenfor de tre forskningstradisjonene som er representert. Den historisk-komparative grammatikken ser ut til å være i en avslutningsfase, og det er derfor ikke mye utvikling å spore innenfor artiklene som hører til der. Vi ser imidlertid at den diakrone og sammenlignende innfallsvinkelen blir brukt i enkelte strukturalistiske artikler i begynnelsen av perioden.

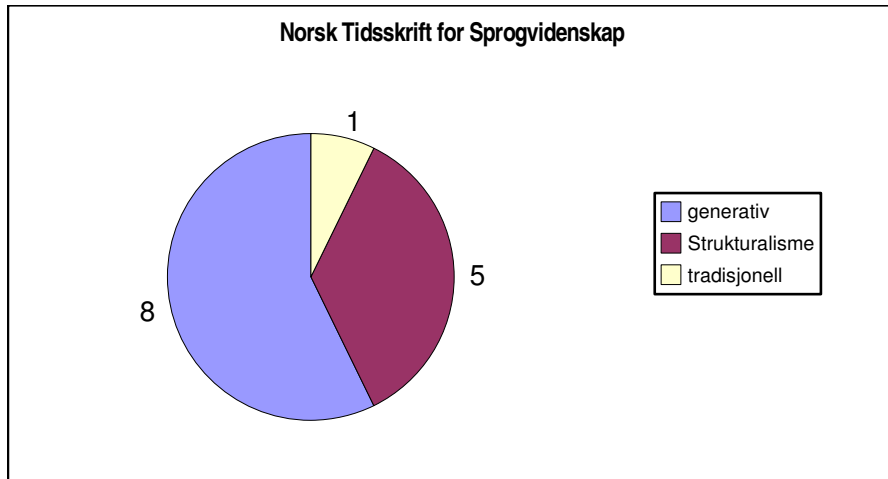
Utviklingen innenfor strukturalismen går fra å ha en overvekt av artikler om fonetikk/fonologi til et nesten utelukkende fokus på syntaks. I tillegg har jeg pekt på at de strukturalistiske artiklene er en svært sammensatt gruppe, da hovedvekten av artiklene jeg klassifiserte som *blanding* eller *teoriløse* var strukturalistiske.

Generativ grammatikk ser ut til å ha mer indre utvikling enn de øvrige forskningstradisjonene på den måten at stadig nye teorier kommer til. Det viser seg blant annet i de mange ulike teoriene det blir vist til i de generative artiklene. I tillegg inkluderes det i mindre grad elementer fra andre forskningstradisjoner inn i generative artikler enn det som var tilfelle blant de strukturalistiske og historisk-komparative artiklene.

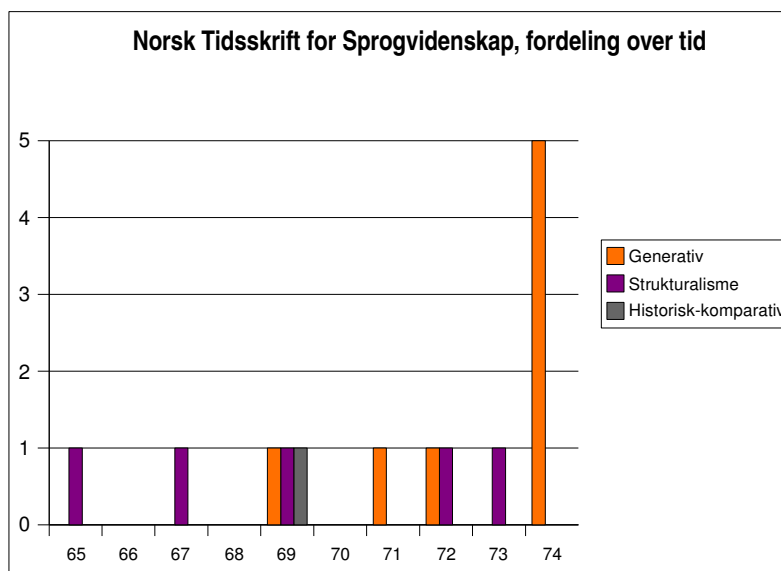
For å summere opp det denne oppgaven har lært meg, vil jeg trekke fram det jeg skrev om fagtradisjonen under pkt 5.5. Jeg tror at de ulike vinklingene de ulike forskningstradisjonene representerer gir lingvistikken en rik fagtradisjon å bygge videre på. Samtidig mener jeg at det er viktig å ha kunnskap om de ulike premissene som ligger til grunn for såvel tidligere som samtidige arbeider fordi man vil stå sterkere dersom man er i stand til å se språklige

fenomener fra ulike sider. Noen av disse sidene har allerede blitt godt kartlagt, mens andre sider er det opp til samtidige og framtidige teorier å si noe om.

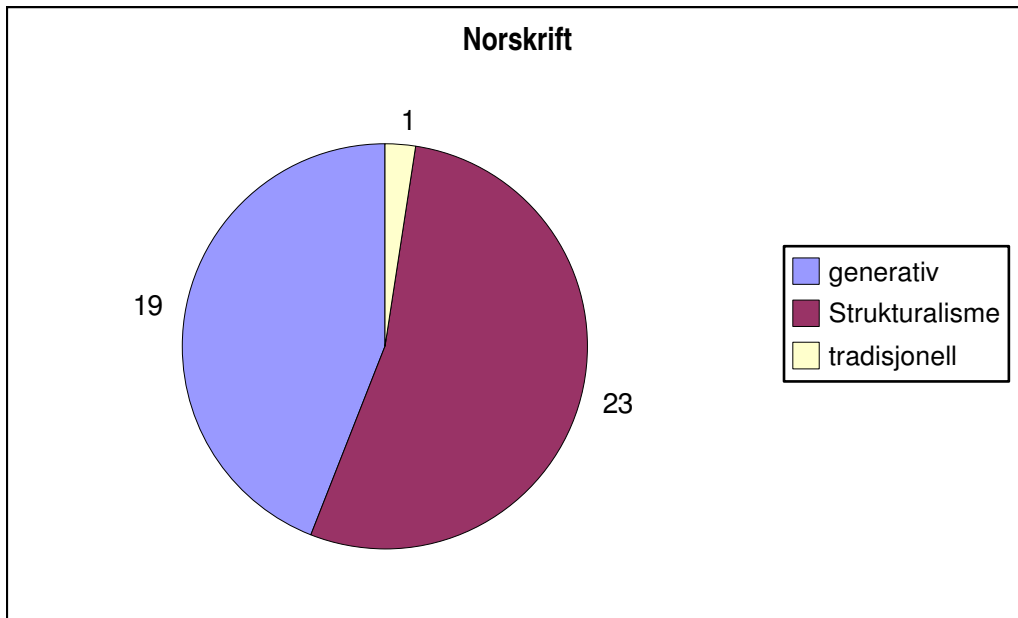
Vedlegg

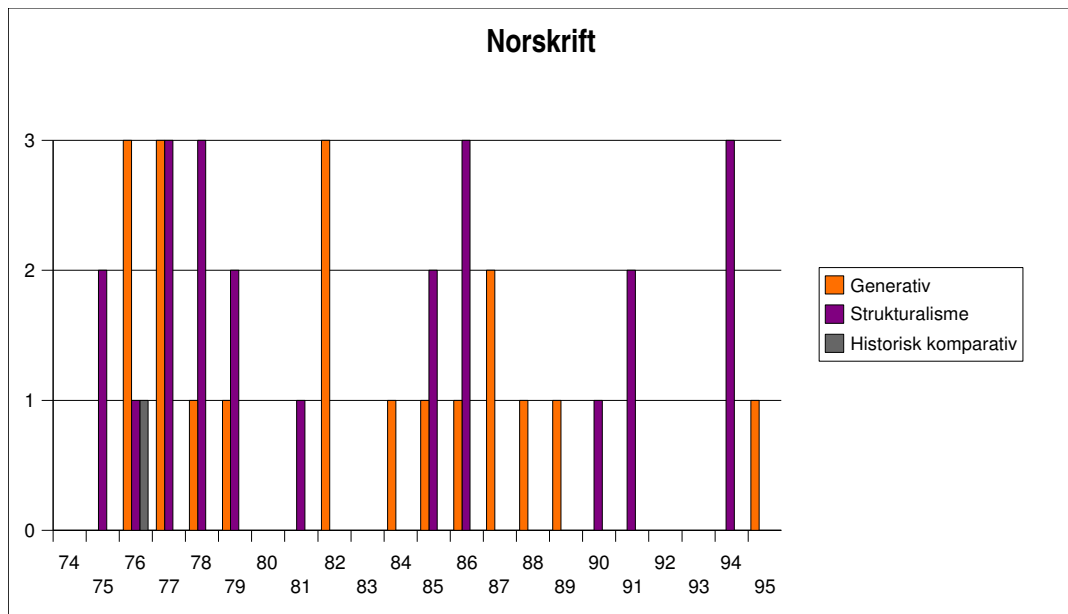
Figur 4: Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap. Total fordeling av forskningstradisjoner.

Figur 5: Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap. Fordeling av forskningstradisjoner over tid.

Figur 6: Norskraft. Total fordeling av forskningstradisjoner.

Figur 7: Norskraft. Fordeling av forskningstradisjoner over tid.

Litteraturliste

Artiklene i materialet er ordnet etter årstall. Jeg har markert hvilken forskningstradisjon jeg har kategorisert artiklene som ved å skrive HK (historisk-komparativ), S (strukturalistisk) eller G (generativ) i parantes etter hver enkelt tittel. Den ordinære litteraturlisten kommer til slutt.

1965

Efremova, Fintoft, Ormestad: An Experimental study of Tonic Accents in East Norwegian (S), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1965:5-17

Pettersen, E: Vokalfonemer og vokalforlenging i bergensmålet (S), *Maal og Minne* 1965:71-81

1966

Hoff, I: Om opning og opne vokalar (HK), *Maal og Minne* 1966:135-143

Sørliie, M: Preteritum og preteritum partisipp på -et av svake verb (HK), *Maal og Minne* 1966:84-91

1967:

Hovdhaugen, E: En fonologisk analyse av venabygdsdialekten (S), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1967:152-166

Omdal, H: Noen karakteristiske trekk ved det høgere talemålet i Stavanger, jamført med folkemålet (HK), *Maal og Minne* 1967:79-100

1969:

Budal, J: Norsk, eit symmetrisk tonespråk? (HK), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1969:97-113

Fretheim, T: Norwegian Stress and Quantity Reconsidered (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1969:76-95

Vanvik, A: Norwegian Prosody (S), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1969:71-76

1970:

Leira, V: Det-setninger (S), *Maal og Minne* 1970:48-71

Vannebo, K.I: Om genusmorfemer i norsk bokmål (S), *Maal og Minne* 1970:172-188

1971:

Venås, K: Om posisjonen for neksusadverbialet ikkje (S), *Maal og Minne* 1971:124-173

Fretheim, T: "Nødig" og "gjerne", Two Norwegian Sentence Adverbs (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1971:94-107

1972:

Førsund, R: Nokre notat om tonelag i norsk (HK), *Maal og Minne* 1972:107-111

Hallaråker, P: Fonologiske trekk i bremnesmålet (S), *Maal og Minne* 1972:115-123

Hanssen, E: Den underordnete setning: Om forholdet mellom at-setning og infinitivfrase i norsk (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1972:165-177

Leira, V: Et forsøk på en syntaktisk ordklasseanalyse for norsk bokmål (S), *Maal og Minne* 1972:112-159

Myrvang, F: Palatalar - allofonar eller eigne fonem (S), *Maal og Minne* 1972:66-73

Vannebo, K.I, a: Ein sterk ein prylert (S), *Maal og Minne* 1972:160-173

Vannebo, K.I, b: Gjenstandshelhetenes oppbygning i norsk (S), *Maal og Minne* 1972:28-65
Vanvik, A: A Phonetic-Phonemic Analysis of Standard Eastern Norwegian Part I (S), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 197:119-163

1973:

Haslev, M: Intra-dialectal doublets (S), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1973:47-51
Torp, A: Om genitivsomskrivninger og s-genitiv i norsk (HK), *Maal og Minne* 1973:124-149
Vanvik, A: A Phonetic-Phonemic Analysis of Standard Eastern Norwegian Part II (S), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1973:101-139

1974:

Endresen, R.T, a: Norwegian Tonemes and their Phonological Features (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1974:63-73
Endresen, R.T, b: On Retroflex Segments in Norwegian (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1974:73-78
Faarlund, J.T: Prøposisjonsuttrykk innledet av *med* i moderne norsk (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1974:45-62
Fretheim, T, a: The Norwegian Retroflex Flap and the Concept of "Natural Class" in Phonology (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1974:79-85
Fretheim, T, b: Some Cases of Accent Shift in East Norwegian (G), *Norsk Tidsskrift for Sprogvidenskap* 1974:113-129

1975:

Beito, O.T: Jamvektsformer av ord med intervokalisk *rð>t* eller *r*, og *rt>* (HK), *Maal og Minne* 1975:61-64
Bruaas, E: Adverb som adledd til nomen (S), *Maal og Minne* 1975:190-206
Jahr, E.H: l-fonemet i Oslo bymål (S), *Norskraft* nr1:3-15
Leira, V: Dublering av setningsledd (S), *Maal og Minne* 1975:67-81
Norvik, J: En dialekt i Oster (HK), *Maal og Minne* 1975:155-168
Vanvik, A: En detalj i Oslodialekten (S), *Maal og Minne* 1975:65-66
Wiggen, G: Utelatelse av setningsledd (S), *Norskraft* nr3:1-39

1976:

Bruaas, E: Noen spesielle setningskonstruksjoner i norsk (S), *Norskraft* nr 9:51-74
Fretheim, T: Spørreordspørsmål uten spørreord. Ei studie i norsk talemålssyntaks (G), *Norskraft* nr 5:37-54
Hanssen, E: Om relativsetningenes syntaks og semantikk (G), *Norskraft* nr 5:63-78
Skjekkeland, M: Vokalsystemet i Kvinesdalsmålet (S), *Maal og Minne* 1976:46-55
Torp, A: Taksonomisk-strukturalistisk og generativ fonologisk analyse: Ei praktisk jamføring (G), *Norskraft* nr 8:1-14
Wiull, H.O: Litt om genus i norsk (HK), *Norskraft* nr 11:64-68

1977:

Bruaas, E: Nominaladverbialer (S), *Norskraft* nr 17:1-19
Fretheim, T, a: En problematisk kausalkonstruksjon i norsk (G), *Norskraft* nr 17:36-44
Fretheim, T, b: En generativ analyse av setninger med verbet "gi tilbake" (G), *Norskraft* nr 17:45-51

- Jahr, E.H: Svar og kommentar til Eric Papazians artikkel "Om "tjukk l" og andre rarelyder" (S), *Norskraft* nr 1:57-67
- Leira, V: Litt om setningsknute, neksusknute og identifiseringsformeln "det er" (S), *Norskraft* nr 17:20-29
- Papazian, E: Om "tjukk l" og andre rare lyder (S), *Norskraft* nr 14:1-56
- Vanvik, A: En sammenligning mellom lydsystemene i Trondheimsdialekten og standard østnorsk (S), *Maal og Minne* 1977:27-33

1978:

- Andrésen, B.S: Forlengede vokaler i bergensk (S), *Maal og Minne* 1978:143-149
- Lie, S, a: Mer om transitive verbalgrupper (S), *Norskraft* nr 19:43-54
- Lie, S, b: Om inndeling av leddsetninger (S), *Norskraft* nr 19:1-41
- Papazian, E: Hu sa at aldri hadde a sett hender så sinna (S), *Norskraft* nr 19:54-78
- Vannebo, K.I: Tellelige og massebetegnende substantiver (S), *Norskraft* nr 20:30-46
- Venås, K: Samansette setningar med "det" (S), *Maal og Minne* 1978:53-72

1979:

- Fossetstøl, B: Relativsetninger i kommunikasjon (G), *Norskraft* nr 25:1-23
- Hagen, J.E: Counting Objects. A Dubious Constraint on Norwegian Pronominalization (G), *Nordic Journal of Linguistics* 2:1-22
- Lie, S: "'Bare" er ikke bare bare – og ikke "også" heller (S), *Norskraft* 25:24-45
- Rommetveit, M: Predikativet (S), *Norskraft* nr 24:1-49
- Taraldsen, K.T: Remarks on some Central Problems of Norwegian Syntax. A Review Article (G), *Nordic Journal of Linguistics* 2:23-54

1980:

- Andrésen, B.S: Palato-alveolarer i Bergensmålet (S), *Maal og Minne* 1980:88-101
- Kristoffersen, G: Abstraksjonsproblemet i generativ fonologi, belyst ved data fra Arendalsdialekten (G), *Nordlyd* 3:7-61
- Torp, A: Samheng mellom fonologi og morfologi i lys av tri døme frå norske dialektar (S), *Maal og Minne* 1980:181-192
- Venås, K: Some Remarks on the Syntactic Construction "Attributive Expansion" in Norwegian (S), *Nordic Journal of Linguistics* 3:57-83
- Worren, D: Om bortfal av palatal nasal på Søre Sunnmøre (HK), *Maal og Minne* 1980:193-214

1981:

- Christoffersen, M: Kort trykksterk vokal og "stød" i utlyd i Krisiansand bymål (HK), *Maal og Minne* 1981:77-85
- Fretheim, T: Intonational Phrasing in Norwegian (G), *Nordic Journal of Linguistics* 4:111-137
- Haslev, M: Spørsmålet om begynnende sammenfall mellom palato-alveolar og palatal frikativ i bergensk (S), *Maal og Minne* 1981:205-209
- Lundeby, E: Syntagmetypen "yngste sønnen", "svarte natta" (HK), *Maal og Minne* 1981:61-71
- Papazian, E: Per strøk til eksamen, hvilket ikke forbauset noen. Om "relativsetninger med en setning som korrelat" (S), *Norskraft* 31:1-66
- Slethei, K: Mer om palato-alveolarer i Bergensmålet (G). *Maal og Minne* 1981:194-204

1982:

- Askedal, J.O,a: A Note on the Pronominal Substitution in Certain Presentative Passive Sentences in Norwegian (G), *Norskraft* 37:67-71
- Askedal, J.O,b: Om preposisjonens status i de såkalte "transitive verbalgrupper" i norsk (G), *Nordic Journal of Linguistics* 5:133-162
- Kristoffersen, G: Om progressiv stemthetsassimilasjon i norsk (G), *Maal og Minne* 1982:167-184
- Lie, S,a: Likt og ulikt om ditt og datt. Paratagmer med fast rekkefølge (S), *Maal og Minne* 1982:185-205
- Lie, S,b: Om å stryke "at" og skifte betydning (G), *Norskraft* 37:47-54
- Mørck, E: Identitetsmarkerende relativsetninger (G), *Norskraft* 37:1-46

1983:

- Fiva, T: Noen fonologiske regler i norsk – med utgangspunkt i Bodø-dialekten. Ei autosegmental analyse (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1983:13-39
- Hagström, B: Frikativt d i sunnmørsmålet (HK), *Maal og Minne* 1983:39-53
- Lie, S: Noen fonologiske regler i norsk med utgangspunkt i hedalsmål (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1983: 3-12

1984:

- Dyvik, H.J.J: Grammatikk og empiri. Helge J.J Dyviks doktordisputas, aug. 1981 (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1984:45-80
- Fretheim, T: Kort merknad om "teleologiske" regler i norsk fonologi (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1984:27-29
- Lie, S: Abstraksjonsproblemer i fonologien (G), *Norskraft* 42:1-11
- Lødrup, H,a: Sammenligninger av typen *Mer doven enn dum* (G), *Maal og Minne* 1984:213-222
- Lødrup, H,b: Er det ett *som* i norsk? (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1984:19-26
- Mørck, E: Vokalene æ og e og retroflekse konsonanter i Bø-målet (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 2/1984:109-131
- Papazian, E: Dokka me snabern (S), *Maal og Minne* 1984:223-237

1985:

- Bruaas, E: Adverbial eller fritt predikativ? Invitt til debatt (S), *Norskraft* nr 46:82-93
- Christensen, K.K: Subject Clitics and A-Bound Traces (G), *Nordic Journal of Linguistics* 8:1-23
- Endresen, R.T: Norske konsonantar. Fonetiske og fonologiske merknadar (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 2/1985:65-100
- Faarlund, J.T: Imperative and Control. First Person Imperatives in Norwegian (G), *Nordic Journal of Linguistics* 8:149-160
- Fiva, T: NP-Internal Chains in Norwegian (G), *Nordic Journal of Linguistics* 8:25-47
- Fretheim, T: "Hjemme", et refleksivt adverb (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1985:27-33
- Hanssen, E: Om artikulasjonen av konsonantar i ein nordnorsk dialekt (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1985:9-26
- Lie, S: Mer om fonologiske regler (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 2/1985:101-108
- Papazian, E: Hvordan har dem det? Sluttmerknader om de og dem i normalisert østnorsk (S), *Norskraft* nr 47:39-75
- Vannebo, K.I: Tempussystemet i norsk (S), *Norskraft* nr 46:1-59

Åfarli, T.Å: Norwegian Verb Particle Constructions as Causative Constructions (G), *Nordic Journal of Linguistics* 8:75-98

1986:

Askedal, J.O,a: Seleksjonsregler – syntaks, semantikk. pragmatikk? Noen uformelle betraktninger omkring et syntaktisk 20-års-minne (G), *Norskraft* nr 51:82-99

Askedal, J.O,b: On Ergativity in Modern Norwegian (G), *Nordic Journal of Linguistics* 9:25-45

Bull, T, Junttila, J.H, Pedersen, A.K: Nominalfrasen i skibotnålet i Troms (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:60-71

Christensen, K.K,a: Complex Passives, Reanalysis, and Word Formation (G), *Nordic Journal of Linguistics* 9:135-162

Christensen, K.K,b: Universell grammatikk og kasusteori. Noen sentrale trekk ved nyere chomskyansk syntaks (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:25-36

Fretheim, T: Konvensjonelt innhold, kontekstbestemt innhold og lingvistisk synergisme (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:37-59

Hagen, J.E: Bestemthetsbøyning av svake substantiv i norsk (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:72-77

Landmark, E: Feltskjema og syntaktisk analyse (S), *Norskraft* 49:64-106

Lie, S: Morfologi – noen tendenser i nyere forskning (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:3-23

Lødrup, H,a: Noen sammenligningssetninger som ikke sammenligner (G), *Norskraft* 51: 77-81

Lødrup, H,b: Avledning, subkategorisering og semantiske roller (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:118-142

Torp, A: "The Decline and Rise of the Ninth Vowel" og Noen betraktninger om r-lydens vesen, vanskjebne og uvesen i enkelte former av sørlig skandinavisk (S), *Norskraft* nr 51:1-54

Vanvik, A: Ad Rolf Theil Endresen: Norske konsonantar. Fonetiske og fonologiske merknadar (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1986:151-152

1987:

Bull, T: Eit nordlig syntaktisk drag i norsk (S), *Maal og Minne* 1987:137-141

Leira, V: Uttrekking – syntagmetypen "og det" (S), *Maal og Minne* 1987:208-210

Lødrup, H,a: Uakkusativhypotesen og norsk syntaks (G), *Norskraft* nr 54:46-63

Lødrup, H,b: Adjektiver på -bar og -lig i leksikals grammatikk (G), *Norskraft* nr 54:64-70

Lødrup, H,c: Nomina agentis i leksikals grammatikk (G), *Norskraft* nr 54:71-76

1988:

Askedal, J.O: Høyre-kopiering med og i setningsekvivalenter i norsk (G), *Maal og Minne* 1988:101-106

Fretheim, T: Den kontraherte negativpartikkelen: 'ke eller 'kke (G), *Norsk Lingvistisk tidsskrift* 1/2 1988:73-88

Hellan, L: Indirekte objektkonstruksjoner som grupper, *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1988:115-124

Kristoffersen, G: Et omriss av en alternativ analyse av norsk stavelsesstruktur (G), *Nordlyd* 14:32-107

Leira, V: To grammatiske notisar (S), *Maal og Minne* 1988:107-111

- Lødstrup, H,a: Leksikalske regler og *DET*-konstruksjoner (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1988: 163-172
- Lødstrup, H,b: Noe om *av*-ledd i passiver (G), *Norskrift* nr 59:82-89
- Nilsen, R.A: Pragmatiske krav til betoning av verb i norske ytringer (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1988:211-222
- Rosén, V: Norsk passiv: En LFG-analyse (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1988:239-252
- Sandøy, H: Empiriske krav til ein fonologisk beskrivelse (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/2 1988:253-263

1989:

- Askedal, J.O: Om høyre-kopiering av pronomenet *det* i norsk (G), *Maal og Minne* 1989:72-88
- Hoel, T: Tonemer i Lavangen kommune i Troms (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1 1989:17-49
- Johannessen, J.B: Klitika – en avgrensning (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 2/1989:117-147
- Lødstrup, H,a: Indirekte objekter i LFG (G), *Norskrift* nr 60:19-34
- Lødstrup, H,b: A Note on Compunds and Subcategorization (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 2/1989:148-154
- Vannebo, K.I: Rekonstruerende perfektum (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1/1 1989:3-16

1990:

- Lie, S: Helsetninger og hovedsetninger (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1990:81-85
- Papazian, E: Fonem – morfem – setningem? "Språkets kreativitet" – en statisk forklaring (S), *Norskrift* nr 62:46-67

1991:

- Bruaas, E: Om relativkompleksets struktur og frasens funksjon som fritt predikativ (S), *Norskrift* 64:1-85
- Leira, V: Begrunnende "som"-setninger (S), *Norskrift* 68:75-83
- Papazian, E: Hovedsetning/bisetning eller helsetning/leddsetning? Om hovedinndeling av setninger (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1991:79-91
- Venås, K: Status for ubundne relativsetningar (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1991:11-19

1992:

- Kristoffersen, G,a: Aspects of Norwegian Syllable Structure. Doktordiputas ved Universitetet i Tromsø, 25. mai 1991 (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1992:141-178
- Kristoffersen, G,b: Cirkumflekstonelaget i norske dialekter, med særlig vekt på nordnorsk (G), *Maal og Minne* 1992:37-61
- Kristoffersen, G,c: Kvantitet i norsk (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1992:187-208
- Kristoffersen, G,d: Tonelag i sammensatte ord i østnorsk (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1992:39-65
- Lie, S: Ka du sei? (HK), *Maal og Minne* 1992:63-77

1993:

- Sivertsen, I: Er "å være" mange verb? (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1993:155-167
- Sveen, A,a: Transitivitet og objekt i norsk grammatikk (G), *Maal og Minne* 1993:87-108
- Sveen, A,b: Historien om Ø: Nullelementer i morfologien (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1993:45-67

1994:

- Enger, H.O: Lokal markerthet og norske substantiver (S), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1994:17-41
- Kristensen, V: Setningsskjema og leddrekkefølge i midtfeltet (S), *Norskrift* 82:36-71
- Lie, S: Setningsskjema igjen (S), *Norskrift* 82:57-69
- Papazian, E. Om sje-lyden i norsk, og ombytinga av den med kje-lyden (S), *Norskrift* 83:1-105

1995:

- Kristensen, V: Noen distinktive trekk ved lokaliserende preposisjonsfraser (G), *Norskrift* 85:25-46
- Nilsen, R.A: Intonasjon i interaksjon: sentrale spørsmål i norsk intonologi. Doktordisputas ved Universitetet i Trondheim/AVH, 22. mai 1993 (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1995:91-122
- Åfarli, T.A: A Note on the Syntax of Adverbial Phrases (G), *Norsk Lingvistisk Tidsskrift* 1995:23-40

Øvrig litteratur:

- Bloomfield, L. 1933. *Language*. Holt. New York.
- Bukarski, R. 1976. "The Object of Linguistics in Historical Perspective" i Parret, H. *History of Linguistic Thought and Contemporary Linguistics*. de Gruyter. Berlin/New York.
- Fabricius-Hansen, C. 1981. "Emner og modeller i sprogbeskrivelsen" i *Norskrift* nr 33.
- Dyvik, H. *Studiet av historisk fonologi*. 1984. Skriftserie/ Universitetet i Bergen. Serie A; 14, Institutt for fonetikk, Bergen
- Gilje, N, Grimen, H. 1995. *Samfunnsvitenskapens forutsetninger*. Universitetsforlaget. 2. opplag. Gjøvik
- Hovdhaugen, E. 1971. *Transformasjonell generativ grammatikk*. Universitetsforlaget. 2. utg. Oslo/Bergen/Tromsø.
- Hovdhaugen, E, Karlson, F, Henriksen, C, Sigurd, B. 2000. *The History of Linguistics in the Nordic Countries*. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Kjørup, S. 2003. *Menneskevidenskabernes. Problemer og traditioner i humanioras videnskapsteori*. Roskilde universitetsforlag. 5. opplag. Gylling.
- Koerner, E.F.K. 1976. "Towards a Histography of Linguistics: 19th and 20th Century Paradigms" i Parret, H. *History of Linguistic Thought and Contemporary Linguistics*. Berlin/New York: de Gruyter
- Kristoffersen, G. 2003. *Norsk Prosodi*. [online]. Tilgjengelig fra: <http://www.gandalf.aksis.uib.no/~gjert/Manuskripter/Norsk%20Prosodi%2003.pdf>
- Laudan, L. 1977. *Progress and its Problems: Toward a Theory of Scientific Growth*. University of California Press. Berkley, Los Angeles, London.
- Lepschy, G.C. 1970. *A Survey of Structural Linguistics*. London: Faber and Faber.
- Robins, R.H. 1976. "Some Continuities and Discontinuities in the History of Linguistics" i Parret, H. *History of Linguistic Thought and Contemporary Linguistics*. de Gruyter. Berlin/New York.
- Robins, R.H. 1990. *A Short History of Linguistics*. Longman Inc. 3. utg. New York.
- de Saussure, S. *Course in General Linguistics*. 1966. The Philosophical Library. McGraw-Hill Book Company. New York/Toronto/London

Svenonius, P. 2001. *Locality, Phases and the Cycle*. [online]. Tilgjengelig fra:
<http://www.hum.uit.no/a/svenonius/papers/Svenonius01LPC.pdf>